

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
I SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 8

Milli Məclisin iclas salonu.
24 aprel 2020-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri S.Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 114 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	111
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Səbinə Əliyeva, Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman).

Aydın Səfixanlı, Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) Aparatının rəhbəri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi haqqında.

2. Azərbaycan Respublikasının “Torpaq icarəsi haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında”

qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

3. “Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 8 dekabr tarixli 773-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

4. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

5. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Ovçuluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

6. “Elm haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

7. “Təhsil haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

8. “Elm haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

9. “Nəqliyyat haqqında”, “Aviasiya haqqında”, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” və “Dəniz limanları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik

edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

10. “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

11. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Banklar haqqında” və “İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

12. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

13. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində və “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

14. “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında”, “Heyvanlar aləmi haqqında”, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” və “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

15. “Təhsil haqqında” və “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik

edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

16. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (birinci oxunuş).

17. “Yol hərəkəti haqqında”, “Sosial sığorta haqqında”, “Tibbi sığorta haqqında”, “İşsizlikdən sığorta haqqında”, “Məşğulluq haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında”, “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Fitosanitar nəzarəti haqqında” və “Yeyinti məhsulları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 2009-cu il 4 dekabr tarixli 930-IIIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Miqrasiya orqanlarında qulluq keçmə haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

18. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, Torpaq Məcəlləsində, Vergi Məcəlləsində, Gömrük Məcəlləsində və Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

19. Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

20. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

21. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azər-

baycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

22. Azərbaycan Respublikasının 2001-ci il 12 iyun tarixli 141-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

23. “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

24. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

25. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

26. “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

27. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında.

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiyaya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 22 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiklərinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Mələhət İbrahimqızı, Tahir Kərimli, Fazil Mustafa, Zahid Oruc, Azay Quliyev, Sahib Aliyev, Səməd Seyidov, Rauf Əliyev, Qənirə Paşayeva, Jalə Əliyeva, Aydın Mirzəzadə, Sabir Rüstəmxanlı, Razi Nurullayev, Bəhrüz Məhərrəmov, Vahid Əhmədov

Təklif: 9-cu məsələ çıxarılmaqla, gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.09 dəq.)

Lehinə 114

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 114

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Səbinə Əliyeva, Mələhət İbrahimqızı, Əli Məsimli, Zahid Oruc, Tahir Kərimli, Aydın Mirzəzadə, Naqif Həmzəyev, Qüdrət Həsənzuliyev, Qənirə Paşayeva, Azər Badamov

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.03 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

2. Azərbaycan Respublikasının “Torpaq icarəsi haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Rzayev

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.09 dəq.)
Lehinə	109
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 8 dekabr tarixli 773-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.11 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

4. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.13 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

5. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Ovçuluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov, Vahid Əhmədov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.16 dəq.)

Lehinə	105
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

6. “Elm haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəxtiyar Əliyev, Qüdrət Həsənquliyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.22 dəq.)
Lehinə	109
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	110
Nəticə: Qəbul edildi	

7. “Təhsil haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəxtiyar Əliyev, Əli Məsimli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.27 dəq.)

Lehinə	107
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Elm haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəxtiyar Əliyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.29 dəq.)
Lehinə	110
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	110
Nəticə: Qəbul edildi	

9. “Nəqliyyat haqqında”, “Aviasiya haqqında”, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” və “Dəniz limanları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Vüqar Bayramov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.32 dəq.)

Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

10. “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.33 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

11. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Banklar haqqında” və “İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov, Bəhruz Məhərrəmov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.39 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

12. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Hicran Hüseynova, Qüdrət Həsənzadə, Rasim Musabəyov, Səməd Seyidov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.49 dəq.)

Lehinə 108

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 108

Nəticə: Qəbul edildi

13. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində və “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və

dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvərmənin nəticələri (saat 15.52 dəq.)
Lehinə 107
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 107
Nəticə: Qəbul edildi

14. “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında”, “Heyvanlar aləmi haqqında”, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” və “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov, Kamran Bayramov, Siyavuş Novruzov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvərmənin nəticələri (saat 16.02 dəq.)
Lehinə 109
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

109

15. “Təhsil haqqında” və “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəxtiyar Əliyev, Əli Məsimli, Azay Quliyev, Mələhət İbrahimqızı, Əhliman Əmiraslanov, Etibar Əliyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.20 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	100

Nəticə: Qəbul edildi

16. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov, Azər Kərimli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.26 dəq.)

Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.27 dəq.)

Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

17. “Yol hərəkəti haqqında”, “Sosial sığorta haqqında”, “Tibbi sığorta haqqında”, “İşsizlikdən sığorta haqqında”, “Məşğulluq haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında”, “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Fitosanitar nəzarəti haqqında” və “Yeyinti məhsulları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 2009-cu il 4 dekabr tarixli 930-IIIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Miqrasiya orqanlarında qulluq keçmə haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1–3-cü maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.31 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 4–6-cı maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.32 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 7–9-cu maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.33 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 10–13-cü maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.34 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.34 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

18. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, Torpaq Məcəlləsində, Vergi Məcəlləsində, Gömrük Məcəlləsində və Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.36 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 105
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1–3-cü maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.37 dəq.)

Lehinə 106

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 4–6-cı maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.38 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.39 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

19. Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.40 dəq.)

Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.41 dəq.)

Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.42 dəq.)

Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.43 dəq.)

Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

20. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Vahid Əhmədov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.44 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.46 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.46 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.47 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

21. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.49 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.49 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	1
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.50 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

22. Azərbaycan Respublikasının 2001-ci il 12 iyun tarixli 141-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.51 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.52 dəq.)
Lehinə	108

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.53 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

23. “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.54 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.55 dəq.)
Lehinə	108

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.55 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

24. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcələsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Kamal Cəfərov, Fazil Mustafa, Qüdrət Həsənzadə, Sadiq Qurbanov, Tahir Kərimli, Aydın Hüseynov, Erkin Qədirli, Rəşad Mahmudov, Arzu Nağıyev, Hicran Hüseynova, Əhliman Əmiraslanov, Fəzail Ağamalı, Razi Nurullayev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.04 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.45 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.45 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.46 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

25. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.46 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.47 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.47 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.48 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

26. “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.49 dəq.)

Lehinə 108

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 108

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.49 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 103

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.50 dəq.)

Lehinə 108

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 108

Nəticə: Qəbul edildi

27. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.54 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri**

S.QAFAROVA

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

24 aprel 2020-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri

Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri! Xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	111
Yətərsay	83

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir, saydınız?

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatı Ümumi şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 20 deputat keçib.

Sədrlik edən. Yətərsay var, çox sağ olun, iclasımıza başlamaq olar.

Hörmətli deputatlar, sizə paylanan gündəlikdə dəyişiklik edilib və 9-cu məsələ gündəlikdən çıxarılıb. Bu gün biz 27 məsələni müzakirə edəcəyik. Xahiş edirəm, gündəliyin qəbul olunmasına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.09 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 21 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, gündəlik qəbul edildi. Gündəliyin müzakirəsinə ehtiyac var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, yazılın. 11 nəfər yazılan var. Birinci, Mələhət xanım İbrahimqızı. Mələhət xanım, buyurun.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım Sədr, təşəkkür edirəm! Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlarım, bildiyimiz kimi, bu il dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də koronavirusa qarşı çox ciddi mübarizə gedir. Azərbaycanda parlamentin, hökumətimizin, möhtərəm Prezidentimizin və Birinci vitse-prezidentimizin rəhbərliyi ilə aparılan bu mübarizə dünya ölkələri, hətta qabaqcıl ölkələr üçün bir nümunədir. Bu il dövlətimizin apardığı mübarizəyə, eyni zamanda, xalq qoşulubdur. Möhtərəm Prezidentimizin sözləri ilə desək: “Biz birlikdə güclüyük!”

2020-ci il möhtərəm Prezidentimizin uzaqgörənliyi və müdriqliyi ilə ölkəmizdə “kəndçülük ili” elan olunubdur. Mənim xahişim bundan ibarətdir ki, gələcəkdə qanunvericiliyə müvafiq qaydada rəsmi kəndçülük həftəsi və ya günü barədə qanunun qəbul olunması ilə bağlı müzakirələr keçirilsin. Belə ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatında da belə bir gün var. Bildiyiniz kimi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı bir neçə ildir, aprelin 5-ni “kəndçülük həftəsi” elan eləyibdir. Möhtərəm Prezidentimizin bu gün bu məsələyə çox böyük önəm verdiyini də bilirik.

2004-cü ildə Heydər Əliyev Fondu yarandıqdan sonra ölkəmizdə çox ciddi xeyriyyəçilik hərəkatı ilə yanaşı, kəndçülük hərəkatının da əsası qoyuldu və ildən-ilə bu, daha da sürətlənir. Ona görə düşünürəm ki, belə bir həftənin olması çox zəruridir.

Mənim növbəti təklifim “şəhidlər həftəsi” ilə bağlıdır. Belə ki, dünyanın bir çox ölkələrində, eləcə də Amerika Birləşmiş Ştatlarında, hətta 1918-ci ildən şəhidlər, qazilər

günü qeyd olunur. Bu, Bosniyada da, Türkiyədə də, Cənubi Koreyada da var. Hesab edirəm ki, ilboyu şəhidləri anırıq, onların qarşısında baş əyirik, bu, vətənpərvərliyin, milli ruhun təbliğində çox böyük rol oynaya bilər.

Nəhayət, üçüncü təklifim xeyriyyəçilik fəaliyyəti ilə bağlıdır. Qeyd etdiyim kimi, hökumətimizin apardığı bu mübarizədə ayrı-ayrı xeyriyyəçi təşkilatlar, başda Heydər Əliyev Fondu, eləcə də Yeni Azərbaycan Partiyası olmaqla çox ciddi fəaliyyət göstərirlər, həqiqətən də, birlik nümayiş etdirilir. Vergi Məcəlləsində xeyriyyəçilik fəaliyyəti ilə bağlı müəyyən maddələr olsa da, düşünürəm ki, bu fəaliyyətin ekspertizası və təşviqi ilə xeyriyyəçilərə daha çox imkanlar və imtiyazlar verilə bilər. Çox təşəkkür edirəm, sözsüz ki, gündəlikdə olan məsələləri dəstəkləyəcəyəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Mələhət xanım. Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri! Bu gün aprelin 24-də qondarma erməni soyqırımı qeyd olunur. İstəyirəm, bununla bağlı çıxış eləyəm. Əvvəla, onu demək istərdim ki, tarixə varmayacağam, hamı bilir, 31 martda da bunu qeyd elədik, məhz mart–aprel aylarında ermənilər Bakıda, öz torpağımızda bizlərə qarşı soyqırım həyata keçiriblər. Daim keçiriblər. Dəfələrlə demişik, bu soyqırımı qarşı daha ciddi tədbirlər görməliyik, qanunvericilik sahəsində, abidələrin qorunmasında və sair. Təfərrüata varmayacağam, hamı bunu bilir, təkcə ona görə yox ki, on minlərcə insan Bakıda, Qubada, Şamaxıda, İrəvanda, Qarabağda qətlə yetirilib. Hətta Cənubi Azərbaycanda da bizim 30 mindən yuxarı azərbaycanlılarımızı

qırıblar. Bununla bağlı mühüm bir məsələni demək istəyirəm.

Bəzən elə olur ki, böyük insanlar öz böyüklüyünü gizləyirlər, o, üzə çıxmır. Bəzən isə nahaqdan qınayırıq. Onu misal gətirmək istəyirdim. 1965-ci ildə Qərbi Azərbaycana elə bu vaxtlarda bir qonaq gəlir. Bu qonaq Krasnoselsk rayonunda birinci katib olmuş Əli Həsənovla və digərləri ilə görüşür. Mən uzun təfəsilat deməyəcəyəm. Bu qonaq o vaxt Azərbaycanın Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin rəis müavini cənab Heydər Əliyev olur. Hətta Moskva icazə vermişdi deyə, ermənilər İrəvanda soyqırım günü keçirdilər. Onlar planlaşdırmışdılar ki, nəinki İrəvanda, bütün Qərbi Azərbaycanda, hətta Şınıx tərəfdə, Gədəbəydə də azərbaycanlıların kütləvi qırğını baş versin. Məhz Heydər Əliyevin gördüyü qabaqlayıcı tədbirlər sayəsində on minlərcə insan soyqırımdan azad oldu.

Elimizdə bir misal var: “Qarı düşməndən dost olmaz”. Biz erməni ilə heç vaxt dost ola bilmərik. Onlar köhnədən bizə düşmən kəsiliblər. Öz torpağımızda bizim başımıza min cür müsibətlər gətiriblər. Heç vaxt bunu unutmamalıyıq. Bakıda, Gəncədə, Sumqayıtda, İrəvanda erməni həkimləri, dünyanın ən peşəkar, humanist peşə sahibləri sayılan həkimlər hətta yeni doğulan uşaqları qırıblar. Bizimkiləri bələyində, körpəliyindən qırıblar. Ona görə mən bu məsələ ilə bağlı ciddi etirazımı bildirirəm, soyqırım azərbaycanlılara, türk müsəlmanlara qarşı olub.

İkinci məsələ. “Amnesty International” təşkilatı təzə bir bəyanat verib və o bəyanatda göstərilir ki, guya Azərbaycanda qadınlar cəsarətlə çıxıb gender bərabərliyi tələbi ilə mitinq keçiriblər. Onlar cəsarətli deyil, onlar əxlaqsızlıq azadlığı tələb ediblər. Bizim cəsarətliyərimiz rus toplarının ağzına gül taxanlardır, milli azadlıq hərəkatında iştirak

edənlərdir, sərhədlərdə, cəbhələrdə can qoyan bacı-qardaşlarımızdır, analarımızdır. Onlardan cəsəətli olmaz, onlar əxlaqsızlıq edir və...

Sədrlik edən. Sağ olun. Fazil Mustafa.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəklləri! Mən iki məsələ ilə bağlı danışacağam. Dünən “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunun 4-cü və 9-cu maddələrinə uyğun qanunvericilik təşəbbüsü hüququmu həyata keçirərək, Milli Məclisə bir qərar layihəsi və bir də qanunda dəyişiklik layihəsi təqdim eləmişəm.

Qərar layihəsi. 1920-ci il aprelin 27-də Azərbaycanın bolşevik Rusiyası tərəfindən işğalının 100 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərar verməsini təklif edirəm. Xüsusilə bu günlərdə SSRİ-nin bərpası ilə bağlı müxtəlif spekulyasiyaların getdiyi vaxtda bunu çox zəruri hesab edirəm. Preambulaya toxunmadan qərar hissəsində olanları xatırlatmaq istəyirəm.

“Bolşevik Rusiyasının XI ordusu tərəfindən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin devrilməsi və Azərbaycan parlamentinin fəaliyyətinə xitam verilməsi ilə yekunlaşan işğala qarşı qəhrəmanlıqla dirəniş göstərən Yalama şəhidlərinin və digər soydaşlarımızın xatirəsi əbədiləşdirilsin”.

300 Azərbaycan oğlu Yalamada zirehli qatarın qarşısını kəsərək, döyüşərək şəhid olublar. Kimsə deyəndə, müstəqilliyimiz üçün heç kim savaşımayıb, bu, bizim üçün qürurverici faktdır ki, Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyan oğullar olubdur. Bir də Məmməd Əmin Rəsulzadənin Bakı şəhərində son vaxtlar yaşadığı binada ev-muzeyinin yaradılması da vacib addımlardan biridir. Biz əgər bu qərarı qəbul eləsək, başqa təklifləri də həyata keçirmək mümkündür.

İkinci isə “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının etik davranış qaydaları haqqında” Qanunun 10.1-ci maddəsinə olan dəyişiklikdir. Bu, nə ilə bağlıdır? Bunu bizim İntizam komissiyasının sədri, çox hörmətli Eldar müəllim, bizim Milli Məclis Sədrinin birinci müavini çox hörmətli Əli müəllim də haqlı olaraq bir irad kimi səsləndirmişdilər ki, deputatlar xeyriyyəçiliklə və başqa məsələlərlə bağlı öz fəaliyyətlərini çox ictimailəşdirməsinlər. Amma deputatın bunu ictimailəşdirməmək əsası yoxdur. Çünki sabah bu dövr başa çatandan sonra hamı deputatın üzərinə yönələcək ki, sən neyləyirdin? Seçicinin yanında niyə olmadın? Bunu deputat necə ortaya qoymalıdır?

Ona görə mən təklif edirəm ki, həmin maddədə birinci cümlədəki “hədiyyə qəbul edə bilməz, habelə” sözündən sonra “epidemiya və başqa yoluxucu xəstəliklərə görə, eyni zamanda, təbii fəlakətlərə görə zərər çəkmiş vətəndaşlara, şəhid ailələrinə, bütün kateqoriyalardan olan əlillərə, ahıllara, ağır xəstələrə maddi yardım formasında göstərdiyi dəstək və bu məqsədlə dövlət tərəfindən yaradılmış fondlara ianə verilməsi halları istisna olmaqla” sözləri əlavə edilsin. Yəni bunu istisna olaraq göstərək ki, deputat ağır günlərdə vətəndaşa kömək eləyə bilsin. Qanuna da uyğun olsun, həm də bu məsələdə deputatı sabah kimsə qınamasın. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bu məsələyə baxılacaq. Mənə məruzə elədilər ki, Siz yazılı formada vermisiniz. Səfa müəllim?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Sizdədir onlar. Zahid Oruc.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri! Mən Azərbaycanda yeni siyasi mühit, yeni mərhələ və siyasi

həmrəylikdən danışmaq istəyirəm. Biz indi xalqımızın vahidliyini və birliyini, xüsusi olaraq qeyd etdiyimiz halda, ideologiyasından və hakimiyyətə münasibətindən asılı olmayaraq, son on ildə ilk dəfə iqtidar-müxalifət və müxtəlif partiyalar arasında formalaşan anlaşma, dialoq və gələcəyə birgə baxış ətrafında böyük dəyişiklikləri görməkdəyik. Onları cəmiyyətimiz üçün də xatırlatmaq yerinə düşər.

Biz ilk növbədə Prezident tərəfindən Administrasiyada Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr üzrə xüsusi şöbənin yaradıldığını gördük. Daha sonra 2019-cu il martın 16-da daxildə və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilən əfv sərəncamı verildi. Elə həmin ay cənab Prezident humanist xəttini davam etdirərək Elçibəy ailəsinə qayğıkeşliyini nümayiş etdirdi. Bu işdə hörmətli Mehriban xanımın fəaliyyəti əvəzsiz oldu. Daha sonra biz iqtidara münasibəti nəzərə alınmadan bütün partiyalarla başlanan dialoqun şahidi olduq. Siyasi radikalizmin və qarşılıqlı inkarçılığın aradan götürülməsində bunun böyük faydası var. Prezident Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Paşinyan qarşısında Ayaz Mütəllibovu xilas elədi və daha sonra “Ana harayı abidəsi” qarşısında protokolda ona yer verərək öz müdrikliyini, böyüklüyünü bir daha dünyaya göstərdi. Milli Məclisin rəhbər strukturlarının formalaşmasında geniş siyasi spektrə yer verilməsi, partiyalara dövlət idarəçiliyində müəyyən yerlər tanınması da ölkə rəhbərliyi tərəfindən bəyan olunan yeni siyasi arxitekturanın konturları hesab oluna bilər.

Azərbaycanda bütün partiyalar dövlətin çağırışına uyğun olaraq, pandemiya ilə mübarizədə vahid mövqedən çıxış elədilər. İstər Koronavirusla Mübarizəyə Dəstək

Fonduna göstərilən dəstək, istərsə də imzalanın h mrr ylik bəyanatı bunu sübut edir. Bu c rg d n kənarda dayanan kiçik bir qrupun iddiasının əksinə olaraq, hakimiyyət yüz minlərcə vətəndaşa yardım el y rk n, insanların partiya mənsubiyyətinə baxmayıb. Eləcə də inzibati xətalara görə tənbeh tədbirləri zamanı siyasət deyil, hüquq əsas götürülüb. D n n REAL Partiyasının rəhbərliyi ilə bağlı çıxarılan qərarlar da sübut eləyir ki, Azərbaycan dövləti ölkəmiz əleyhinə köklənən beynəlxalq təşkilatlara imkan verm m kd , daxili qüvvələri onların əlindən almaqda israrlıdır. Bu, cənab İlham Əliyevin Milli Məclisin tribunasından səsləndirdiyi “Gəlin, problemləri ölkəmizdə g z k, onu kənara daşımayaq” bəyanatına dövlət t r fin n göstərilən prinsiplial münasibətdir.

Bütün bunlar göstərir ki, dövlət partiyaların inkişafını istəyir, Azərbaycanda hökm s r n əvvəlki şəraiti dəyişməkdə israrlıdır. Siyasətdə nifrət və qeyri-etik mübarizənin aradan qaldırılması u un bunlar çox vacibdir. Bütün bunları dərindən dəyərləndirərək, mən bütün partiyaları, siyasi mübarizədə qanunlara, etik kodeks  əməl eləməyə, yeni mərhələni irəli aparmağa, hesabatlar hazırlayan insan haqları üzrə beynəlxalq təşkilatları Azərbaycanda keçirilən bu dəyişiklikləri müsbət qiymətləndirməyə  a ırırım. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Azay Quliyev.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr v  hörmətli millət vəkilləri, mən sosial kirayə m nzill rinin verilməsi şərtlərində olan bəzi məhdudiyətlər haqqında danışmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, ötən həftə keçirdiyimiz iclasda Mənzil Məcəlləsində müvafiq dəyişikliklər etdik v  aztəminatlı vətəndaşların mənzillərə  ıxıyını asanlaşdırdıq, əlçatan etdik. Lakin şərtlərə baxanda görürük ki,

burada bir neçə problem var. Bunlardan biri ondan ibarətdir ki, kirayə mənzil almaq istəyən şəxsin bank öhdəliyi olmamalıdır. Siz düşünün, bu gün Azərbaycanda elə bir aztəminatlı ailə tapmaq çətindir ki, onun banklarla əməkdaşlığı olmasın. Deyək ki, adamın 100 manat və ya 200 manat bank öhdəliyi varsa, nədən bu, onun sosial kirayə mənzillərini almaq imkanını məhdudlaşdırırsın və belə bir imkandan məhrum olsun. Bu məhdudiyyət ona görə edilir ki, ödəniş zamanı hər hansı bir problem yaranarsa, bunun qarşısı öncədən alınsın. Mənə elə gəlir ki, bunun üçün başqa şərtlər var.

Birinci, əgər şəxsin ödəmə qabiliyyəti varsa, bu, istənilən halda bank öhdəliyi olduğu təqdirdə ödəyə bilər. İkinci, əgər bu ödəniş həyata keçirilməzsə, onsuz da onun əlindən mənzili almaq üçün digər prosedurlar işə düşə bilər.

İkinci məhdudiyyət şəxsin məhkumluğunun olmaması ilə bağlıdır. Əgər şəxsin məhkumluğu varsa, o, sosial mənzil ala bilməz və nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda mövcud qanunvericiliyə əsasən cinayətin törədilməsinə görə məhkumluq, ağırlıq səviyyəsindən asılı olmayaraq, 1 ildən 8 ilə qədər davam edə bilər. Düşünün, adam 8 ilə qədər gözləməlidir ki, onun məhkumluğu aradan qalxsın, ondan sonra belə bir hüququ yaransın. Ona görə mən elə bilirəm ki, bu da lazımsız məhdudiyyətdir. Çünki bilərsiniz, bu gün biz mövcud qanunvericiliyə əsasən cəzaçəkmə yerlərindən azad olunmuş şəxslərin sosial problemlərinin həlli ilə bağlı xeyli addımlar atırıq. Əgər məhkumun sosial probleminin həll olunması üçün bu gün belə bir mənzilə ehtiyac varsa, biz bunu ondan əsirgəməməliyik. Hətta bu, ona əlavə imkan yaradır ki, öz imkanlarını yaxşılaşdırırsın və normal həyata inteqrasiya

etsin. Bu da gələcəkdə həmin məhkumun təkrar cinayət törətməməsi üçün əlavə stimula ola bilər.

Bu baxımdan da, hörmətli xanım Sədr, bu məsələlər müvafiq qurumla müzakirə olunmalı və bu məhdudiyətlər imkan daxilində aradan qaldırılmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sahib Alıyev. Sahib müəllim, buyurun.

S. Alıyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar, mən Rusiyanın xarici işlər naziri cənab Lavrovun Dağlıq Qarabağ haqqında son açıqlaması və Ermənistan xarici işlər nazirinin ona reaksiyasına toxunmaq istəyirəm.

Cəbhə bölgəsini təmsil edən deputat kimi, öncə onu demək istəyirəm ki, Tərtərin elə kəndləri var, cəbhə xəttinin cəmi bir neçə yüz metrliyində yerləşir və həmin kəndlərin birində əvvəl ailənin ağsaqqalı baba, ardınca onun oğlu, bir neçə il sonra isə nənə və nəvə işğalçı ordunun gülləsinə tuş gəlib. Aydınadır, cənab Lavrov, ümumiyyətlə, beynəlxalq birliyin münasibətini ortaya qoydu. Biz bir daha gördük ki, cənab Prezidentin yeritdiyi siyasət nəticəsində işğalçı ölkə həm qlobal layihələrdən, həm də kommunikasiya xətlərindən təcrid olunubsa, o cür də diplomatik müstəvidə artıq bir təcrid vəziyyətindədir. Amma mən bunu soruşmaq istəyirəm ki, “biz heç bir torpaq güzəştinə getməyəcəyik” deyən işğalçı ölkənin Xarici İşlər Nazirliyinə nə üçün Minsk qrupunun həmsədrləri səviyyəsində prinsipial qəti mövqe bildirilmir və nə vaxt bidiriləcək? Nə vaxta kimi deyiləcək ki, münaqişənin ancaq bir yolla həlli var, o da sülh yoludur. Axı, açıq-aydın görünür ki, işğalçı ölkə danışıqlara hazır deyil və onun baş naziri də “Qarabağ Ermənistandır”

deyib. Düzdür, cavabını da çox yüksək səviyyədə alıb. Amma, eyni zamanda, axı, bunu işğalçı ölkənin xarici işlər naziri də deyir. Mənim birinci etirazım bununla bağlıdır.

İkincisi, bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Az öncə, məndən əvvəl danışan həmkarım, hörmətli Fazil Mustafa çox düzgün qeyd etdi, mən də bu fikirdəyəm ki, doğrudan da, etik davranış kodeksində dəyişiklik edilməlidir. Xüsusilə indiki dövrdə bu, olduqca aktualdır. Eyni zamanda, mən də bu fikirdəyəm ki, Yalama şəhidlərinin qəhrəmanlığı əbədiləşdirilməlidir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sahib müəllim. Hörmətli həmkarlar, mən yazılanların siyahısında indi Səməd müəllimi görürəm. Siz bilirsiniz, bir neçə gündür, müzakirələr gedir və əgər etiraz etmirsinizsə, sizin razılığınız ilə mən elə bu problemlə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində aparılan danışıqlıqlarla bağlı sözü Səməd müəllimə vermək istəyirəm. Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvüdür, mənim də siyasi həmfikirimdir. Səməd müəllim, buyurun.

S.Seyidov. Sahibə xanım, çox sağ olun. Obyektiv məsələlərə görə müzakirələrə bir balaca gecikdim və buna görə həmkarlarımdan üzr istəyirəm.

Əziz dostlar, hörmətli həmkarlar, “Qarabağ Azərbaycandır” və nida işarəsi. Bu, sadəcə, sözlər deyil. Bu, bir fəlsəfədir. Bu, bir azərbaycançılıq mövqeyidir. Ona görə də biz bu mövqe, bu fəlsəfə ilə hər bir hərəkətimizi, hər bir işimizi, danışıqları, görüşləri, bütün həyatımızı təşkil etməliyik. Mnatsakyanın və onun ətrafında olan insanların sonuncu bəyanatı faktiki buna, bizim fəlsəfəyə, azərbaycançılığa qarşı bir təxribatdır. Bu, birinci təxribat

deyil. Əziz həmkarlar, ancaq elə etmək lazımdır ki, bu, onların sonuncu təxribatlarından biri olsun.

Beynəlxalq ictimaiyyət çox gözəl bilir, bunlar əllərindən gələni edəcəklər və həmişə də ediblər ki, status-kvo qalsın. Bunlar prezidentləri belə deviriblər, parlamentlərini güllələyiblər, tanklarla insanların üstündən keçiblər, həbsxanalarda çürüdüblər, insanlığa qarşı bütün cinayətləri ediblər ki, təki, işğal olunmuş torpaqları saxlasınlar. Təki, status-kvo qalsın, dəyişməsin. Hətta bu da baş tutmayanda, yəqin ki, burada əyləşənlərin hamısının yadındadır, onlar danışıqlardan qaçıblar. Necə ki, Parisdə Koçaryan danışıqlardan 5 dəqiqə tənəffüs istəyərək, yalvararaq təyyarəyə minib qaçmışdı.

Bu, baş tutmadı, bütün təxribatlar artıq yoxdur. Ancaq bunlar indi başqa yolu seçiblər. Çox təəssüflər olsun ki, Paşinyan və bu gün Ermənistanda hakimiyyətə gələn insanlar həmin siyasəti başqa yollar ilə həyata keçirməyə başlayıblar. Onlarda fürsət var idi. Yəni demokratik don geyindirmək cəhdini ortaya ataraq, həmin cinayətkar siyasəti aparmaqla məşğuldurlar. Bunlar nə edirlər? Guya seçkilər keçirdirlər, ikitərəfli, yəni Azərbaycan–Ermənistan münasibətlərinə üçüncü tərəfi qatmaq istəyirlər. Guya danışıqlarda iştirak edib, əslində, danışıqları mənasızlıq istiqamətinə, həddinə çatdırırlar. Bu da keçmir. Bu da həll olunur. Bu da əldə olunmayanda, bunun da heç bir nəticəsi olmur. Bunun da bir səbəbi var, niyə bu alınmır? Ona görə ki, cənab Prezidentin apardığı həm xarici, həm də daxili siyasət bu gün Ermənistanın iç üzünü tam şəkildə açmışdır. Həm cənab Prezidentin çıxışları, – Münxendə, Soçidə, Davosda, sadalamaqla qurtarmayacaq, – həm də gördüyü işlər artıq dünya tərəfindən ermənilərin danışıqlarda nə dərəcə pozucu hərəkətlər etməsi ilə bağlı həqiqətləri üzə

çıxardı. Ona görə də, bütün dünyada, – cənab Prezident bunu özü də qeyd etdi, – Dağlıq Qarabağdakı seçkilərin tanınmaması haqqında bəyanatlar verilib. Hətta, hörmətli həmkarlar, yəqin sizin yadınızdadır, cənab Prezident Avropa Şurasına tamamilə haqlı iradlarını ortaya qoydu. Məhz kəskin tənqiddən sonra bir neçə gündür, biz onlardan məktublar alırıq, müxtəlif fikirlər söyləyirlər ki, yox, biz də həmin bəyanatlara qoşuluruq.

Seçkilər tanınmadı, bu keçmədi. Üçtərəfli format keçmədi. Münxendə cənab Prezident birdəfəlik buna son qoydu ki, erməni qoşunları orada iştirak edirsə, Paşinyanın öz oğlu orada xidmət edirsə, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Çıraqov məsələsini də birdəfəlik həll edibsə, deməli, üçüncü tərəf ola bilməz və dünya da bunu qəbul edir.

Nəhayət, ən əsası, ən vacib məsələ. Dünya birliyi tərəfindən danışıqlarda iştirak edən tərəflər Azərbaycanın mövqeyini, yəni mərhələli həll planını qəbul edəndən sonra bunlar sonuncu təxribata əl atdılar. Bunlar danışıqların özünü pozmağa cəhd göstərməyə başladılar. Bunlar danışıqlardan faktiki imtina etməyə başladılar. Dünya ictimaiyyəti bunu bilməlidir ki, Ermənistan bu gün Azərbaycana, dünyaya qarşı və ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin illər boyu işlədiyi, hazırladığı və dünya tərəfindən qəbul olunan mərhələli formata qarşı təxribatını ortaya atıb. Ona görə, əziz həmkarlar, mən sizdən xahiş edirəm, birincisi, biz birbaşa, aydın şəkildə bəyan etməliyik ki, danışıqların pozulması ilə bağlı bütün məsuliyyət ermənilərin və Ermənistanın boynundadır.

İkincisi, biz xahiş və tələb eləməliyik ki, Minsk qrupunun həmsədrləri bununla bağlı öz münasibətini bildirsinlər. Üçüncü, nəhayət, ən əsası, biz bilməliyik ki, artıq

Azərbaycan həmin Azərbaycan deyil. Azərbaycan güclü Azərbaycandır. Azərbaycan dünyada qəbul olunan Azərbaycandır və Azərbaycanın mövqeyini cənab Prezident qeyd edib: “Qarabağ Azərbaycanındır, nida işarəsi”. Yəni Azərbaycanın ərazi bütövlüyü müzakirə obyektinə ola bilməz. Bu, ən əsas məsələlərdən biridir.

Əziz həmkarlar, əziz dostlar, çıxışımı yekunlaşdıraraq, mən bununla bağlı bir məsələyə də sizin diqqətinizi cəlb etmək istəyirəm. Bir neçə gündür, mətbuatda həmkarlarımız bizim Xarici İşlər Nazirliyi, o cümlədən xarici siyasətlə bağlı öz tənqidi fikirlərini və təkliflərini ortaya qoyurlar. Mən cənab Prezidentin çıxışından bir sitat gətirmək və hörmətli Sahibə xanım, ondan irəli gələn bir təklif etmək istəyirəm. Cənab Prezident burada, parlamentdə ilk iclasda demişdi ki, hökumət parlamentlə daim ünsiyyətdə olmalıdır. Onlara suallar verilməlidir. Onlar gördükləri işlər haqqında məruzə etməlidirlər, çıxış etməlidirlər. Biz bunu sistem halına salmalıyıq. Çünki bu, həm hökumət üzvlərinin məsuliyyətini, həm də parlamentin rolunu artırır. Məsuliyyət ən vacib məsələlərdən biridir. Məsuliyyət və nəzarət. Harada ki, bu yoxdur, heç bir normal iş görülməz.

Ona görə mən təklif edirəm, bu ciddi məsələlərlə bağlı Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndələrini bizim komitəyə dəvət edək, komitənin geniş bir iclasını keçirək. O iclasa, misal üçün, Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiyaya qarşı mübarizə, İnsan hüquqları, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitələrinin, başqa komitələrin üzvləri də dəvət oluna bilər.

Sahibə xanım, Siz bilirsiniz, biz burada bir dəfə belə bir iclas keçirmişik. Onun çox böyük faydası, xeyri olub. Ona

görə, mən Sizdən xahiş edirəm, bu fikrə də öz münasibətinizi bildirəsiniz. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Səməd müəllim. Nəzərə alınacaq. Rauf Əliyev. Rauf müəllim, buyurun.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, media nümayəndələri! Mən bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Biz bu pandemiya zamanı karantin vəziyyətində yaşayırıq. Əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, insanlar kütləvi yerlərə çıxmasınlar və ikincisi, şəxsi gigiyena. Qaldırdığım məsələ gigiyena məsələsidir. Məişət tullantılarının atılmasından söhbət gədir.

Biz Xəzər rayonunda monitorinq keçirdik və monitorinqin nəticəsi göstərdi ki, bu gün oraya 1000 dənə konteynerin gətirilməsinə tələbat var. Amma bununla məsələ bitmir. Bu konteynerlər verilsə, texnika lazımdır. Texnikaya benzin, onun sürücüsü lazımdır. Yəni bu, maliyyə ilə bağlı qlobal bir məsələdir. Nəzərə alsaq ki, isti havalar gəlir və bu məsələ daha da aktuallaşır, ona görə mən buradan aidiyyəti orqanlara müraciət edirəm ki, bu məsələyə baxılsın. Düzdür, bu gün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin Mənzil-Kommunal Təsərrüfatı Departamenti bununla məşğuldur. Amma bu gün görürsünüz ki, nə qədər tələbat var.

Hesab edirəm ki, bu, tək Xəzər rayonuna aid deyil, hər bir həmkarım bu məsələni qaldıra bilər, çünki məişət tullantıları ilə əlaqədar hər yerdə bu problem ola bilər. Gigiyena məsələsi də birinci elə oradan başlayır. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Mən vaxtı 15 dəqiqə də artırıcağam, çünki bəzi çıxışlar uzun çəkdi. Qənirə Paşayeva. Buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, mətbuat, media nümayəndələri, hörmətli ombudsman! İlk öncə onu vurğulamaq istəyirəm ki, biz dünyada koronavirus pandemiyasının geniş yayıldığı bir dövrdən keçsək də, millət vəkilləri olaraq öz fəaliyyətimizi, təbii ki, karantin qaydalarına əməl etməklə davam edirik. Hər gün bizə edilən müraciətlər əsasında insanlarımızı onlayn dinləyirik. Onların qaldırdığı problemlərin həlli istiqamətində müvafiq qurumlarla söhbətlər, danışıqlar aparılır, müraciətlər edilir.

Mən onların bir neçə fikirlərini söyləmək istəyirəm. İnsanlarımız özəlliklə belə bir dövrdə cənab Prezidentin rəhbərliyi altında görülən işləri çox yüksək qiymətləndirirlər. Həm bu virusun ölkəmizdə geniş yayılmaması istiqamətində görülən işləri, həm də həssas qruplara, özəlliklə tələbələrə, aztəminatlı ailələrə olan diqqət, – həssas qruplardan olan tələbələrin ödənişli təhsil haqqından azad edilməsindən tutmuş, bir sıra məsələlər, – təbii ki, insanlarımız tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Onlar cənab Prezidentə bununla bağlı öz təşəkkürlərini millət vəkilləri olaraq bizim vasitəmizlə də bildirirlər. Çünki hər kəs fərqiyyətdir ki, dünyada koronavirus pandemiyası necə böyük böhranlara səbəb olub və dünyanın bir parçası olaraq bu böhranlı vəziyyətdə ölkəmizdə cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə görülən işlərin vacibliyinin, əhəmiyyətinin fərqiyyətdirlər. Amma bəzi məsələlər də var ki, onları da qaldırırlar və mən iki məsələni xüsusi ilə vurğulayaraq, insanlarımızın, özəlliklə gənc ailələrimizin bu istiqamətdə xahişlərini diqqətə çatdıraraq, Azay müəllimin burada qaldırdığı təklifi də dəstələyərək, onu bir az da genişləndirmək istəyirəm. Bu, bizim ombudsmanın hesabatında da

əksini tapıb və müvafiq qurumları bu məsələdə həssas olmağa, addımlar atmağa çağırır.

Söhbət ondan gedir ki, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş güzəşt hüququna malik vətəndaşların uyğun qiymətə mənzilə olan ehtiyaclarının ödənilməsinə təmin etmək məqsədi ilə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi tərəfindən tikilən sosial mənzillərin birdəfəlik ödənişlə satışa çıxarılması güzəşt hüququna malik, mənzilə real ehtiyacı olan və onu öz vəsaiti hesabına almaq imkanı olmayan şəxslərin seçim imkanını azaldır. Ona görə də biz mənzilə real ehtiyacı olan güzəştli qrupa aid şəxslərin sosial mənzil əldə etməsi imkanlarının artırılması məqsədi ilə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi tərəfindən satışa çıxarılan sosial mənzillərin yalnız güzəştli ipoteka krediti vasitəsi ilə satılması və kreditin ödənilməsi...

Sədrlik edən. Sağ olun. Jalə Əliyeva. Jalə xanım, buyurun.

J.Əliyeva. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə koronavirus infeksiyasının fəsadlarından qorunmaq üçün vaxtında atılan qabaqlayıcı addımlar, profilaktik və sistemli tədbirlər nəticəsində koronavirus pandemiyasının ölkəmizdə geniş yayılması və təhlükəli həddə çatması nə yaxşı ki artıq mümkünsüzləşdirilib. Təhlükəni anında və məqamında hiss edən ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev çoxlarının, hətta dünyaya dırnaqarası insanlıq və demokratiya dərsi keçib, indi də insanlıq faciəsi yaşayan, təhlükəyə, bəlaya sanki gözləri baxa-baxa təslim olan aparıcı dövlətlərin çox ağır bədəl ödədikləri bir dövəmdə epidemiya ilə mübarizənin bütün yollarını arayıb-axtardı, bu bəlanın ölkəmizdə genişlənməməsi və təhlükəli hal almaması üçün bütün resursları səfərbər etdi.

Nəticələr göz önündədir. İtkilər, yoluxmalar olsa da, sağalmalar gündən-günə artmaqdadır. Bunlar da Azərbaycan dövlətinin və hökumətinin birgə söylərinin, ən əsası lider iradəsinin, qətiyyətinin nəticəsidir. Son bir ayda əhalinin bütün təbəqələrinin qorunması üçün, sadəcə, sağlamlıq baxımından deyil, iqtisadi, sosial baxımdan həyata keçirilən tədbirlərin misli-bərabəri yoxdur. Bütün bunları sadalamaq vaxt məhdudluğu baxımından, təəssüf ki, mümkün deyil. Bu addımlar Azərbaycan insanına verilən qiymət, dəyər, ona göstərilən qayğı və diqqət, dövlətin öz vətəndaşının yanında olması və vətəndaşın da öz dövlətinin onun yanında olmasını hiss etməsinin ən bariz nümunəsidir. Əminik ki, dövlətimizin dəstəyi və Tanrının köməyi ilə biz bu bələdan da az zərərlə qurtulacağıq. Çətin günlər arxada qalacaq, Azərbaycan xalqı yenə də qaldığı yerdən öz sakit, firavan həyatına davam edəcəkdir.

Bu gün bütün müsəlman dünyasında müqəddəs ayın başlanğıcıdır. Bir ay davam edəcək olan bu günlərin savabının bütün dünyaya, eyni zamanda, ölkəmizə, dövlətimizə, xalqımıza, Prezidentimizə xeyir, sağlamlıq, əmin-amanlıq gətirməsini arzu edirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın Mirzəzadə.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Bu gün – 24 aprel erməni millətçilərinin dünyaya guya erməni soyqırımını olması haqqında yalanının elan edildiyi bir gündür. Baxmayaraq ki, Osmanlı imperiyasında ermənilər haqqında dövlətə sadıq olan bir xalq qanunu qəbul edilmişdi. Baxmayaraq ki, Osmanlı imperiyasının hökumətində, səfirlərin, ordu paşalarının içərisində çoxsaylı ermənilər var idi. Amma bu dırnaqarası sadıq

xalq o dövrdə Birinci Dünya Müharibəsində ağır döyüşlər aparan türk ordusuna xəyanət etdi və arxa cəbhədə türk kəndlərinin işğalına qədəm qoydu. Qeyd edirəm ki, özlərinin etdiklərini sonradan Türkiyənin adına yazmağa çalışdılar. Amma iş burasındadır ki, bu, təkcə erməni millətçilərinin oyunu deyildi. Bu, Osmanlı imperiyasını, türk xalqını tarixin səhnəsindən silmək istəyən müəyyən beynəlxalq qüvvələrin oyunu idi. Həmin oyunun nəticəsində 1918-ci ildə tarixi Azərbaycan torpaqlarında süni bir erməni dövləti yaradıldı. Həmin oyunun nəticəsi idi ki, 1918-ci ilin mart ayında azərbaycanlılara qarşı bir soyqırım həyata keçirildi. Həmin soyqırımda mənim babam və nənələrimin çoxsaylı qohumları da həlak oldular. Həmin o uydurma soyqırımın əks-sədası idi ki, 1920-ci ildə Göyçə, Zəngəzur, Mehri rayonu Azərbaycandan alınaraq Ermənistanına verildi. 1923-cü ildə heç bir ehtiyac olmadan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradıldı. Bir uydurmanın, bir yalanın, bir iftiranın meyvələrini erməni millətçiləri az qala bir əsr ərzində kifayət qədər ala bildilər.

Əgər 1915-ci ildə soyqırımın olmaması aydındırsa, Xocalı soyqırımı bu gün tarixin qara, qanlı səhifələrindəndir və buna erməni millətçiləri cavab verməli idi. Bütün bu hadisələr ona görə baş verirdi ki, Azərbaycan xalqının müstəqil dövləti yox idi. Ona görə baş verirdi ki, dünya siyasətində ancaq bir türkdilli dövlət var idi. Amma bu gün dünya siyasətində 6 türkdilli dövlət var. Bunların birliyi, əməkdaşlığı erməni yalanına qarşı ən böyük cavabdır. Qeyd edirəm ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın arxivləri açmaq təklifinə Ermənistan “yox” cavabı verdi. Çünki bilirdi, onun arxasında heç nə yoxdur. Eyni zamanda, bu məsələdə Azərbaycan və Türkiyə

dostluğu da öz bəhrəsini verir. Bir neçə il bundan əvvəl Praqa şəhərində Türkiyə nümayəndəsinin olmamasından istifadə edərək ona iftira atan Ermənistanın o vaxtki Prezidenti Sarkisyanaya cənab Prezidentimiz “Türkiyə burada yoxdur, mən onun əvəzinə buradayam”, cavabını vermişdi. Qeyd edirəm ki, bu gün...

Sahibə xanım, bir dəqiqə vaxtımın artırılmasını xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm...

Sədrlik edən. Sağ olun. Sabir Rüstəmханlı. Sabir müəllim, buyurun.

S.Rüstəmханlı. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli Məclis, mən də burada məndən əvvəl deyilən bir fikri dəstəkləyirəm ki, biz aprel ayının 28-də Milli Məclisin bir yığıncağını keçirib aprel işğalının 100 illiyini hökmən müzakirə etməliyik və ortaya ona uyğun bir sənəd qoymalıyıq: “Aprel hadisələri və onun nəticələri”. Bu, çox vacibdir. Sonra onun nəticəsində, – indi o muzeylər, soyqırım muzeyi, ermənilər olmayan soyqırımlarına muzey düzəldiblər, – biz öz faciələrimizi hələ istədiyimiz şəkildə, Bakıda bir Xocalı soyqırımı abidəsindən başqa, hər hansı bir muzeydə əks elətdirə bilməmişik.

İkinci, tez-tez bu danışıqlarda, Qarabağ məsələsində deyirlər, Ermənistandan və Qarabağdan 1 milyon qaçqın var. Məcburi köçkün və qaçqın. 30 il keçib, bu, bir milyon dəyişilmir. Bu bir milyon artıq milyon yarımındır. Ona görə də bu insanların torpağından, Qarabağdan söhbət gedəndə bütün danışıqlarda, milyon yarım qarabağlı öz torpağına qayıtmaq istəyir, məsələ bu cür qoyulmalıdır. Bu statistika nəyə görə donub qalıb?

Nəhayət, mən üçüncü bir məsələyə münasibətimi bildirmək istəyirəm. Hörmətli Sahibə xanım, mən bil-mirəm, bizim rayonlarda baş verən hadisələri biz nə şəkil-

də müzakirə edə bilərik. Rayonlarımızın coğrafiyası, sərhədləri, adları dəyişilməyib. Azərbaycanda rayonların sayı dəyişilməyib. Amma bizim bilmədiyimiz bir şəkildə rayonların idarələri birləşdirilir, regional idarələr yaradılır. Bu nə cürdür? Məsələn, bir rayonun qaz idarəsi verilir başqa bir qonşu rayona, işıq idarəsi verilir başqa bir rayona. Mədəniyyət şöbəsi başqa bir rayona. Nə bilim, təhsil şöbəsi. Bu nə cür idarəçilikdir? Bu adamlar qalır bu rayonların arasında. Xüsusən, indiki bu xəstəlik vəziyyətində bir rayonda bir kənddən o birisinə getmək mümkün deyil. Neftçaladan durub 100 kilometr fırlanıb Salyandan getməlidirlər Biləsuvara, oradan təhsil ilə bağlı bir sənəd almağa. Onda bu rayonları ləğv edək və bunlar bir şəkildə birləşdirilsin. Amma rayon qalır, deyək ki, köhnə təfəkkür və təsəvvür qalır, amma idarələr tək-tək bu rayonların əlindən çıxır. Ona görə də, nə bilim, mədəniyyət idarələrinin, kitabxanaların sayı azaldılır. Meşə idarəsi Yardımlıdan verilib, deyək ki, Masallıya. Masallıda heç bu adam oranın dağlarını görməyib. Deyir, ona bu qədər bələdçi lazım deyil. Birdən-birə 30 adamı edir 20, 10 adam. Deyirəm, axı, sənin o coğrafiyadan xəbərin yoxdur. Bu dağdan o biri dağa necə getmək olar? Niyə bu adamların sayını azaldırısan? Ona görə də bu məsələlərə bir aydınlıq gəlməlidir. Bəlkə hökumətdən gəlsin bizə bir...

Sədrlik edən. Sağ olun. Bizim son iki çıxışımız olacaq. Razi Nurullayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Prezident İlham Əliyevin ən çox sevdiyi və istifadə etdiyi sözlərdən biri “ictimai nəzarət” ifadəsidir. Onu isə ictimai təşkilatlar həyata keçirir. Məlumdur ki, “Qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar)

haqqında” Qanuna məhdudlaşdırıcı müddəalar əlavə edilib, ictimai təşkilatlar yeganə olaraq Prezident yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının sayəsində nəfəslik ala bilər.

Məhdudiyətlər xarici fondlardan maliyyə vəsaitinin alınmasını qadağan edir. Bu qadağa nəticəsində professional ictimai nəzarət, demək olar ki, yox olub. İddia edildi ki, bu məhdudiyətlər bəzi təşkilatların qrant vəsaitlərini rəngli inqilablar lehinə xərclədiyi üçün tətbiq edilir. Nə baş verdi? Dövlətçilik əleyhinə işlədiyi deyilən təşkilatlar yenə də maliyyələşir və hesabatları da verilmir. Daha nə dəyişdi? Əvəzində bütün neytral və professional təşkilatlar sıradan çıxarıldı. Bu məhdudiyətlərin tamamilən aradan qaldırılmasını təklif edirəm.

Bir araşdırma apardım və gördüm ki, koronavirusla mübarizə üçün dünyada milyardlarla vəsait ayrılıb. Niyə bizim ictimai təşkilatlar bu fondlardan yararlanıb, ehtiyacları ailələrə kömək etməsələr? Axı, niyə hökumət hər bir məsələyə özü yüklənməlidir? Mövcud resurslardan niyə istifadə olunmasın? Onun üçün də, hörmətli Sədr, mən xahiş edirəm ki, səlahiyyətlərinizdən istifadə edib bu məsələni qaldırasınız.

Bir məsələni də demək istəyirəm. Heydər Əliyev Fondu kifayət qədər ailələrə kömək edib və buna görə mən Birinci vitse-prezident Mehriban xanıma təşəkkür edirəm. Təklif edirəm ki, bir çox böyük şirkətlərin də nəzdində fondlar yaradılsın ki, onlar da ailələrə ictimai kömək göstərə bilsinlər. Artıq bu ənənə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən yaradılıb və bu ənənə də çox normal şəkildə inkişaf etdirilə bilər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bəhrüz Məhərrəmov.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Əgər işləmirsə, xahiş olunur, o biri mikrofondan istifadə edin. Sağ olun.

B.Məhərrəmov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlarım! Texniki səbəblərə görə, əməkdaşların əvəzindən də üzr istəyirəm.

Deməli, təmsil etdiyim Biləsuvar rayonu ilə bağlı bir məsələni mən xüsusi nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, aprelin 21-də cənab Prezident o rayonun su təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı müvafiq sərəncam imzaladı. Biləsuvar əhalisinin adından, eyni zamanda, öz adımdan cənab Prezidentə xüsusi təşəkkürümüzü çatdırmaq istəyirəm ki, məhz Biləsuvarın bir kəndində də su təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı müvafiq vəsait ayrıldı. Eyni zamanda, rayon əhalisinin və eləcə də özümün böyük ümidlərimizi və belə deyək, minnətdarlığımızı bir daha çatdırmaq istəyirəm ki, ümumilikdə, bir neçə digər rayonda olduğu kimi, Biləsuvarın özünün də su təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı tezliklə ayrıca bir sərəncam imzalanacaq. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bütün Azərbaycanda olduğu kimi, Biləsuvarda böyük əzici qüvvə cənab Prezidentin arxasındadır və daim onun siyasətini dəstəkləməkdədir.

İkincisi, ötən günlərdə Biləsuvar sakinlərinin təqribən üçdə birindən çoxuna Heydər Əliyev Fondunun çox ciddi dəstəyi oldu və bu, dəstək xətrinə dəstək deyildi. Böyük yardım olundu, əhali, ailələr, insanlar sevindi və buna görə də rayon sakinlərinin, seçicilərimizin təşəkkürünü mən hörmətli Birinci vitse-prezidentimizə çatdırmaq istəyirəm.

Digər bir məqamı diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Son günlər mediada, ümumiyyətlə, gündəmdə belə bir nüans, belə bir məqam var ki, sanki bütün Avropa, Amerika və sair Azərbaycan hakimiyyətini koronavirus pandemiyasın-

dan istifadə etməkdə suçlayır. Əslində, belə bir şey yoxdur. 3–5 təşkilatdan və şəxslərdən başqa məqsədli olaraq Azərbaycanı heç kim belə bir addımda suçlamır və özümüz bu məsələni xüsusi gərginləşdirib şişirtməməliyik. Bir müddət əvvəl İnsan hüquqları komitəsinin sədri hörmətli Zahid müəllim də bu çağırışıla çıxış etdi. Bu məsələləri xüsusi gərginləşdirib özümüzü dünya mediasının gündəminə bu şəkildə salmağımız doğru deyil və medianı da, siyasətçilərimizi də bu məsələdə həssas olmağa çağırıram. O adı sadalanan, çağırılan, deyilən şəxslər konkret məqsədli adamlardır və bununla bağlı da biz müvafiq addımlarımız atmalıyıq.

Nəhayət, sonuncu, bu gün bizdə ombudsmanın illik hesabatıdır və mən xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, qısa bir müddət olmasına və eyni zamanda, fəaliyyətinin böyük qismi karantin dövrünə düşməsinə baxmayaraq, ombudsmanın fəaliyyətində artıq irəliləyişlər hiss olunmaqdadır və bugünkü hesabatda da hörmətli Səbinə xanıma uğurlar arzulayıram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Ancaq səhvi Siz etdiniz, texniki işçilər deyil. Siz mikrofonu oradan dardınız, ona görə də işləmədi.

Vahid müəllim, söz demək istəyirsiniz, buyurun. Bununla qurtarıyıq.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli mətbuat! Çıxış etmək fikrim yox idi, amma hörmətli həmkarım Səməd Seyidovun çıxışından sonra bir-iki məsələyə toxunmaq istərdim. Mənim yadıma gəlir, 1994-cü ildə biz atəşkəs haqqında sazişi bu zalda təsdiq edəndə bir sıra məsələlərə toxunuldu. Millət vəkilləri, stenoqramı qaldırıb baxarsınız, əsas məqsəd ondan ibarət idi ki, atəşkəsdə Azərbaycan iqtisadi

cəhətdən güclənsin, ordusunu yaratsın və ondan sonra bu məsələyə qayıtmaq olar.

Azərbaycan artıq 26 ildir atəşkəs rejimində fəaliyyət göstərir və bu dövr ərzində iqtisadiyyatı da, ordusu da kifayət qədər inkişaf edib, Azərbaycan ordusu güclü ordular sırasına daxil olub. Amma biz bu gün yenə də Ermənistanda gedən hadisələrə faktiki real qiymət verməyərək, ATƏT-in Minsk qrupundan yapışıyıq. Rusiyadan Lavrovun çıxışına diqqət yetiririk, nə bilim, Putindən kömək istəyirik. Bir şeyə aydınlıq gətirmək lazımdır ki, Azərbaycanın yeganə dostu Türkiyədir, bütün beynəlxalq aləmdə Azərbaycanı müdafiə edən dövlət Türkiyə dövlətidir. Ona görə də Azərbaycan Türkiyə ilə hərbi ittifaqa girib bu məsələnin axırına çatmalıdır.

Bu gün deyirlər, Azərbaycanda 30 minə yaxın erməni yaşayır. Niyə o ermənilərdən birinin səsi çıxmır? Niyə səslərini qaldırmırlar ki, Azərbaycan torpaqları Ermənistan tərəfindən işğal olunub? Nə qədər humanistlik etmək olar bu məsələlərdə? Nə qədər biz Rusiyaya dönüb baxaq? Bayaq burada Fazil müəllim qeyd etdi, indi çıxıb Zyuqanov, digərləri SSRİ-nin bərpası ilə əlaqədar məsələlərdən danışirlər. Bunlar utopiyaadır, bunlar olan deyil. Bütün dünya buna icazə verə bilməz.

Mən həmişə demişəm, – düzdür, sülh danışıqları getsin, heç kim buna etiraz etmir, – amma sülh yolu ilə dünyada, tarixdə heç bir torpaq qaytarılmayıb. Tarixi bilənlər bunu bəlkə məndən də yaxşı bilirlər. Qarabağ da sülh yolu ilə heç vaxt Azərbaycana qaytarılmayacaq. Lavrov bir dəfə çıxır deyir, 5 rayon, sonra çıxır deyir “5 üstəgəl bir”, sonra deyir “5 üstəgəl iki” və sair. Azərbaycana bu torpaqları qaytarmağın yeganə yolu müharibə yoludur. Azərbaycan buna hazır olmalıdır, bunun başqa yolu yoxdur. Kim nə

deyirsə, bunlar hamısı utopiyadır, xəyaldır. Buna getmək olmaz. Buna görə də mən belə təklif edirəm ki, ümumiyyətlə, Azərbaycan öz torpaqlarını qaytarmaq üçün hazırlıqları daha da genişləndirməlidir, orduya daha çox diqqət yetirməlidir və biz Azərbaycanın dövlət başçısının arxasında dayanaraq bu torpaqları azad etməliyik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, biz kifayət qədər müzakirə etdik. Düşünürəm ki, 55 dəqiqə bəs idi. Keçən iclaslarda müzakirələr yox idi, ona görə də mən çalışdım ki, bu gün hamıya söz verim.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 1-ci məsələsinə keçirik. Bildiyiniz kimi, hər il yaz sessiyasının iclaslarında Milli Məclis bir neçə qurumun hesabat və məruzələrini dinləyir və bu gün biz İnsan hüquqları üzrə müvəkkilin illik məruzəsini müzakirə edəcəyik. Məruzəni ombudsman Səbinə xanım Əliyeva təqdim edəcəkdir. Səbinə xanım, buyurun.

S.Əliyeva, Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman).

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! İlk olaraq, fevralın 9-da milli qanunvericiliyə və beynəlxalq standartlara uyğun keçirilmiş azad, ədalətli, demokratik və şəffaf seçkilər nəticəsində Azərbaycan Respublikasının VI çağırış Milli Məclisinin deputatları seçilməyiniz münasibəti ilə hər birinizi səmimi qəlbdən təbrik edir, milli maraqlara əsaslanan səmərəli və məqsədyönlü fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram!

Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin 2019-cu il üzrə fəaliyyətinə dair məruzəni diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Əvvəla, qeyd etmək yerinə düşər ki, dinamik inkişaf ili kimi səciyyələndirilən 2019-cu

il Azərbaycan üçün kifayət qədər uğurlu olmuş, bütün sahələrdə mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən uğurlu strateji kursun nəticəsi olaraq iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafı təmin edilmiş, əhalinin sosial rifah halı daha da yaxşılaşmış, ölkəmizin beynəlxalq mövqeləri daha da möhkəmlənmişdir. Ötən ilin ən mühüm və səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri bütün sahələrdə çoxşaxəli, sistemli və kompleks xarakterli islahatların həyata keçirilməsi, əhalinin sosial müdafiəsinin daha da gücləndirilməsi istiqamətində çox əhəmiyyətli qərarların qəbul və icra olunmasıdır. Xatırlatmaq istərdim ki, hesabat dövründə ölkəmizdə əmək haqqı və pensiyaların artırılması, aztəminatlı ailələrə birdəfəlik yardımların edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin, şəhid ailələrinin, müharibə veteranlarının həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması və digər istiqamətlərdə 100-dən çox fərman və sərəncam imzalanmışdır. 4 milyon 200 min insanı əhatə edən böyük sosial paket həyata keçirilmişdir.

Bütövlükdə, minimum əmək haqqının, pensiyanın minimum məbləğinin, müxtəlif sosial müavinətlərin və təqaüdlərin, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən dövlət müəssisə və təşkilatlarında çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının artırılması, birinci dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək insanlara qulluq edən şəxslərə, müharibə veteranlarına Prezident təqaüdünün təsis edilməsi və digər faktlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə həyata keçirilən siyasətin mərkəzində vətəndaşların rifahı və mənafeyinin dayanmasını bir daha təsdiq edir.

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü, yüksək diqqət və qayğısı nəticəsində aztəminatlı ailələrin, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan həssas qrupların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi, yeni məktəb və bağçaların, səhiyyə və tibbi bərpa müəssisələrinin tikilməsi və ya əsaslı təmir olunması, irsi qan xəstəliyindən əziyyət çəkən uşaqların müalicəsinin müasir səviyyədə təşkili, məcburi köçkünlər üçün yaşayış komplekslərinin istifadəyə verilməsi vətəndaşların rifahına xidmət edən addımların davamlı xarakter daşdığını göstərir.

Diqqətinizə çatdırdığım faktlar və reallıqlar, eləcə də hesabat ilində biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, azad sahibkarlığın inkişafı, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin artırılması, yeni iş yerlərinin açılması və digər istiqamətlərdə həyata keçirilən ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər hər bir vətəndaşın layiqli həyat səviyyəsini və bütövlükdə, insan hüquqlarının səmərəli təmin edilməsi baxımından böyük əhəmiyyətə malik olmuşdur.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkillər, ümumiyyətlə, ötən il insan və vətəndaş hüquq və azadlıqların etibarlı müdafiəsi və səmərəli təmini baxımından uğurlu olmuşdur. 2019-cu ildə ombudsman təsisatı öz fəaliyyətini qarşıda duran strateji əhəmiyyətli prioritetlərə və hədəflərə uyğun qurmuşdur. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən islahatlar insan hüquqlarının etibarlı müdafiəsi istiqamətində ombudsman institutunun da səmərəli fəaliyyətinə əlavə imkanlar yaratmışdır.

Ötən il ombudsmanın ünvanına 25.500 müraciət daxil olmuş, onların hər birinə konstitusiya qanunu ilə müəyyən

edilmiş qaydada baxılmış, müvafiq dövlət qurumları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində araşdırmalar aparılmış və cavablandırılmışdır. Bu baxımdan, ombudsmanın 2019-cu il üzrə fəaliyyəti çərçivəsində ölkə vətəndaşların maraqlarını və dövlətin mənafeyini özündə əks etdirən bir sıra mühüm məsələləri, eləcə də müvafiq təklifləri özündə ehtiva edən bəzi məqamları diqqətinizə çatdırmaq istədim. Ombudsmanın müxtəlif səbəblərdən əlilliyi olan uşaqların ehtiyacları nəzərə alınmaqla, ailə başçısını itirmiş və əlilliyi olan uşaqlara hər iki hala görə müavinətin verilməsi ilə bağlı təklifi öz həllini tapmışdır. Bununla belə, əlilliyin təyin edilməsi və qiymətləndirilməsi ilə bağlı tibb müəssisələri tərəfindən göndərişlərin bir sıra hallarda tam və ətraflı doldurulmaması əlillik təyinatının aparılmasına imkan verməmişdir.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, məlum olduğu kimi ötən il ölkə Prezidentinin tapşırığına uyğun olaraq, əhalinin profilaktik müayinəsi davam etdirilmiş, tibbi yoxlamalardan keçirilən və xəstəlik aşkar olunan vətəndaşlar xəstəxanalara yerləşdirilmişdir. İcbari tibbi sığorta sisteminin genişləndirilməsi sağlamlığın qorunması hüququnun səmərəli təmin edilməsinə yeni imkanlar yaratmışdır. Ombudsmana ünvanlanan ərizələrlə bağlı aidiyyəti üzrə Səhiyyə Nazirliyinə və ya İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinə müraciətlər əsasında vətəndaşların müayinə və müalicəsinin təşkili üçün tədbirlər görülmüşdür. Yeri gəlmişkən, şəkərli diabet xəstəliyindən əziyyət çəkən və imtiyazlı qrupa daxil olan şəxslərin vəziyyəti nəzərə alınaraq, Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 13 may tarixli 87 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş siyahı, həmçinin pulsuz dərman reseptləri əsasında verilən dərman

preparatlarının siyahısı yenidən nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir.

Ötən il ölkəmizdə səmərəli təhsil sisteminin formalaşdırılması və yüksək hazırlıqlı kadrlara tələbatın ödənilməsi üzrə tədbirlər uğurla davam etdirilib. Araşdırmalar göstərir ki, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində mövcud yerlərin sayı hələ də tələbatı tam ödəmir. Uşaqların bu müəssisələrə qəbulunda isə neqativ hallar qalmaqdadır. Məktəbə hazırlıq qruplarına getməyən uşaqların 1-ci sinfə qəbuluna heç bir məhdudiyət qoyulmasa da, bu sahədə bəzi problemlər yaşanmaqdadır. Ümumiyyətlə, həm məktəbə hazırlıq qrupuna, həm də 1-ci sinfə qəbulda bütün uşaqlar üçün bərabər seçim hüququ təmin edilməlidir. Təhsildə keyfiyyətin artırılması üzrə tədbirlər çərçivəsində Bakıda və respublikanın müxtəlif şəhər və rayonlarında çoxsaylı yeni məktəb binaları tikilmiş və ya əsaslı təmir olunmuş, modul tipli məktəblər quraşdırılmış, müasir avadanlıqla təchiz edilmişdir.

Bununla yanaşı, hazırda həm paytaxtda, həm də respublikanın bölgələrində, xüsusilə kənd yerlərində bəzi məktəb binaları tədris üçün yararsız və qəzalılı vəziyyətdədir. Bölgələrdə bir sıra məktəblərdə payız-qış fəslində istilik sistemi ilə əlaqədar problemlərin mövcud olması, təbii qazdan istifadə edilən məktəblərə ayrılan limitin tələbatı ödəməməsi tədris prosesinə və uşaqların sağlamlığına ciddi təsir göstərməkdədir.

Əhalinin, xüsusilə aztəminatlı ailələrin mənzilə olan ehtiyacının həlli dövlətin sosial siyasətində prioritet olaraq qalmaqdadır. Ölkə Prezidentinin göstərişlərinə uyğun olaraq Bakıda və bölgələrdə qəzalılı vəziyyətdə olan binaların əvəzinə yeni evlərin tikilib sakinlərin istifadəsinə verilməsi vətəndaşların mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaş-

dırılmasına, mənzil və təhlükəsiz yaşamaq hüququnun təmin edilməsinə xidmət etmişdir. 2019-cu ilin fevralında baş vermiş zəlzələnin törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması ilə bağlı dərhal səlahiyyətli qurumlara tapşırıqlar verən, həmçinin görülən işlərlə yerində tanış olan və sakinlərlə görüşən ölkə Prezidenti tərəfindən Şamaxı, İsmayilli və dağ rayonlarında yaşayış evlərinə, sosial və infrastruktur obyektlərinə dəymiş ziyanın aradan qaldırılması üzrə işlərin nəzarətdə saxlanması vətəndaşa xüsusi diqqət və qayğının bariz nümunəsidir. Bu məsələlər kontekstində aktual bir problemi diqqətinizə çatdırmaq məqsədəuyğundur.

Belə ki, Bakı şəhərinin müxtəlif ərazilərində olan özbaşına tikililər üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı probleminin hələ də öz həllini tapmaması ciddi problem kimi minlərcə vətəndaşın müxtəlif çətinliklərlə üzləşməsinə səbəb olmaqdadır. Mənzil tikinti kooperativlərinin idarəçiləri tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq, kommunal normativlərin tətbiqi, sakinlərlə xidmət müqaviləsinin bağlanmaması hallarının aradan qaldırılması, onların aldadılması hallarının qarşısının alınması məqsədi ilə səlahiyyətli orqanlar tərəfindən tədbirlərin görülməsi zəruridir. Hər hansı bir tikilinin qanuni mülkiyyətə olması və ya özbaşına tikilməsi yalnız məhkəmə tərəfindən müəyyən edilə bilər. Dövlət ehtiyacları üçün torpağın alınması isə qanunla müəyyən edilmiş qaydada aparılmalıdır. Tikinti, abadlıq-quruculuq işlərinin aparılması və ya digər zərurət bəhanəsi ilə vətəndaşa məxsus daşınmaz əmlakın, o cümlədən torpağın qanuni əsaslar olmadan alınması yolverilməzdir.

Bununla yanaşı, bir sıra digər təklifləri diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Vətəndaşların əmək hüquqlarının səmərəli

təmin edilməsi məqsədi ilə qanunvericiliyin davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi zəruridir. Ödəmə qabiliyyətini itirmiş qeyri-dövlət müəssisələri tərəfindən işçilərə əmək haqqı üzrə və istehsalatda alınmış xəsarətlərə görə borcların ödənilməsi məqsədi ilə dövlət təminat sisteminin yaradılmasına və zəruri mexanizmlərin hazırlanmasına ehtiyac vardır.

Erkən evlilik hallarının aradan qaldırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Cinayət və Ailə məcəllələrinə müvafiq dəyişikliklərin edilməsini məqsədə müvafiq hesab edirik.

Uşağa qulluq edən ananın məzuniyyət müddətini seçmək və müəyyən edilmiş məbləğdə verilən müavinətin həddini həmin müddətə uyğunlaşdırma hüququnun daha səmərəli təmin edilməsi məqsədi ilə Əmək Məcəlləsinə əlavələr edilməsi məqsədə uyğundur.

Sadalanarlardan əlavə, ötən il ərzində cinayət mühakimə icraatında müdafiəni həyata keçirən cinayət prosesi iştirakçılarında və digər şəxslərdən daxil olan müraciətlər Azərbaycan Respublikasının Baş prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi və digər səlahiyyətli dövlət qurumları ilə əməkdaşlıqla araşdırılmış, hüquqların müdafiəsi istiqamətində zəruri tədbirlər görülmüşür. Şəxslərin öz iradəsi ilə tərki edə bilmədiyi yerlərdə, o cümlədən müvəqqəti saxlanma yerlərində, istintaq təcridxanalarında, cəzaçəkmə və digər müəssisələrdə saxlanma şəraitinin və rəftar məsələlərinin öyrənilməsi, sənədləşmənin araşdırılması məqsədi ilə milli preventiv mexanizm kimi ombudsmanın iştirakı və tapşırığı ilə keçirilmiş başçəkmələr zamanı saxlanılan ayrı-ayrı şəxslər fərdi qaydada qəbul edilmiş, müraciətləri araşdırılmış və təmin olunmuşdur.

Cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi, cəmiyyətdən təcrid etməklə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosesual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi üzrə fəaliyyət davam etdirilmişdir. Məhkəməyə müraciət imkanlarının genişləndirilməsi, şəffaflığın və məhkəmə icraatının səmərəliliyinin artırılması, məhkəmə qərarlarının vaxtında icra edilməsi, süründürməçiliyin aradan qaldırılması üzrə tədbirlərin gücləndirilməsi baxımından, məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanının əhəmiyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Bu islahatların tərkib hissəsi olaraq xüsusi dövlət təminatı sistemi kimi aliment fondunun yaradılması məqsədəuyğundur. Çünki bir sıra hallarda məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi, həmçinin aliment borcunun ödənilməməsi zəminində mübahisələrin yaranması ciddi problem olaraq qalmaqdadır. Ona görə də fondun təsis olunması bu məsələlərin vətəndaşların mənafeyi və qanunun tələbi əsasında həllinə real zəmin və geniş imkanlar yaratmış olacaq.

Müraciətlərin təhlili göstərir ki, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının rəhbərləri tərəfindən respublikanın müxtəlif şəhər və rayonlarında yerli icra hakimiyyəti başçıları və mərkəzi dövlət qurumlarının yerli strukturlarının rəhbərləri tərəfindən vətəndaşların qəbulunun, əhali ilə mütəmadi görüşlərin keçirilməsi, problemlərlə yerində tanışlıq böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əhali ilə birbaşa ünsiyyətə əsaslanan nöqsan və problemlərin vaxtında aşkar edilməsinə və həllinə imkan verən belə qəbul və görüşlər, təbii ki, ölkədə epidemioloji vəziyyət düzəldikdən sonra müntəzəm davam etdirilməlidir. Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, respublikanın şəhər və rayonlarına səfərləri

zamanı əhali qrupları, habelə yerli ictimaiyyətin nümayəndələri ilə görüşlərində ölkə Prezidenti vətəndaşların ərizə və şikayətlərinə təxirəsalınmadan baxılması ilə bağlı vəzifəli şəxslərə ciddi göstəriş verir və bunu daim nəzarətdə saxlayır. Qeyd edilən istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərin icrası prosesinə, xüsusilə yerli icra strukturlarının fəaliyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi, dövlət qurumlarında tətbiq olunan ictimai nəzarət institutunun inkişaf etdirilməsi və daha da genişləndirilməsi artıq zamanın tələbidir.

İllik fəaliyyətin təhlili göstərir ki, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsinin və səmərəliliyin təmin edilməsi məqsədi dövlət qurumları və bələdiyyələr tərəfindən ombudsmanın müraciətlərinə konstitusiya qanunu ilə müəyyən edilmiş müddətlərdə baxılması, şikayətlərdə əks etdirilmiş halların təxirə salınmadan yoxlanılması və cavablandırılması işinə diqqət artırılmalıdır. Müraciətlərin təhlili prosesində formalaşmış və ombudsman tərəfindən səlahiyyətli dövlət qurumlarına təqdim edilmiş, həmçinin illik məruzələrdə öz əksini tapmış təklif və tövsiyələrə diqqətlə yanaşılması və həlli üzrə tədbirlərin görülməsi vacibdir.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, 2020-ci il üçün ölkəmizin qarşısında yeni çağırışlar durur. Azərbaycanın dayanıqlı inkişafının təmin olunması üçün hər bir funksional qurumun, o cümlədən ombudsman təsisatının öz fəaliyyətini ictimai maraqlar və dövlətin strateji mənafeyi əsasında davam etdirməsi, bu kontekstdə qarşıya qoyulmuş hədəflərə çatmaq üçün müvafiq vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsi vacibdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bu, bütün dünyanı cənginə almış koronavirus pandemiyasının əhalinin sağlamlığına və sosial rifahına

təsirlərinin minimuma endirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Yeri gəlmişkən, yeni növ koronavirus infeksiyasının ölkəmizdə geniş yayılmasının qarşısının alınması istiqamətində Prezident İlham Əliyevin müvafiq tapşırıqları və göstərişləri əsasında preventiv və mübarizə xarakterli zəruri, təxirəsalınmaz tədbirlər uğurla davam etdirilir. Əhalinin sağlamlığının qorunması və sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərlə yanaşı, dövlət başçısının 2020-ci il aprelin 6-da məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında sərəncam imzalaması bu baxımdan xüsusi qeyd edilməlidir.

Xatırlatmaq yerinə düşər ki, dünyada yeni növ koronavirusun yayılması ilə əlaqədar yaşına və səhhətinə görə xüsusi qayğıya ehtiyac duyan, yaşı 65-dən yuxarı olan məhkumların və onların ailə üzvlərinin ölkə Prezidentinə ünvanlanmış əfv haqqında müraciətlərinə baxılaraq, məhkumların sağlamlıq vəziyyəti, cəza çəkdikləri müddətdə davranışları nəzərə alınaraq və humanizm prinsiplərinə əsaslanaraq 176 məhkum cəzasının çəkilməmiş hissəsindən azad edilib. Qeyd olunmalıdır ki, əfv sərəncamı ilə 10 məhkum “Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili haqqında” Konstitusiya Qanununun 1.7-ci maddəsinə əsasən ombudsman tərəfindən verilən müraciətlər nəzərə alınmaqla azadlığa buraxılmışdır. Ümumilikdə, müstəqillik dövründə Azərbaycanda 66 əfv sərəncamı imzalanmış, 11 amnistiya aktı qəbul edilmişdir ki, bu da humanizm siyasətinin bariz nümunəsidir.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, ombudsman aparatı yeni növ koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizə çərçivəsində ölkəmizdə həyata keçirilən preventiv tədbirlərə qoşulmuş

və bu ümummilli məsələdə dövlətin həyata keçirdiyi yüksək təhlükəsizlik tədbirlərini, atdığı qətiyyətli addımları dəstəkləyərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2020-ci il 19 mart tarixli Fərmanı ilə yaradılmış Koronavirusla Mübarizəyə Dəstək Fonduna 30 min manat vəsait köçürmüşdür. COVID-19 infeksiyasının yayılması ilə əlaqədar ölkədə karantin rejimi elan olunduğu dövrdə tərəfimizdən əhaliyə çağırış ünvanlanmış, monitorinqlər aparılmış, həyata keçirilən fəaliyyət çərçivəsində əlilliyi olan şəxslərin, miqrantların, uşaqların hüquqlarının, habelə saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi müəssisələrdə xüsusi karantin rejimi zamanı əhali qruplarının hüquqlarının təmini ilə bağlı təklif və tövsiyələr verilmiş, dövlət qurumlarına, vətəndaş cəmiyyəti institutlarına, sahibkarlıq subyektlərinə müraciətlər edilmişdir.

Eləcə də əhalinin maarifləndirilməsi məqsədi ilə “Evdə qal” heşteqi ilə videoçarx hazırlanmış, aztəminatlı ailələrə dəstək göstərilmişdir. Ölkədə yaranmış mövcud epidemioloji vəziyyətlə əlaqədar ombudsman aparatında və regional mərkəzlərində həyata keçirilən vətəndaşların canlı qəbulunun müvəqqəti olaraq dayandırılmasına baxmayaraq, poçt, onlayn müraciət, e-mail, faks, sosial şəbəkələr – feysbuk, tvitter, habelə qaynar xətlər vasitəsi ilə müraciət imkanları təmin edilmişdir.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, yekun olaraq hər birinizi, bütün dövlət qurumlarını və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi və səmərəli təmin edilməsi, prioritet məsələlərin həlli naminə birgə əməkdaşlığı daha da genişləndirməyə dəvət edirəm. Bir daha sizi əmin edirəm ki, gələcək fəaliyyətimdə də dövlət

siyasətinə uyğun olaraq, insan hüquqlarının etibarlı təmini istiqamətində var gücümlə çalışacağam. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Hörmətli Səbinə xanım, çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, 29 nəfər yazılıb.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun, elə mən də həmin təklifi vermək istəyirdim ki, etiraz etmirsinizsə, çıxışlar 5, suallar isə 2 dəqiqəyə qədər olsun. Etirazınız yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun, Mələhət xanım İbrahimqızı. Sualınız var, Mələhət xanım?

M.İbrahimqızı. Çox təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Mən də fürsətdən istifadə edib, çox hörmətli Səbinə xanıma təbrik edirəm. Çünki bu gün təyinatından sonra ilk dəfədir, hesabat verir. Mən Səbinə xanıma hədsiz dərəcədə yaxından tanıyan bir şəxs kimi, əminliklə deyə bilərəm ki, onun əmək təcrübəsi, peşəkarlığı, aldığı təhsil, elmi təcrübəsi, şəxsi keyfiyyətləri sayəsində gələcəkdə, həqiqətən də, Azərbaycanda hər bir vətəndaşın, hər bir həssas qrupun ən dəyərli, ən etibarlı ombudsmanı olacağına inanıram. Artıq buna zəmin qoyulubdur. Qısa müddətdə də xeyli işlər görülübür.

Mən nə söyləmək istərdim, sualım nədən ibarətdir? Sözsüz ki, Səbinə xanımın verdiyi hesabat, görülən işlərdir. Hesabatı diqqətlə oxumuşam, mündəricata da hətta bir-bir diqqət yetirmişəm. Burada bütün həssas qruplar, təbəqələrlə bağlı ayrıca paraqraflar, fəsillər var. Amma bu gün bizim cəmiyyətimiz üçün ən önəmli təbəqələrdən biri və hər kəsin də minnətdarlıq duyğusu keçirdiyi bizim şəhid ailələri və Qarabağ qaziləridir. Düşünürəm ki, – Səbinə xanımın keyfiyyətlərinə görə,

buna mənim heç şübhəm də yoxdur, – gələcəkdə hesabatlarda şəhid ailələrinin, Qarabağ qazilərinin də hüquqlarının qorunması ilə bağlı hansısa bölmə, fəsil, paraqraf olacaqdır. Çox təşəkkür edirəm. Buna da münasibət bildirməyi xahiş edərdim. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Mələhət xanım, çox sağ olun. Sual idi, biz bunu sual kimi qəbul etdik. Əli müəllim Məsimli. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Ombudsmanın məruzəsi bir neçə məqama görə müsbət qiymətləndirilməlidir. Mən onların bəzilərini sadalamaq istəyirəm. Ombudsman burada məruzəni təqdim edən zaman biz ənənəvi olaraq obyektiv surətdə həmişə qeyd etmişik ki, ildən-ilə müsbət dinamizm var. Baxmayaraq ki, Səbinə xanım o qədər də uzun olmayan bir müddət, bir neçə ay bundan əvvəl ombudsman postuna təyin olunub, o, nəinki həmin müsbət dinamizmi saxlaya bilib, eyni zamanda, fəaliyyət dairəsini genişləndirib və bir sıra aktual məsələlərə operativ cavab vermək nöqtəyi-nəzərindən də çox müsbət bir dinamizm ortaya qoyub.

İkinci müsbət qiymətləndirmə məqamı ondan ibarətdir ki, indiki dövrdə bilgisayar texnologiyasının tətbiq dairəsinin genişləndirilməsi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından geniş istifadə edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Məhz yeni ombudsman bundan istifadə edərək, insanların ona müraciət imkanlarının genişlənməsinə şərait yaradıb ki, qısa müddət ərzində müraciətlər 25 faiz artıb. Bu da zarafat deyil, həddindən artıq böyük bir rəqəmdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən də müsbət qiymətləndirmək lazımdır.

Digər vacib məqam ondan ibarətdir ki, qısa müddət ərzində fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq, nəinki indiki,

yəni cari dövr, postpandemiya dövrü üçün də böyük aktuallıq kəsb edən 30-dan artıq təklifi ortaya qoya bilib. Bunların əksəriyyətinin həyata keçirilməsi bu gün üçün çox aktualdır.

Dördüncü məqam kimi, qeyd etmək istərdim ki, adətən Milli Məclisdə ombudsmanın məruzəsi müzakirə olundandan sonra orada qaldırılan məsələlərin əksəriyyətinə Azərbaycan Prezidenti tərəfindən operativ surətdə diqqət yetirilir, həm yeni normativ-hüquqi aktların ortaya çıxması, həm də onların sürətlə həll edilməsi istiqamətdə addımlar atılır. Mən təklif edərdim ki, ombudsmanın məruzəsinin bugünkü müzakirəsi məhz bu kontekstdə getməklə, həmin sənəddə öz əksini tapan təkliflərin sürətlə reallaşmasına xidmət eləsin. Bu nöqtəyi-nəzərdən bir neçəsini qeyd etmək istərdim. Ombudsmanın məruzəsində bu gün üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən sosial məsələlərə böyük yer verilib. Onların içərisində uşaq hüquqları böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mən tezis formasında, qısa qeyd edirəm ki, onlar qəbul olunur.

Eyni zamanda, mənim də, burada olan hər bir millət vəkili üçün də seçiqabağı kompaniyada rastlaşdığı bir məsələni qaldırmaq istəyirəm. Əgər biz uşaq pulunu vaxtında bərpa edə bilsək, qısa müddət ərzində indi operativ yardıma ehtiyacı olan insanların çoxunun problemi həll edilər. Çünki uçot olacaq. Uşaq varsa, uçota salınacaq. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, mənim təkliflərim siyahıda arxa sıraya düşdüynə görə həm də Vahid müəllimin təklifləri kimi qəbul olunsun.

İkinci, əlillərlə bağlıdır. Müraciətlər var, xüsusilə müharibə əlillərinin, digər əlillərin də müavinətlərinin artırılmasına böyük ehtiyac var. Bizim rastlaşdığımız ən ciddi məsələlərdən biri ondan ibarətdir ki, insanların adına

cəmi 15–20 sot torpaq var, infrastruktur yoxdur, digər şərtlər yoxdur, investisiya yoxdur, əksəriyyət ondan istifadə eləyə bilmir, amma adına torpaq sahəsi olduğuna görə, indi həmin insanlar 190 manatlıq yardımdan məhrum olublar və uzun illərdir ki, ünvanlı sosial yardımdan da məhrumdurlar. Ünvanlı sosial yardımın mexanizmi həddən artıq çətinidir və o insanlara kömək üçün yox, daha az insanın ünvanlı sosial yardımdan istifadəsi üzərində qurulub. Hesab edirəm, həmin mexanizm köklü surətdə təkmilləşdirilməli, yenidən qurulmalıdır.

Azərbaycan Prezidenti özünün çıxışlarında dəfələrlə bildirir ki, həssas təbəqəni qorumaq bizim borcumuzdur. Həm dövlət, həm də imkanı olan adamlar həssas təbəqəyə kömək eləməlidir. Həmin həssas təbəqə də uşaqlardır, ünvanlı sosial yardıma ehtiyacı olan insanlardır. İndi kəndlərdə kimlərsə bilavasitə koronavirusla bağlı yardım edəndə yerli strukturların nümayəndələri adbaad, məhəllə-məhəllə göstəririlər ki, kənddə hansı insanların buna ehtiyacı var. Deməli, bu ehtiyac var. Ehtiyac varsa, aidiyyəti orqanların üzərinə indi xüsusi mükəlləfiyyət düşür ki, yerlərdə adına kiçik torpaq sahələri olan insanlara da 190 manatın şamil edilməsi probleminin həlli sürətlənsin. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Çox yüksək səviyyədə hazırlanıb.

Sədrlik edən. Sağ olun. Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, əziz millət vəkilləri! Biz hər birimiz İnsan hüquqları üzrə müvəkkilin illik fəaliyyətinin obyektiv təhlilindən ibarət hesabatını dinlədik. Qeyd etməliyik ki, illik məruzə ombudsmanın vəzifələrini necə həyata keçirdiyini və ölkədə insan hüquqlarının gerçək vəziyyətini müəyyənləşdirməyə imkan

verir. Hörmətli Səbinə xanım Əliyeva tərəfindən Milli Məclisə təqdim olunan məruzədə müvəkkil tərəfindən ötən il görülən işlər, dövlət orqanlarına ünvanlanan məktub və müraciətlər, eləcə də müxtəlif daxili və beynəlxalq görüşlər öz əksini tapıb. Biz, əlbəttə, məruzəni qiymətləndirərkən nəzərə alırıq ki, yeni ombudsman səlahiyyətlərinin icrasına ötən ilin sonunda, dekabrda başlayıb. Belə olan halda, apardığımız təhlil və təklifləri ümumi vəziyyətə, eləcə də yaşadığımız cari ildə hakimiyyətin bütün qolları və müvəkkil institutu ilə birgə əməkdaşlığa yönəltməyi faydalı hesab edirik. Azərbaycanda müvəkkil institutunun mühüm vəzifələri mövcuddur. Çünki səlahiyyətləri konstitusiya qanunu ilə müəyyənləşir. Mən onların üzərində dayanmaq istəmirəm, zaman azdır.

Hörmətli millət vəkilləri, hər birimizə bəllidir ki, 2019-cu il ölkəmizin həyatına mühüm dəyişikliklər ili kimi daxil olub. Bu baxımdan, dövlət başçısı cənab İlham Əliyev təkcə kadr və struktur islahatları, məmur özbaşnalıqlarına qarşı sərt institusional və siyasi tədbirlər, eləcə də vətəndaş fəallığının, dövlət hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət çağırışlarının intensivliyinin artması və onun verdiyi müsbət nəticələr, bir sözlə, Prezidentin yeni hakimiyyət quruculuğu siyasəti bir məramı özündə ehtiva edir – hamı qanun qarşısında bərabər olmalıdır. Ona görə də 2019-cu il dövlətin insan hüquq və azadlıqlarını təmin etmək siyasətində əvvəlki illərdən öz miqyasına görə fərqlənir.

Müvəkkilin məruzəsi ötən ildə dövlət tərəfindən müxtəlif sahələrdə görülən işləri özündə ehtiva eləyir. Məsələn, sənədin 9-cu səhifəsində xüsusi bölmədə göstərilir ki, şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququnun vəzifəli şəxslər tərəfindən pozulmasının qarşısının alınması

insanlarda hüququn aliliyinə və ədalətə olan inamın artmasına, dövlət orqanlarına etimadın yüksəlməsinə səbəb olub. Bu, gerçəkdən də, belədir. İctimai rəyi öyrənən təhqiqatlar mərkəzinin təmsilçisi kimi, məsuliyyətlə deyə bilərik ki, ötən ilin sentyabrında keçirdiyimiz sosioloji sorğular zamanı respublika Prezidentindən başqa, digər hakimiyyət orqanlarına münasibətin yüksək olmadığını şahidi idik. Xüsusilə icra hakimiyyətləri və məhkəmə sistemi ilə münasibətdə problemlər özünü qabarıq göstərir. Təsadüfi deyil ki, dövlət rəhbəri cənab İlham Əliyev dəfələrlə xəbərdarlıqlarından sonra 2020-ci il 16 mart tarixli çıxışında deyirdi: “Əgər kimsə mənim bu sözlərimdən sonra yenə də köhnə qayda ilə işləmək, kiməsə arxalanmaq istəyəcəksə, bilsin ki, bu, alınmayacaq. Heç kimə güzəşt yoxdur. Bunu indi hamı bilir. Hər kəs bərabərdir. Heç bir toxunulmaz sahibkar da yoxdur, heç bir toxunulmaz məmur da yoxdur. Hər kəs qiymətini də, mükafatını da, cəzasını da öz əməlinə görə alacaq”.

İcra hakimiyyəti rəhbərlərinin qanunsuz əməllərinə qarşı tədbirlər və yeniləşmə bu sahədə müsbət dinamikaya səbəb oldu.

Məruzədə hüquq və azadlıqlar bölməsində vətəndaş müraciətləri, məhkəmə qərarları ilə bağlı məsələlərə yer verilib və hörmətli Səbinə xanım çıxışında qeyd etdi ki, cənab Prezidentin aprelin 3-də verdiyi fərmanı onlar da xüsusi rəğbətlə qarşılayıblar və onun daha böyük nəticələr verəcəyinə inanırlar. Müvəkkilin illik məruzəsində, 29-cu səhifədə sağlamlığın qorunması ilə bağlı qeyd olunur ki, bir çox tibb müəssislərinin göndərişlərində, sadəcə camaatın forma 88 kimi xarakterizə etdiyi bu sənədlərdə qeyri-peşəkarlıq və laqeyd münasibət nəticəsində bir çox hal-

larda əlilliyin təyin edilməsində çətinliklər olur. Eləcə də Tibb Universitetinin hərbi tibb fakültəsinin bir qrup 4-cü kurs tələbəsinin hüquqlarının bərpası istiqamətində müvəkkilin çağırışı da Milli Məclis üzvlərinin diqqət mərkəzində olmalıdır. Bundan başqa, məruzədə vətəndaşların mənzil təminatına dair narahatlıqları yer alıb.

Hörmətli millət vəkilləri, ümidvarıq ki, müvəkkil institutunun rəhbərliyində aparılan dəyişikliklər insan hüquqları sahəsində yeni keyfiyyət dəyişikliyinə nail olmağa imkan verəcək və yeni müvəkkil dövlət başçısı tərəfindən aparılan islahatların ön sıralarında gedəcək. Ombudsman institutunun sosial şəbəkələrdə ayrıca hesabının yaradılacağına, informasiya müvəkkilliyi sahəsində ayrıca hesabat və məruzələrin təqdim olunacağına inanırıq. Xüsusi məruzələr praktikasına keçiləcəkdir. Gəncə, Tərtər və sair kimi işləri ölkəmiz əleyhinə çevirənlərlə bağlı daha obyektiv məruzələr dinləyəcəyik. İnsan hüquqları komitəsi bu yöndə tərəfdaşlardan biri olmağa hazırdır. Biz ümidvarıq ki, ombudsmanın məruzəsi millət vəkilləri tərəfindən obyektiv qiymətləndiriləcək və hər kəs ona dəstək verəcəkdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Zahid müəllim, sağ olun. Tahir Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar! Səbinə xanımın məruzəsini dinlədik, eyni zamanda, bizə verilən sənədlə də çox ciddi tanış olduq. Onu da deyim ki, ombudsmanın işində çox ciddi irəliləyişlər var. İndi sadalayacağım bəzi məsələlərdən bu bilinəcək.

Birincisi, doğrudan da, yerdəyişmə, yəni Konstitusiyada nəzərdə tutulan yerdəyişmə hüququnun təmin olunması üçün valideynlərlə birlikdə yeni doğulmuş uşaqlara sağlamlıq arayışının verilməsi üçün elektron kartın açılması

məsələsi qoyulur. İkincisi, 1859–1861-ci illərdə Rusiya imperiyasının tərkibində olanda təhkimçilik hüququnun ləğv olunmasına baxmayaraq, hələ də müəyyən təhkimçilik ünsürləri var idi. Məsələn, birinci sinif şagirdləri hər yerdə məktəbə götürülmürdü və sair. Bu məsələlər qoyulub ki, o, harada istəsə, hansı məktəbə istəsə, götürülə bilər. Üçüncüsü, pensiya hüququnun təminatının yaxşılaşdırılması məsələsi. Mən qorxuram, Tamam xanım bizim adımızdan çıxış eləməliydi, ona söz çatmaz. Eyni zamanda, mən Səbinə xanıma təşəkkür edirəm. Ağsu, İsmayilli, Şamaxıda baş vermiş təbii hadisə, zəlzələ nəticəsində evinin təmirə ehtiyacı olan insanlara qayğıyla yanaşmış, müəyyən təkliflər verib. Bütün bu məsələlərlə bağlı, imkan olsa, axırda danışaram. Ancaq mən məsələyə başqa kontekstdən baxmaq istəyirəm. Bu nədən ibarətdir?

Mən hesab edirəm ki, ölkəmizdə cənab Prezident tərəfindən başlanan islahatlar özünü doğruldur. Xüsusən təkcə struktur deyil, kadr islahatları, gənclərə imkan verilməsi. Mən burada yeni deputatların yaxşı çıxışlarını, yaxşı işlərini görəndə sevinirəm. O cümlədən Səbinə xanımın. Səbinə xanım, – burada artıq deyildi, yəqin bundan sonra da deyiləcək, – bir sıra sahələrdə novatorcasına, konkret, cəsarətli təkliflər verib. Bu, çox yaxşıdır. Amma burada mənim diqqətimi çəkən mühüm məsələ nədən ibarətdir? Ondan ibarətdir ki, mən baxdım, heç harada Səbinə xanım özündən əvvəl işləyən xanımın işinə ləkə gətirən, kölgə salan bir dənə də olsun ifadə işlətməyib. Hər dəfə ehtiram, hörmət hiss olunur. Bu nədir?

Bu, ondan irəli gəlir ki, cənab Prezident özündən əvvəl olan eks-prezidentlərə çox hörmətlə yanaşdı, bir ənənə formalaşdı və bu cür yanaşma, bu ənənə artıq digər struk-

turlara, digər şəxslərə transformasiya olunur. Bu, mənə çox sevindirir. Dövlətçilik budur. Gözümün qarşısında artıq dövlətçilik ənənələrinin, dövlət ədəb-ərkanının, dövlət etikasının formalaşmasını görürəm. Buna həddən artıq sevinirəm.

1991-ci ildə bu zalda biz müstəqillik uğrunda aksiya, ölüm aclığı keçirəndə, rus hərbciləri mənə əllərinin üstündə aparanda heç bilmirdim, öləcəm, ya qalacam. O vaxtlar biz indiki cavan insanlar kimiydik. Ömür boyu biz bu dövləti izlədik. Ömür boyu istədik, yaxşısına sevindik, pisinə pis olduq və səbrlə dözdük. Bu gün artıq bizim gözümüzün qarşısında Azərbaycan dövlətçiliyi möhkəmlənir. Qoy elə indidən deyim, bütün zəmanələrdə Azərbaycanın ən böyük dövlət başçılarından biri olan Heydər Əliyevin “Azərbaycanın müstəqilliyi daimidir, əbədidir, dönməzdir” şüarı artıq həyata keçməkdədir.

Mən görürəm, dövlət oturur. Dünyada 12 milyon erməninin 170 milyonluq Banqladəşdən daha çox səsi çıxır. Özünün diasporu ilə, lobbisi ilə, fəallığı ilə. Ancaq Azərbaycanın bugünkü dövlətçiliyi, bugünkü Azərbaycan Respublikası bu dünya erməniçiliyinin, erməniliyinin qarşısında nəinki duruş gətirib, həm də diplomatiyada, dövlətçilikdə, iqtisadiyyatda irəli gedib və digər sahələrdə də onu önlüyüb. Mən əminəm ki, bu problem də heç vaxt gələcək nəsillərə saxlanılmayacaq. Çünki gözümün qarşısında artıq on milyon xalqın milli güc birliyi əmələ gəlir. Bu kadrlarla, bu potensialla millətin içində ruh yüksəkliyi artır. İnsanların bir-biri ilə yardımlaşması artır, insanların bir-birinə sevgisi artır, millətin bütövləşməsi artır. Səbinə xanım da belə nümunələrdəndir.

Sağ olsun ki, Prezident belə kadrları qoyub, özlərini doğruldular. Biz yaşlaşmışıq. Gənc kadrların belə

sevincinə şərik oluruq, sevinirik və Azərbaycanın gələcəyi olacaqdır. Milli vahid, milli güc birləşəcəkdir. O zaman nəinki torpaqları erməni işğalından azad edəcəyik, biz qüvvətli dövlətimizi də quracağıq. Mən əminəm ki, bu ədəb-ərkan, dövlət ədəb-ərkanı, müxalifətə, iqtidara hörmət, hamısı öz yerini tutacaqdır. Gücümüz artdıqca xaricdə, daxildə olan əleyhdarlarımız arqumentsiz qalır, gücsüz qalır, dövlət idarəçiliyinə təsir eləyə bilmirdilər.

Yenə də sonda, ey insan hüquqlarından bəhs eləyən insanlar, sizə deyirəm, gəlin, birlikdə, – paxılıq eləməyin, gəlib oturub sən də bu sözü deyə bilərdin, – dövlət strukturlarına sizi dəvət edirəm, milləti bir...

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim. Aydın Mirzəzadə. Aydın müəllim, buyurun.

A.Mirzəzadə. Sağ olun, Sahibə xanım. Ombudsmanın bizə təqdim etdiyi illik hesabatda ombudsmanın səlahiyyətlərinə aid olan bütün istiqamətlər üzrə çox dolğun hesabat var. Ötən bir il ərzində Azərbaycanda vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində dövlət səviyyəsində böyük işlərin görüldüyü bir daha hesabatda öz əksini tapıb. Eyni zamanda, hörmətli Səbinə xanım vəzifədə olduğu qısa bir zamanda özünü çox məsuliyyətli və vətəndaş hüquqlarını qorumaq uğrunda mübariz kimi tanıdı bilib.

Ombudsmanın hesabatı çərçivəsində 3 məsələyə toxunmaq istəyirəm. Onlardan birincisi, adına torpaq sahəsi olan və bu səbəbdən işsiz kimi 190 manat müavinət ala bilməyən insanların məsələsidir. Bu məsələ barəsində mən bir dəfə Milli Məclisdə məsələ qaldırdım. Vaxtilə Azərbaycan dövləti ulu öndər Heydər Əliyevin təklifi əsasında kənd yerində yaşayanlara onların haqqı olan torpaq sahələri verib. İnsanların böyük bir hissəsi bundan

səmərəli istifadə edə bildi, amma bir qrup insan var ki, onlar bu torpaqdan istifadə edə bilmir. Əkilmir, becərilmir və ondan istifadə edilmir. Ancaq bu gün pandemiya şəraitində iş yerlərindən məhrum olduqları dövrdə nə torpaqdan gəlir götürə bilirlər, nə də ki dövlətdən yardım ala bilirlər. Sistem bundan imtina edir. Mən təklif edirəm ki, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi bu məsələ ilə dərinədən məşğul olsun. Həmin insanlar xüsusi bir qrupa ayrılсын, onların torpaq sahəsinin istifadə edilib-edilmədiyini yoxlanılsın. Kim istifadə etmirsə, istisna kimi, – cənab Prezident 200 mindən 600 minə qədər insana müavinət verilməsi barədə göstəriş verdi, – həmin o siyahıya salınsın. Bu gün vətəndaşlarımızın müəyyən bir qrupunun hüququnun qorunması da hesab edirəm ki, bu istiqamətdədir.

İkinci məsələ nədən ibarətdir? Hörmətli Səbinə xanım çıxışında dedi və biz də məlumatlıyıq ki, cənab Prezidentin sərəncamı ilə 65 yaşından yuxarı 200-ə qədər məhkum azadlığa buraxıldı. Eyni zamanda, məlumat verildi ki, həbs müddətinin 3, 6 ayı qalmış insanlar da məhkəmənin qərarı ilə həbsdən azad edilirlər.

Hörmətli Səbinə xanım, mən bir təklif etmək istəyirəm. Cəzasının bitməsinə 1 il, il yarım qalmış insanların bu həssas dövrdə vaxtından qabaq azadlığa buraxılması təklifinə necə baxırsınız? Mən demirəm ki, il yarım cəza almış insanlar bu gün qapı açılıb buraxılsın. Cəzasının yarısından çoxunu çəkmiş və cəmiyyət üçün təhlükəli olmayan insanlar azadlığa buraxılarsa, birinci, bu, humanizm nəticəsi olar, ikincisi, onlar ailələrinin yanında ailələrinə dayaq olurlar. Üçüncü isə, dövlətin bu istiqamətdə yükünün müəyyən qədər azalmasına səbəb olurlar. Bu məsələyə baxılmasına, onların ya azad

edilməsinə, ya da qalan bir il, il yarım müddətinin nəzarətli qolbaq taxmaqla, polisın nəzarəti altında azadlığa buraxılması təklifinə baxılmasını xahiş edirəm.

Qaldırmaq istədiyim üçüncü məsələ. Siz çox diqqətçəkən bir rəqəm səsləndirdiniz. İl ərzində 25 min 500 müraciət olub. Bu, gün ərzində 69 ərizə və müraciət deməkdir. Əgər Sizin azsaylı aparatınız bu böyük müraciət axını ilə işləyirsə, mən açıqını deyim ki, bu, doğrudan da, zəhmətkeşlik nümunəsidir. Mən təklif edirəm, bu ərizələrə baxılmasında deputatlarla əməkdaşlığa necə baxırsınız? Hər deputat seçildiyi regiondan bu işə cəlb edilsin. Yaxud sizin aparatın əməkdaşları cəzaçəkmə müəssisəsində olurlarsa, – bizim də seçildiyimiz dairələrdən orada həbsdə olanlar var, – bizlərin də sizinlə birlikdə belə səfərinə nə cür baxırsınız?

Eyni zamanda, hörmətli Sahibə xanım, bir məsələyə diqqətinizi cəlb etmək istəyirəm. Bu gün tarixi bir gündür. Düz 100 il bundan əvvəl, 1920-ci il aprelin 24-də tarixi şəxsiyyət Mustafa Kamal Atatürk Türkiyə Böyük Millət Məclisinin sədri seçilib. Bu gün qardaş Türkiyədə bu, yubiley kimi qeyd edilir. Bu, tarixi bir hadisədir. Mustafa Kamal Atatürkün Türkiyənin rəhbəri seçilməsi Türkiyənin tarixin səhnəsindən silinməsinin qarşısını aldı, türk ruhunun yaşamasına, dünya siyasətində türk faktorunun ayaq üstə durmasına kömək etdi. Türkdilli xalqlar həmişə Türkiyəyə, Atatürk obrazına, doğrudan da, özlərinin ümid yeri kimi baxırlar və fürsətdən istifadə edərək, bu tarixi gün, yubiley münasibəti ilə türkiyəli həmkarlarımızı təbrik etmək istərdim. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aydın müəllim. Hörmətli həmkarlar, məlumat üçün sizə deyim ki, dünən Milli Məclis adından Türkiyə Cümhuriyyəti Böyük Millət

Məclisinə təbrik göndərildi və axşam, onların iclasından sonra Türkiyə Böyük Millət Məclisinin başqanı Mustafa Şentopla mənim telefon söhbətim oldu. Mən bütün parlament adından hörmətli türk həmkarlarımızı təbrik etdim. (*Alqışlar.*)

Çox sağ olun. Naqif Həməzəyev. Naqif müəllim, suala yazılmışsınız. Xahiş edirəm, sual.

N.Həməzəyev. Hörmətli xanım Sədr, təşəkkür edirəm. Mən Səbinə xanımı, hörmətli ombudsmanımızı çox uğurlu hesabatla çıxış etdiyi üçün təbrik edirəm. Mən qısaca iki sual ünvanlamaq istəyirəm.

Birinci ünvanlamaq istədiyim sualla bağlı Aydın müəllim artıq təkliflə çıxış etdi. Mən də maraqlanıram, 65 yaşından yuxarı olan məhbuslar, – sayı onlarca olan belə insanlar var ki, həbs müddətinin böyük hissəsini çəkiblər və həmin dövrdə də heç bir xoşagəlməz hadisə törətməyiblər – onların yenidən əfv olunma ehtimalı varmı? Bu koronavirus dövründə və ya bu il ərzində? Çünki çoxsaylı seçicilər var ki, sonuncu əfvdən sonra həvəsləniblər və bu cür müraciətlərlə çıxış edirlər. Xahiş edirik, bununla bağlı öz fikrinizi bildirəsiniz.

Məni narahat eləyən ikinci bir məsələ var. Bu haqda Siz çıxışınızda qeyd etmədiniz, çox xahiş edərdim, buna da bir aydınlıq gətirərdiniz. Çox təəssüflər olsun ki, Gəncə hadisələrində iki polisimiz şəhid oldu və orada həbslər oldu. Həbs olunmuş insanların valideynləri bizi istəməyən müxtəlif qüvvələrin təsiri altına düşüblər və onlar həm həbs, həm də istintaq və məhkəmə prosesindən narazılıqlarını bildirirlər. Çox xahiş edirəm, bilmək istəyirəm, bu məsələ ilə bağlı nə işlər görürsünüz və həmin valideynlərin səsləndirdikləri fikirlər ilə bağlı hansı planlarınız var? Onların bir qismi əfv olunub. Bunlar ilə

bağlı hansı tədbirlər nəzərdə tutulur? Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Üzrlü hesab edin.

Sədrlik edən. Sağ olun, Naqif müəllim. Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli Səbinə xanım, hörmətli həmkarlar! Mən də hesabatla yaxından tanış olmuşam. Hesabata münasibət bildirməmişdən öncə, Sahibə xanım, biz insanıq, bəzən özümüzdən asılı olmayaraq emosional çıxışlar edirik. Səsimizin tonu artır. Ona görə, xahiş edirəm, əgər mənim də səsim artsa, texniki işçilərə göstəriş verəsiniz, səsi bir az azaltsınlar. Ona görə ki, zalda əks-səda verir. Həqiqətən, insanları, bir-birimizi narahat eləməyə. Bir də mən dəfələrlə görmüşəm ki, bizim hörmətli həmkarlarımız sual vermək adı ilə yazılırlar, – mən etiraz eləmirəm, bəzi hallarda növbədənənar çıxış imkanları da yaratmaq olar, – amma bu suallar niyə növbədənənar verilməlidir? Ona görə, hesab edirəm ki, bundan sonra bu qaydaya da bir son qoymalıyıq.

Hesabatla bağlı onu qeyd eləmək istəyirəm ki, həqiqətən də, çox böyük iş görülüb. Buna görə Səbinə xanıma təşəkkür edirəm. Bir neçə məsələyə, sadəcə olaraq, münasibət bildirmək və təklif vermək istəyirəm. Əvvəla, ombudsman institutu qeyri-hökumət təşkilatları ilə, beynəlxalq təşkilatlarla ciddi əməkdaşlıq eləyir. Biz bunu hesabatda görürük. Amma nədənsə parlamentdəki müxalif partiyalar ilə belə bir əməkdaşlıq yoxdur. Bundan başqa, insan hüquqları sahəsində maarifləndirmə işləri ilə bağlı çoxlu tədbirlər görülüb. Amma hesab edirəm, bu, yetərli deyil. İctimai Televiziyada ombudsman saati adı altında bir efir vaxtı almaq olar və burada mütəmadi maarifləndirmə işləri ilə məşğul olmaq mümkündür.

Mənim, belə deyək, ən çox diqqətimi cəlb eləyən məsələlərdən biri bu oldu ki, hörmətli Səbinə xanım hesabatda çox haqlı olaraq bir məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Orta məktəblərdə, – səhifə 47, – uşaq və gənclərin siqaret, narkotik vasitələrdən istifadə etməsi narahatedici faktdır. Bu problemin aradan qaldırılması məqsədi ilə qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu kimi, uşaqlara spirtli içkilərin və tütün məlumatlarının satılmamasına aidiyyəti qurumlar və cəmiyyət tərəfindən nəzarətin gücləndirilməsi vacibdir.

Hörmətli Sahibə xanım, Siz yəqin bilirsiniz ki, mən siqaret məsələsini dəfələrlə qaldırmışam. Əslində, onlar qəzet köşkləri deyil, siqaret köşkləridir ki, bütün məktəblərin, kolleclərin, universitetlərin qarşısında var. Dəfələrlə bu məsələ mənim tərəfindən qaldırılıb ki, orada siqaret açıq-açığına reklam olunur. Hətta bəzən məktəbli uşaqlara siqaretlər pulsuz paylanılır ki, daha çox uşaqları siqaret çəkməyə cəlb eləsinlər. Əgər uşaqlar məktəbli illərindən siqaret çəkmirlərsə, böyüyəndə başa düşürlər ki, bu ziyanlıdır, çəkmirlər. Əgər bizim hörmətli Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi, Zahid müəllim, bir sorğu keçirsə, bəlli olacaq ki, siqaret çəkənlərin 95 faizi məktəb illərindən başlayır. Sonradan başa düşəndə ki, bu, ziyandı, artıq tərgidə bilmirlər.

Ona görə də mən bununla bağlı dəfələrlə çıxış eləmişəm. Baş Prokurorluğa, bax, bu auditoriyadan sorğu da göndərdim. Sorğunun cavabında qeyd olunub ki, mənim Baş Prokurora göndərdiyim sorğu ilə bağlı məktub Dövlət Reklam Agentliyinə göndərilib. Ona görə ki, siqaretin reklam olunması məsələsinə onlar nəzarət edir. Halbuki Cinayət Məcəlləsinin 314.1-ci maddəsinə görə o, səhlənkarlıq adlanır. Qeyd olunur ki, vəzifəli şəxs işə

vicdansız və laqeyd münasibəti nəticəsində öz xidməti vəzifəsini yerinə yetirməməsi dövlət və cəmiyyət mənafeyinə mühüm zərər vurulmasına səbəb olursa, alternativ cəzalar var. O cümlədən 2 ilədək azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza nəzərdə tutulur.

Əslində, mən gözləyirdim ki, ən azı səhlənkarlığa görə Dövlət Reklam Agentliyinin əməkdaşları haqqında cinayət işi qaldırılacaq. Prokurorluq məndən fakt istəyir. Mən köşkü aparıb prokurorluğun qabağına qoya bilmərəm. Prokurorluğun ətrafında da belə köşklər var və hamısının da şüşəsinin arxasında siqaretlər düzülüb, xüsusi reklamlarla işıqlandırılır.

Digər bir mühüm məsələ. Hörmətli Səbinə xanım, burada da haqlı olaraq toxunmusunuz, məhkəmə qərarları ilə bağlı. Qeyd edirsiniz ki, məhkəmə qərarlarının vaxtında və ya tam icra olunmasının ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin və məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunun artırılmasında böyük əhəmiyyəti vardır. Biz zaman-zaman bu məsələləri qaldırmışıq. Orada kədr dəyişiklikləri baş verdi və indi məhkəmə qərarlarının icrası ilə bağlı vəziyyət xeyli yaxşılaşıb. Amma yenə də narahatedici məqamlar çox olaraq qalır. Ona görə ki, bir çox məhkəmə qərarlarını, sadəcə, icra eləmək mümkün deyil. Bunun üçün məhkəmə rəhbərliyi ilə, məhkəmələrlə ciddi iş aparmaq lazımdır ki, icrası mümkün olmayan qərarları niyə qəbul edirlər. Sonradan bir də buna təkrar baxırlar, icrası ilə bağlı vəziyyəti dəyişirlər və sair.

İkincisi isə, məhkəmələrin izah verməsi ilə bağlı. Məhkəmə qərar qəbul edir, sonra icra olunmur, deyirlər ki, bununla bağlı get, izahını al gətir, görək biz bu qərarı hansı formada icra edəcəyik. Hesab edirəm, bu istiqamətdə də biz ciddi işləməliyik. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Siz sual məsələsinə toxundunuz. Tamamilə düz deyirsiniz. Mən də müşahidə eləmişəm, çox vaxt suala yazılırlar, ancaq faktiki olaraq çıxış eləyirlər. Mən Nizamnaməyə baxdım, Nizamnamədə belə deyil. Biz bu məsələyə mütləq baxacağıq. Qənirə Paşayeva. Qənirə xanım, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli ombudsman! Mən Səbinə xanımın məruzəsinə, hesabatına müsbət səs verəcəyəm. Onu təbrik etmək, təşəkkür etmək istəyirəm. Özəlliklə, həm hesabatda, həm də məruzəsində cəmiyyətimizi narahat edən, həllini gözləyən çox önəmli problemlərə toxundu və 30-dan artıq təkliflə çıxış edib ki, bu təkliflərin öz həllini tapması cəmiyyətimiz üçün olduqca vacib məsələlərdəndir. Mən, özəlliklə cəmiyyətimizi narahat edən və ombudsmanın məruzəsində də əksini tapan bəzi məsələləri xüsusi vurğulamaq və müvafiq qurumlara çağırışlar səsləndirmək istəyirəm.

Məruzədə Bakı şəhərinin müxtəlif ərazilərində və Abşeron rayonunda özbaşına tikilən, lakin dövlət qeydiyyatına alınmayan tikililər üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı məsələsinin hələ də öz həllini tapmamasının ciddi problem olması vurğulanır. Yəni bu problemin ciddi bir problem olaraq qalması. Bu problem minlərcə vətəndaşımızın, doğrudan da, ən müxtəlif çətinliklərlə üzləşməsinə səbəb olur və bununla bağlı millət vəkilləri olaraq bizə də çoxlu sayda müraciətlər var. Cənab Prezidentimiz tərəfindən bununla bağlı çox ciddi tapşırıqlar olmuşdu ki, bu məsələ araşdırılsın. Nəzərə alsaq ki, bu evlərin böyük əksəriyyəti kasıb, aztəminatlı ailələrdən olan insanlara məxsusdur, bu problemlərin həllini tapması insanlarımız, vətəndaşlarımız, həm də

dövlətimizin özü üçün çox vacibdir və müvafiq qurumları bu istiqamətdə addımlar atmağa çağırırıq.

İkinci, mən kənd rayonundan seçilən bir millət vəkili olaraq ombudsmanla çox sıx əməkdaşlıq edirəm. Təşəkkür edirəm, bütün müraciətlərimizə, fikirlərimizə çox böyük dəstəyini hiss edirik. Məruzədə imkansız ailələrdən olan tələblərin ödənişli təhsil haqlarında güzəştlərin edilməsi məqsədi ilə məsələ qaldırılıb. Bəli, bu, təhsilin keyfiyyətində də, kənd rayonlarında elmin, ziyalılığın inkişafında da önəmli faktorlardan biridir. Eyni zamanda, təkliflər çox önəmlidir, universitetlərimiz, ümumiyyətlə, bu məsələyə baxmalıdır. Ödənişli təhsil haqları əhalinin gəlirləri ilə nə qədər mütənasibdir və təhsil kreditləri məsələsinin də öz həllini tapması çox önəmlidir.

Üçüncü vacib məsələ. Səbinə xanım, ombudsman kimi, aliment fondunun yaradılması ilə bağlı bu məsələni çox ciddi şəkildə dəstəklədiyinizə görə mən Sizə xüsusi təşəkkür eləmək istəyirəm. Hörmətli Hicran xanım da buradadır. Onun rəhbərliyi altında da bu istiqamətdə təkliflər olmuşdu. Bu, çox ciddi bir məsələdir. Biz millət vəkilləri olaraq, hər ay onlarca müraciət alırıq. Bu gün məhkəmə qərarlarımızın icrası sahəsində ən ciddi problemlərdən biri məhz alimentlərin ödənilməməsi ilə bağlı yaranan məsələlərdir. Ona görə biz nəzərə almalıyıq ki, bu yüzlərcə, minlərcə uşağın hüquqlarının pozulması ilə bağlıdır, onların vəziyyətinə mənfi təsir göstərən hadisədir. Ona görə aliment fondlarının yaradılması vacib məsələlərdən biridir.

Eyni zamanda, mən şəkərli diabet xəstələri ilə bağlı ombudsmanın təkliflərini dəstəkləyirəm. Bu məsələyə müvafiq qurumlar mütləq baxmalıdır. Əlilliyin verilməsi, tibbi göndərişlərin, yəni əlilliyin təyin edilməsi ilə bağlı o

88 nömrəli arayış deyilən sənədlərin verilməsində bəzi tibb müəssisələrində, bəli, laqeyd, biganə yanaşma var. Biz müraciət edirik, çünki o xəstəni, insanı özümüz görürük. Bəs niyə əlillik ala bilmir? Məlum olur ki, onun sənədləri yetəri qədər düzgün şəkildə tərtib olunub verilməyib. Bunun nəticəsində bu insan həmin hüquqlardan məhrum olub. Ona görə müvafiq qurumları bu addımları atmağa çağırırıq.

Qurumlarımız arasında koordinasiyanın güclənməsinə ehtiyac var. Tovuz rayonunda kəndlərimizin əksəriyyətində qaz var. Əhali məişət qazından istifadə edir. Amma paradoks bir vəziyyətdir ki, kəndlərin bir çoxunda tibb məntəqələri həmin qazdan istifadə edə bilmir. Niyə? Çünki Səhiyyə Nazirliyi ilə “Azəriqaz” arasındakı bu problemlərin öz həllini tapması lazımdır. Kənddə qaz var, amma tibb məntəqəsində qaz yoxdur. Bunun nə qədər mənfi bir hal olduğunu qurumlarımız anlamalı və öz aralarında bu problemin həlli istiqamətində addımlar atmalıdır.

Digər məsələ autizm sindromlu uşaqlarla bağlıdır. Bu, hörmətli Mehriban xanımın xüsusi diqqəti altında olan bir məsələdir. Müvafiq qurumları bu məsələyə də çox həssaslıqla yanaşmağa çağırırım. Hesabatı dəstəkləyirəm və Səbinə xanıma uğurlar arzulayıram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Azər Badamov. Azər müəllim, buyurun.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli ombudsman və həmkarlar! Ətraflı məruzəyə görə hörmətli Səbinə xanıma təşəkkürümü bildirirəm. Qeyd etmək istəyirəm ki, ombudsmanın fəaliyyətə başlamasından qısa zaman keçməsinə baxmayaraq, işinin müasir dövrün çağırışlarına uyğun təşkil olunduğunu görürük və

dəstəkləyirik. Məruzədə icra olunan tədbirlər, ünvanlanan müraciətlər və beynəlxalq fəaliyyət haqqında geniş məlumat verilmişdir. Ombudsmanın beynəlxalq fəaliyyətinə münasibət olaraq bildirmək istəyirəm ki, bu gün Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin beynəlxalq tədbirlərə dəvətlər alması və tədbirlərdə beynəlxalq gündəlik üçün aktual mövzularda geniş məruzələrlə çıxışların edilməsi ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması, müstəqil dövlətçiliyin göstəricisidir.

Ombudsman institutunun fəaliyyət dairəsi genişdir və birbaşa insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə yönəlmişdir. Məruzədə qeyd olunduğu kimi, ombudsman Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və digər qanunvericilik aktlarında nəzərdə tutulmuş insan və vətəndaş hüquqlarının, azadlıqların təmin edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan dövlət orqanları, eyni zamanda, vətəndaş cəmiyyəti institutları, beynəlxalq təşkilatlar və xaricdəki həmkarları ilə səmərəli əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Ombudsman pozulmuş insan hüquqlarının bərpa və insan hüquqlarının pozulmasının qarşısının alınması üzrə geniş tədbirlər həyata keçirmişdir. 2019-cu ildə ombudsmana müraciətlərin sayında 25,5 faiz artımın olmasını ombudsman institutuna vətəndaşların inamının artması kimi qeyd etmək olar.

Ümumiyyətlə baxanda, ombudsmanın fəaliyyətini cəmiyyətin hər bir sahəsində görmək mümkündür və məruzədən də görüldüyü kimi, qanunun aliliyinə hörmət etmək prinsipinə əsaslanmışdır. Məruzədə ölkədə insan hüquqlarının və azadlıqlarının daha səmərəli təşkil edilməsi məqsədi ilə 30 təklif göstərilmişdir. Qeyd etmək istəyirəm ki, göstərilən bütün təkliflər bu gün üçün

aktualdır və aidiyyəti orqanlar tərəfindən təkliflərin reallaşdırılması cəmiyyətin bir çox problemlərinin həllinə yol açacaqdır. Təkliflərin arasında eləsi də var ki, sadəcə, icra mexanizmində kiçik bir dəyişiklik etmək ilə müəyyən xoşagəlməz halın aradan qalxmasına gətirib çıxaracaq. Məsələn, ölkədən getmək, ölkəyə gəlmək hüququ məhdudlaşdırılan vətəndaşlar barəsində məlumatların “Giriş-çıxış və qeydiyyat” idarələrarası avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarış sisteminin məhdudiyət siyahılarına daxil edildiyi andan həmin vətəndaşlara bildirişlərin göndərilməsinin məcburiliyi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Miqrasiya Məcəlləsinin 9.6-cı bəndinə əlavənin edilməsi ilə bağlı təklifi qeyd etmək istəyirəm. Bu dəyişikliyin olmadığı halda, vətəndaşın ödənilməmiş kiçik bir borcu olarsa, ona qoyulmuş məhdudiyətdən xəbəri olmur və ölkəyə giriş-çıxış zamanı məlum problemlərlə üzləşməli olur. Əgər təklif olunduğu kimi, vətəndaşa 24 saat ərzində bildiriş göndərilərsə, vaxtında ona qoyulan məhdudiyətdən xəbəri olar, zamanında qabaqlayıcı addım ataraq ölkəyə giriş-çıxışında gözlənilməz problemlə üzləşməz.

Sonda qeyd etmək istəyirəm ki, yeni ombudsmanın qısa müddətdə öz vəzifəsini müvəffəqiyyətlə icrası və layiqlincə doğrultması insanlığa hörmət və ehtiram olmaqla yanaşı, ölkə rəhbərinin etimadına layiqli münasibət idi. Məruzəni dəstəkləyirəm və ombudsmana uğurlu fəaliyyət arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Etiraz yoxdursa, səsə qoyaq?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Kimin çıxışı, sualı varsa, sonra yazılı şəkildə verərsiniz. Səsə qoyuruq.

Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 17 nəfər lehinə, bitərəf, əleyhinə yoxdur.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Sabir müəllim, Siz yazılı sürətdə də verə bilərsiniz. Səsə qoyuldu, qəbul edildi. Çox sağ olun. Fasilədir.

(FASILƏDƏN SONRA)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 2-ci məsələsinə keçirik. İkinci məsələmiz “Torpaq icarəsi haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bu qanun layihəsində nəzərdə tutulan dəyişiklik uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun 70.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, bir oxunuşda qəbul olunmalıdır.

Ümumiyyətlə, hörmətli həmkarlar, hər dəfə vaxt almamaq üçün qeyd etmək istəyirəm ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun göstərilən maddəsinə görə, uyğunlaşdırma məqsədi ilə hazırlanmış, həmçinin ad və digər texniki xarakter daşıyan dəyişiklikləri nəzərdə tutan qanun layihələrinə Milli Məclisdə bir oxunuşda baxılır. Beləliklə, gündəliyin 2-11-ci məsələlərinə qədər, 11-ci məsələ də daxil olmaqla, bütün qanun

layihələri bir oxunuşda qəbul ediləcəkdir. Xahiş edirəm, bunu nəzərə alın.

İndi isə gündəliyin 2-ci məsələsi haqqında Aqrar siyasət komitəsinin sədri Tahir Rzayev məruzə edir. Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. “Torpaq icarəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən əvvəllər dövlət mülkiyyətində olan baytarlıq, fitosanitar nəzarəti xidmətlərinə məxsus torpaqlar icarəyə verilə bilərdi. Ancaq qanuna edilmiş bu dəyişikliklər həmin torpaqların ümumi dövlət əmlakı sayıldığı üçün icarəyə verilməsini mümkünsüz edir. Ona görə də “Torpaq icarəsi haqqında” Qanunun 5-ci maddəsinin altıncı abzasından “baytarlıq, fitosanitar nəzarəti xidmətlərinin” sözləri çıxarılır.

“Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Qanunda edilmiş dəyişikliklərə əsasən isə yeni agentliklər yarandığı üçün bu torpaqlar ümumi dövlət əmlakı sayılır və qanunun müvafiq maddələri ilə nizamlanır. Təklif edirəm ki, deputat həmkarlarım özlərinin müsbət münasibətlərini bildirsinlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, bu layihəyə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində də baxılıb. Sözlünüz var, Tahir müəllim?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Çox sağ olun. Çıxış etmək istəyənlər yoxdur. Səsə qoyaq, buyurun, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 15.09 dəq.)

Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir. Əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 3-cü məsələsinə keçirik. 3-cü məsələ “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələ haqqında Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri hörmətli Əli müəllim Hüseynli məruzə edəcək. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, qeyd olunduğu kimi, “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Qanunun tətbiqi haqqında Əsasnamə”yə bir əlavə olunur. Əlavənin mahiyyəti isə bizim 2019-cu il iyunun 27-də Miqrasiya Məcəlləsinə etdiyimiz əlavələrdir. Söhbət müəyyən qəbildən olan əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin qeydiyyatının cinayət təqibi orqanının yerləşdiyi ünvan üzrə aparılmasıdır. Həmin o maddələr, yəni 46–64-cü maddələr bu Əsasnamədə də öz əksini tapır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Çıxış edən yoxdur, buyurun, səsə qoyaq.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.11 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə, əleyhinə və bitərəf qalan olmamışdır.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 4-cü məsələsinə keçirik. “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirəyə təqdim edilir. Məsələ barəsində Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanov məruzə edir. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov, *Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Hörmətli deputatlarımız, təklif olunan hər iki qanunda, yəni “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” qanunlarda dəyişiklik də eyni ilə uyğunlaşdırma xarakterlidir. Məlumat üçün bildirirəm, yəni bunun məqsədi ondan ibarətdir ki, adı çəkilən “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf

mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” qanunlarındakı terminlər “İctimai iştirakçılıq haqqında” Qanuna uyğunlaşdırılsın.

“Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda ictimai rəyin nəzərə alınması, “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanunda isə ictimai nəzarət, ictimai dinləmələrin keçirilməsi kimi məsələlər öz əksini tapmışdır. Göründüyü kimi, bu anlayışların hər biri, sadəcə olaraq, uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və təklif edirəm ki, səsə qoyulsun.

Sədrlik edən. Sadiq müəllim, çox sağ olun. Çıxış edən yoxdur, ona görə də qanun layihəsini səsə qoyuruq, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.13 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf olan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 5-ci məsələsinə keçirik. Biz indi “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Ovçuluq haqqında” qanunlarda və Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsini müzakirə edəcəyik.

Məsələ barəsində, Sadiq müəllim, yenə Sizdən xahiş edək, məlumat verin. Buyurun.

S.Qurbanov. Təşəkkür edirəm. Bu məsələ, gündəliyin 5-ci məsələsi “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Ovçuluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi ilə bağlı qanun layihəsidir. Bununla bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, 2019-cu il martın 5-də “Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə Qanun qəbul edilmişdir. Həmin qanunla xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin siyahısına yeni növ xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazisi və geoloji parklar daxil edilmiş, geoloji parkların yaradılması məqsədi, təşkili qaydası, əsas vəzifələri və geoloji parkların zonalaşdırılması ilə bağlı məsələlər tənzimlənmişdir.

Təklif olunan qanun layihəsi yuxarıda adı çəkilən qanunlarda həmin geoloji park sözünün ora əlavə edilməsi ilə bağlıdır. Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, ölkə Prezidenti tərəfindən 2020-ci il aprel ayının 15-də “Azərbaycan Respublikasının geoloji parkları haqqında” ümumi əsasnamə də təsdiq olunmuşdur. Hamınızı səs verməyə çağırıram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Qanun layihəsinə Aqrar siyasət komitəsində də baxılıb. Tahir Rzayev.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Əlavəniz yoxdur. Çox sağ olun. Beləliklə, səsə qoyuram.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Vahid müəllim, sual burada görünmədi. Əgər hansı isə sual varsa, eybi yoxdur, biz indi Sizə qulaq asarıq.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.16 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Vahid müəllim, Sizin sualınızın layihənin qəbul edilməsinə təsiri olardı, yoxsa, yox? Monitorda görünmədi, ona görə. Mən sualınızı eşitmək istəyirəm. Buyurun.

V.Əhmədov. Deməli, biz bu qanunu qəbul edəndə əvvəllər parkları iki yerə bölmüşdük – milli parklar, bir də təbiət parkları. Parkların tərifinə uyğun olaraq, ümumiyyətlə, bütün sahələr bu iki tip parka aid idi. İndi burada “geoloji parklar” anlayışını daxil edirlər və onun tərifini verirlər. Amma o tərifdən mən heç nə başa düşmədim. Yəni bir misal üçün, göstərsinlər bizə ki, Azərbaycanda geoloji park hara sayılır? Milli təbiət parkları hansı parklardır, biz bilirik, cənab Prezident tərəfindən təsdiq olunub, bunun sərhədləri də bilinir.

Amma mən hesab edirəm ki, geoloji parklar elə faktiki olaraq milli və təbiət parklarının içindədir. Burada yazılıb geoloji parkların torpaqları xüsusi geoloji, coğrafi, tarixi, estetik dəyərə malik olan torpaq sahələridir. Misal göstərsinlər bizə, görək bu geoloji park nə olan şeydir. Çünki vaxtında biz milli və təbiət parklarını qəbul edəndə

o qədər fikir vermədik. İndi əhalinin əksər hissəsi həmin parklardan heç istifadə edə də bilmir, çünki bütün meşələri, kəndlərin ətrafında olan torpaqların hamısını təbiət parklarına əlavə ediblər. İnsanlar heç mal-qarasını otarmağa da çıxara bilmirlər. Ona görə bu geoloji parklar anlayışını, açığını deyim, mən başa düşə bilmədim. Bəlkə həmkarlar başa düşüb, nədir, hansı torpaqlardır? Bizə konkret bir-iki misal göstərsinlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Vahid müəllim, mən xahiş edəcəyəm, Sadiq müəllim ya indi cavab versin...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Deyə bilərsiniz, buyurun.

Ə.Hüseynli. Geoloji parkların ən yaxşı nümunəsi – palçıq vulkanları.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Gündəliyin 6-cı məsələsinə keçirik. “Elm haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılır. Yenə də sizə xatırladıram, bu layihə də bir oxunuşda qəbul ediləcəkdir. Məsələ barəsində Elm və təhsil komitəsinin sədri Bəxtiyar Əliyev məlumat verəcək. Bəxtiyar müəllim, buyurun.

B.Əliyev, *Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. Müzakirəyə çıxarılan “Elm haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan dəyişiklik uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və bu dəyişikliklər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının fəaliyyətini tənzimləyən bəzi normativ hüquqi aktların təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 11 iyun tarixli 702 nömrəli Fərmanından irəli gələn məsələlərdir.

Həmin Fərmanın 3.1-ci bəndində də qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikasının qanunları bu fərmana uyğunlaşdırılmalıdır.

Hesab edirəm ki, bütün sahələrdə olduğu kimi, Prezident yanında Ali Attestasiya Komissiyasında da çox ciddi islahatlar aparılmışdır. Bu islahatlardan sonra iki yeni əsasnamə hazırlanmışdır. “Elmi dərəcələrin verilməsi qaydası haqqında Əsasnamə” və “Elmi adların verilməsi qaydaları haqqında Əsasnamə”. Bu əsasnamələr artıq təsdiq olunubdur və eyni zamanda, Prezident fərmanı ilə bu günə qədər açıq qalmış elmi müəssisələrin, təşkilatların akkreditasiyası da ali attestasiya orqanı olan Ali Attestasiya Komissiyasına həvalə edilmişdir. Bu Qanun bir tərəfdən o fərmana uyğunlaşdırılır, eyni zamanda, artıq bu Qanunun 24.4-cü bəndinin ikinci hissəsi yeni redaksiyada verilir. Qeyd edilir ki, elmi müəssisələrin, təşkilatların akkreditasiyası ali attestasiya orqanı tərəfindən həyata keçirilir. Beləliklə də, artıq elmi müəssisələrin və təşkilatların akkreditasiyası funksiyasını da Ali Attestasiya Komissiyası yerinə yetirəcəkdir. Deputat həmkarlarımdan xahiş edirəm, bu layihəyə səs versinlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Çıxış etmək istəyənlər var. Qüdrət müəllim, buyurun, söz Sizindir.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Ali Attestasiya Komissiyası adətən sovet dövründən qalma bir qurumdur. Dünyanın heç bir inkişaf etmiş ölkəsində belə bir qurum yoxdur. Ümumiyyətlə, ölkədə indi islahatlar həyata keçirilir, mən hesab edirəm ki, bu Ali Attestasiya Komissiyası ləğv olunmalıdır və dünyanın hər yerində universitetlərin özlərinin elmi dərəcələri var. Universitetlərdə müdafiə edirlər və həmin o universitetlərdə elmi

dərəcələr alırlar. Qaldı Milli Elmlər Akademiyası ilə də bağlı, bu da sovet dövründən qalmadır. Rusiyada Elmlər Akademiyası olub, sonra da Sovet İttifaqında davam edib, indi bizdə də o qaydada davam edir.

Dünyanın hər yerində ən ciddi elmi tədqiqatlar universitetlərin laboratoriyalarında aparılır. Bizdə humanitar sahələri çıxmaq şərti ilə Milli Elmlər Akademiyasında hələ mən ciddi bir elmi nailiyyət haqqında mətbuatda oxumamışam. Yəni onu bir müasir universitetə çevirmək lazımdır və onun da başına bir az gənc, müasir düşüncəli bir adam gətirilməlidir. Universitet də özəlləşdirilməlidir, özəl bir universitet olmalıdır. Yəni biz elm, təhsil sahəsində ciddi, radikal islahatlara getməliyik. Mən, yeri gəlmişkən, bunu Milli Məclisdə səsəndirməyi özümə borc bildim. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Daha çıxış etmək istəyən yoxdur və ona görə də hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, “Elm haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.22 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi.

Gündəliyin 7-ci məsələsi “Təhsil haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bəxtiyar müəllim, buyurun.

B.Əliyev. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputatlar. “Təhsil haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” qanunlarda dəyişiklik də uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Belə ki, “Peşə təhsili haqqında” Qanuna biz dəyişiklik etmişik və ona uyğun olaraq da, “Təhsil haqqında” Qanunda peşə təhsili ilə bağlı dəyişikliklər etdik. Belə ki, əvvəllər orta ixtisas təhsili alanlar subbakalavr ixtisas dərəcəsi alırdılar, amma indi onlar, eyni zamanda, peşə ixtisas dərəcəsi alırlar və yeni dəyişikliyə görə yüksək texniki peşə təhsilini bitirərək subbakalavr peşə ixtisas dərəcəsi alan şəxslər də orta ixtisas təhsilini bitirmiş subbakalavrlara bərabər tutulurlar. Onlar öz təhsillərini sonrakı pillələrdə eyni hüquqlarla da davam edib işə başlaya bilsinlər.

Digər əsas dəyişiklik ondan ibarətdir ki, bu günə qədər “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Qanunda yalnız məktəbəqədər dövlət təhsil müəssisələri ilə ümumi təhsil müəssisələri lisenziya almırdılar. İndi yeni qanunda məntiqə uyğundur ki, bütün dövlət təhsil müəssisələri təsisçi dövlət olduğu üçün onlar istisna olmaqla, yerdə qalan təhsil müəssisələrinə lisenziya verilir. Amma dövlət təhsil müəssisələri yaradıldıqda onlar lisenziya almırlar və təsisçisi dövlət olduğu üçün eyni qaydalara uyğun fəaliyyət göstərirlər. Deputat həmkarlarımdan bu qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Bu qanun layihəsinə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq

komitəsində də baxılıb. Komitənin sədr müavini Əli müəllim, sözünüz var? Buyurun.

Ə.Məsimli, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. İlk baxışda texniki xarakter daşısa da, ciddi məna yükü olan bir dəyişiklikdir. Ona görə ki, əgər köhnə 16-1 variantından söhbət gedirsə, deməli, məktəbəqədər ümumi təhsil müəssisələri istisna olmaqla, digər dövlət müəssisələri lisenziya almalıdır məsələsi qoyulur. Burada məktəbəqədər və ümumi təhsil çıxarılır, ondan sonra isə artıq, bütövlükdə, məktəbəqədərdən ali təhsilə qədər bütün dövlət müəssisələri lisenziya almır. Bunun arxasında çox maraqlı, ciddi bir məna yükü durur. Əgər ali təhsil müəssisələri Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin, texniki və digər məktəblər, peşə, orta ixtisas məktəbləri Nazirlər Kabinetinin səviyyəsində açılırsa, təsis olunursa, onda buna hansısa bir nazirin səviyyəsində icazə verilməsi avtomatik surətdə öz əhəmiyyətini itirir, məna yoxdur. Ona görə hesab edirəm ki, bu, adi görünsə də, böyük məna yükü daşıyan dəyişiklikdir. Deputat həmkarlarımı bu vacib dəyişikliyə səs verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Çıxış etmək istəyən yoxdur, ona görə də qanun layihəsini səs qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.27 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90

Nəticə: Qəbul edildi

Şakir müəllim, məlumat verin, xahiş edirəm.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə gündəliyin 8-ci məsələsinə keçirik. “Elm haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Məsələ barəsində, Bəxtiyar müəllim, xahiş edirəm, yenə də söz Sizindir.

B.Əliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. “Elm haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişikliklər “Təhsil haqqında” Qanuna uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Bundan əvvəlki qanunlarda da biz bu məsələni nəzərdən keçirdik. Yüksək subbakalavr peşə-ixtisas dərəcəsi almış orta ixtisas və ya yüksək texniki peşə təhsilinə malik şəxslərin statusu ilə bağlı bu qanunlarda dəyişiklik edilir. Eyni zamanda, 14-cü maddəyə yeni 14.6-cı maddə əlavə olunur:

“Yüksək texniki peşə təhsilini bitirərək subbakalavr peşə-ixtisas dərəcəsi almış şəxslər orta təhsilini bitirmiş subbakalavrlara bərabər tutulur”.

Bu maddə əlavə edilməklə, bu qanunlar bir-birinə uyğunlaşdırılır və gələcək fəaliyyətdə problemlərin yaranmasının da qarşısı alınır. Deputat həmkarlarımdan qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Çıxış etmək istəyən yoxdur. Ona görə də qanun layihəsini səsə qoyuruq.

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 15.29 dəq.)

91

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, 9-cu məsələyə keçirik. 9-cu məsələ “Nəqliyyat haqqında”, “Aviasiya haqqında”, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” və “Dəniz limanları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələ haqqında İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vüqar müəllim Bayramov məlumat verəcək. Vüqar müəllim, buyurun.

V.Bayramov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, təqdim olunan layihə 4 qanunda dəyişikliklərin aparılmasını nəzərdə tutur. Bunlar “Nəqliyyat haqqında”, “Aviasiya haqqında”, “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” və “Dəniz limanları haqqında” qanunlardır. Artıq həm arayış, həm də qeydlər hörmətli millət vəkillərinə təqdim olunub. Sadəcə, mən bir neçə mühüm məqamı hörmətli millət vəkilləri ilə bölüşmək istərdim.

Əvvəla, təklif olunan dəyişiklik “Nəqliyyat haqqında”, eləcə də “Dəniz limanları haqqında” qanunlarda daşıyıcı termininin təkmilləşdirilməsinə imkan verəcək. Eyni zamanda, təklif olunan bu dəyişiklik sözügedən

qanunlarda səlahiyyətləndirici şəxsin statusunun, eləcə də öhdəliklərinin müəyyənləşdirilməsinə imkan verəcək.

Digər mühüm məqam ondan ibarətdir ki, burada həm sözügedən qanunlar üzrə öhdəliklərin müəyyənləşdirilməsi, həm də daşıyıcı ilə yükçöndərən arasında sənədlərin mübadiləsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulub. İddia müddəti Mülki Məcəlləyə əsasən tənzimlənəcək. Mülki Məcəlləsinin 861-ci maddəsinə əsasən bu, 1 il olacaq. O baxımdan, təklif olunan layihə bu 4 qanunun icrasının təkmilləşdirilməsi xarakteri daşıyır. O baxımdan da mən hörmətli millət vəkillərimizdən xahiş edərdim ki, qanun layihəsinə səs versinlər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vüqar müəllim. ÇıXış etmək istəyən yoxdur, ona görə də qanun layihəsinə səs qoyuruq.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.32 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin, xahiş edirəm.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyimizin 10-cu məsələsinə keçirik. “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının

qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi haqqında Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov məlumat verəcəkdir. Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.*

“Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi, əsasən, uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Bu, texniki dəyişikliklərdir. Mən millət vəkillərindən xahiş edirəm ki, bu dəyişikliklərə səs versinlər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim. Bəxtiyar müəllim, Sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Çox sağ olun. Onda səsə qoyuruq, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.33 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Beləliklə, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin artıq 11-ci məsələsinə keçirik. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Banklar haqqında” və “İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılır. Məsələ haqqında Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Nurlan Həsənov məlumat verir. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. İlk öncə qeyd edirəm ki, təqdim olunan qanun layihəsi uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. 2018-ci il noyabrın 30-da “İşsizlikdən sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında Qanun qəbul edilmişdir. Bu Qanunun məqsədi işsizlikdən sığorta haqqının hesablanması və ödənilməsi sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və bu sahədə səlahiyyətlərin mərkəzləşdirilməsi olmuşdur. İşsizlikdən sığorta ilə bağlı səlahiyyətlərin mərkəzləşdirilməsi və vergi orqanlarına həvalə edilməsi ilə bu sahədə proses sadələşdirilmişdir.

Qeyd etdiyim qanunun icrası məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Banklar haqqında” və “İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında” qanunlarda dəyişiklik etmək ehtiyacı yaranmışdır.

Mülki Məcəlləyə edilən dəyişiklik, əsasən, hüquqi şəxs ləğv etmə prosesində olarkən işsizlikdən sığorta ödənişi barədə öhdəliyinin olub-olmamasını aşkar etməyə imkan

verəcəkdir. Eyni zamanda, işsiz qalan insanların hüquqlarının qorunmasını daha səmərəli edəcəkdir. Bundan başqa, dəyişikliyə qədər hesabdan pul vəsaitlərinin silinməsi zamanı işsizlikdən sığorta haqqının hansı növbəliliklə tutulması tənzimlənmirdi. Mövcud dəyişikliyə bu boşluq aradan qaldırılır və işsizlikdən sığorta haqqının tutulması növbəliyi məcburi dövlət sığorta haqları ilə eyni hüquqi rejimdə tənzimlənir. Ödənişlərin növbəliliyi ilə bağlı hüquqi uyğunlaşdırma, eyni zamanda, “Müflisləşmə və iflas haqqında” və “Banklar haqqında” qanunlarda da öz əksini tapır.

“İxrac məqsədli neft-qaz fəaliyyətinə xüsusi iqtisadi rejimin tətbiqi haqqında” Qanunda təklif edilən dəyişiklikdə isə işsizlikdən sığorta haqqını azaltmaq və bundan yayınmaq xüsusi iqtisadi rejimin pozulmasına səbəb olan hal kimi əlavə edilir.

İkinci əsas dəyişiklik İnzibati Xətalər Məcəlləsində işsizlikdən sığorta haqqında qanunvericiliyin pozulması halları ilə bağlıdır. Qeyd etdiyim kimi, işsizlikdən sığorta ilə bağlı səlahiyyətlərin mərkəzləşdirilməsi ilə vahid elektron pəncərə sistemi tətbiq edilmişdir və bununla da sığorta edənin vəzifələri bir sıra hallarda aradan qaldırılmışdır. Nəticədə bu vəzifələrin yerinə yetirilməməsinə görə nəzərdə tutulan məsuliyyət halları İnzibati Xətalər Məcəlləsindən çıxarılaraq, yeni formatda vahid qaydada verilmişdir.

Qeyd etdiyim kimi, qanun layihəsi, bütövlükdə, uyğunlaşdırma xarakterlidir və bir oxunuşda qəbul edilməsi nəzərdə tutulur. Bu, adıçəkilən komitələrin birgə rəyidir. Nəzərə almağınızı və qanun layihəsinə dəstək verməyinizi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim. O biri komitələrin sədrləri nə isə demək istəyir?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Heç kim. Çox sağ olun.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çıxışa yazılan var? Bağışlayın. Bəhrüz Məhərrəmov. Buyurun, Bəhrüz müəllim.

B.Məhərrəmov. Çox təşəkkür edirəm. Layihəni dəstəkləyəcəyik. Burada bir məqam var ki, ümumiyyətlə, işsizlikdən sığorta haqları vahid institutdur. Elə institutdur ki, hansı sahədə, hansı sektorda olmasından asılı olmayaraq, buna vahid yanaşma nümayiş etdirilməlidir. Ödəniş növbəliyinə bizim qanunvericilikdə vahid yanaşma yoxdur. Mülki Məcəllədə ödəniş növbəliyində işsizlikdən sığorta üçüncü növbədədir, “Müflisləşmə və iflas haqqında” Qanunda dördüncü növbədədir, “Banklar haqqında” Qanunda yeddinci növbədədir.

Mən indiki müzakirəmizdən istifadə edib, xahiş edərdim, qanunvericilik təşəbbüsü ilə çıxış edən aidiyyəti subyektin işçi qrupunun diqqətinə bu məqamı çatdırmaq ki, sonra praktik fəaliyyətdə bunlar problemə səbəb olmasın. Bu, əvvəldən var, yəni yeni bir şey deyil. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəhrüz müəllim. Səsə qoyuruq, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.39 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86

Nəticə: Qəbul edildi

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 12-ci məsələsinə keçirik. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci oxunuşudur. Layihə haqqında Tahir Mirkişili məruzə edir. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, qanun layihəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən daxil olmuşdur. Layihədə Azərbaycan Respublikasında və Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdəki diplomatik nümayəndələrində aparılan bir sıra konsul əməliyyatları üçün dövlət rüsumu dərəcələrinin sosial-yönümlü prinsiplərə uyğun olaraq, azaldılmasını nəzərdə tutulur. Belə ki, bu əməliyyatlara görə ölkə daxilində və ölkə xaricində olan xarici diplomatik nümayəndəliklərdə eyni xidmətə görə tutulan rüsumların kəsin dərəcədə fərqlənməsi müşahidə olunur. Qanun layihəsi bu fərqlərin azaldılması, sosialyönümlü prinsiplərə görə vətəndaşlara kömək edilməsi məqsədi daşıyır.

Mən bir neçə nümunə demək istərdim ki, daha aydın olsun. Məsələn, nikahın qeydə alınması əgər Azərbaycanda 5 manatdırsa, eyni əməliyyata görə bizim xaricdə olan vətəndaşlarımız konsulluqda 40 dollar ödəyirdilər. İmzaların həqiqiliyinin notariusda təsdiqi Azərbaycanda 2 manatdırsa, eyni əməliyyata görə bizim xarici konsulluq-

larda 60 dollar rüsum tutulur. Bu qədər böyük fərq olduğuna görə vətəndaşların sosial cəhətdən dəstəklənməsi və Azərbaycan dövlətinin sosial siyasətinin uyğunlaşdırılması məqsədi ilə qanun layihəsi hazırlanmışdır. Rüsumlar çox hallarda 3–4 dəfə azaldılmışdır. Belə ki, artıq xaricdə nikahın qeydə alınması 40 dollardan 10 dollara endirilir. Bu, 4 dəfə azaldılma deməkdir. İmzaların təsdiq olunması 3 dəfəyə yaxın endirilir. Bütün bunlarla yanaşı, ümumilikdə, demək olar ki, qanun layihəsi 20 növ rüsumun 3–4 dəfəyə qədər azaldılmasını nəzərdə tutur. Bununla yanaşı, 4 yeni rüsum növü də müəyyən olunub ki, bunların da hər biri 10 dollardır.

Bundan əlavə, xüsusi bir məsələyə diqqətinizi cəlb etmək istərdim. Belə ki, xaricdə səfər edən vətəndaşlar əgər ümumvətəndaş pasportunu itirirdilərsə, onlara, bildiyiniz kimi, qayıdış sənəd deyilən bir sənəd verirdilər. Həmin sənədin rüsumu indiyə qədər 40 dollar idi. Amma indi həmin rüsum 40 dollardan 10 dollara qədər endirilir ki, bu da vətəndaşları dəstəkləmək baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sonuncu bir məsələ. Bildiyiniz ki, qanun layihəsinin 16.3-cü, 16.6-cı, 17-ci maddələri yeni redaksiya verilir. Belə ki, vətəndaş pasportunu itirərdisə, onda bəlli bir kateqoriya üzrə vətəndaşlara həmin qayıdış sənədinin pulsuz, yəni rüsumsuz verilməsi ilə bağlı bir maddə vardır. Orada kateqoriya müəyyən olunur. Mən oxumaq istəyirəm. “Xarici ölkələrdə dövlət xətti ilə təhsil alan, pedaqoji fəaliyyət göstərən, xarici ölkələrin cəzaçəkmə müəssisələrindən azadlığa buraxılan, xarici ölkələrdən deportasiya, readmissiya, ekstradisiya edilən, insan alveri qurbanı olan, yaxud 18 yaşına çatmayan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına ölkəyə qayıtmaq üçün

pasportu əvəz edən qayıdış şəhadətnaməsinin verilməsinə görə dövlət rüsumu tutulmur”.

İndiyə qədər rüsumsuz verilən bu kateqoriya genişləndirilir. Saydıqlarımla yanaşı, eyni zamanda, əlavə olaraq bütün təhsil alanlara, indidən sonra diplomatik və xidməti pasporta malik olan, xarici ölkədə ümumvətəndaş pasportunu itirmiş və ya həmin pasportu oğurlanmış vətəndaşlara bu sənəd rüsumsuz olaraq veriləcəkdir.

Qanun layihəsi kifayət qədər vacibdir. İndiki halda Azərbaycan vətəndaşlarının dəstəklənməsi və dövlətin sosial siyasətinin bir daha inikas olunması baxımından çox mühümdür. Birinci oxunuşdadır. Ona görə həmkarlarımdan bunu dəstəkləmələrini xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Çıxış etmək istəyənlər var. Hicran Hüseynova. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Çox sağ olun, xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, burada vacib məsələlər qaldırılır. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində 17.7-ci maddənin yeni redaksiyada verilməsi nəzərdə tutulur. Göstərilir ki: “Diplomatik və ya xidməti pasporta malik olan, xarici ölkələrdə təhsil alan (müvafiq təsdiqedic sənəd təqdim etdikdə), dövlət xətti ilə pedaqoji fəaliyyət göstərən, xarici ölkələrin cəzaçəkmə müəssisələrindən azadlığa buraxılan, xarici ölkələrdən deportasiya, readmissiya, ekstradisiya edilən, insan alveri qurbanı olan, yaxud 18 yaşına çatmayan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına ölkəyə qayıtmaq üçün pasportu əvəz edən qayıdış şəhadətnaməsinin verilməsinə görə dövlət rüsumu tutulmur”.

Təcrübədə çox hallar olur ki, ailəsi ilə birgə xarici ölkədə yaşayan və Azərbaycan vətəndaşı olan qadınlar məişət zorakılığına məruz qalırlar və sənədləri əllərindən alınır, məhv edilir, yaxud zorakılığa dözməyərək evdən qaçmalı olurlar və sənədsiz qalırlar. Bu şəxslərin də ölkəyə qayıtmaları üçün pasportu əvəz edən qayıdış şəhadətnaməsinin verilməsinə görə dövlət rüsumunun tutulmaması yaxşı olardı. Ona görə təklif edirəm ki, həmin bu maddədə “insan alverinin qurbanı” sözlərindən sonra “məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslər” sözləri əlavə edilsin. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Hicran xanım. Qüdrət Həsənzadəyev. Buyurun.

Q.Həsənzadəyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Əvvəla, mən də Hicran xanımın təklifini dəstəkləyirəm. Hesab edirəm ki, bu, nəzərə alınmalıdır. Bir də mənim diqqətimi cəlb etdi, burada konsul əməliyyatları ilə bağlı rüsumlar tutulur, cədvəl verilib. 16.2.1-ci maddəyə görə, vətəndaşlığın bərpa edilməsi üçün vəsatətin rəsmiləşdirilməsinə görə əvvəl 150 dollar alırdılar. İndi onu endiriblər 60 dollara. Yəni hər hansı bir şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını alırsa, ondan vəsatətin rəsmiləşdirilməsinə görə 60 dollar tutulacaq, amma vətəndaşlığa xitam verilməsi üçün vəsatətin rəsmiləşdirilməsinə 400 ABŞ dolları. Yəni mən hesab edirəm, burada bu rüsumlar ona görə müəyyənləşməməlidir ki, kim isə ölkəyə gəlibsə, ona deyilsin, hə, biz səni vətəndaşlığa qəbul edirik, ona görə çox pul ödə. Yaxud da kim isə ölkədən gedirsə, vallah, mən bilmirəm, sizin beyninizdən dərhal hansı fikir keçdi. Amma mən bununla tanış olanda beynimdən...

Sədrlik edən. Qüdrət müəllim, üzr istəyirəm, bir az bərkədən danışın. Səsiniz yavaş gəlir.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Bəli. Xahiş edirəm.

Q.Həsənquliyev. Çox sağ olun. Söhbət ondan gedir ki, 16.2.1-ci maddəyə görə, vətəndaşlığın bərpa edilməsi üçün vəsatətin rəsmiləşdirilməsinə görə bizim konsulluq xidməti əvvəl 150 dollar alırdı, indi 60 dollar alacaq. Yəni 150-dən endirilir 60 dollara. Amma vətəndaşlığa xitam verilməsi üçün vəsatətin rəsmiləşdirilməsinə görə 400 ABŞ dolları. Bunu oxuyan kimi dərhal mənim beynimdən bir fikir keçdi. İnanıram, yəqin, hamımızın beynindən eyni fikir keçdi ki, bu, ölkədən çıxıb gedir, bundan bacardıqca çox pul qoparaq. Yəni bu, bizim ölkəmizdən gedirsə, bunu düşmən edib yola salmalı deyilik ki. Deməliyik, təəssüf edirik ki, sən gedirsən, səni çox sevirik, sən bu ölkənin vətəndaşsan. Bundan sonra hansı ölkədə yaşayacaqsansa da, Azərbaycanın maraqlarını qoru, müdafiə elə, bura sənın ana vətənin olub. Amma 400 dollar nədir? Yəni bir dənə vəsatəti təsdiq eləyib möhür vurmağa ondan 400 dollar alınsa, mən inanmıram ki, o, bizim ölkə haqqında xoş təəssürat ilə buradan ayrılıb gedəcək.

Məncə, bu barədə hər birimiz düşünməliyik. 700 manat da konsul xidməti olar? Yəni bu, sadəcə olaraq, ölkədən gedir, bundan bacardığımız qədər çox pul ala. Bunun mənası, sadəcə olaraq, budur. Özü də vətəndaşlığın bərpa edilməsinə görə 60 dollar alırıqsa, heç olmasa, gedişə görə də 60 dollar ələyə. Yoxsa, 400 dollar yox ki. Məncə, bunun bir izahı verilsin bizə ki, bu, niyə belədir? Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Rasim Musabəyov. Buyurun, Rasim müəllim.

R.Musabəyov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Mən, sadəcə olaraq, Qüdrət müəllimin fikrinə dəstək vermək

istəyərdim. Doğrudan da, bu rüsumlarda məntiqsizlik var. Mənə elə gəlir ki, o təşəbbüslə çıxış edən komitə bu məsələyə dair izahat versə, yaxşı olardı. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Tahir müəllim, sözlünüz var? Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Mən bayaq da qeyd etdim, hörmətli həmkarlar, bu, hələ birinci oxunuşdur. Hələ ikinci və üçüncü oxunuşlar da olacaq. Biz hazırda yalnız, ümumiyyətlə, konseptual təqdim edirik. Amma edilən təklifləri qeyd etdim. Düşünürəm, ikinci oxunuşa qədər çalışacağıq ki, bu sualların cavabını verək. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim. Səməd müəllim Seyidov. Buyurun.

S.Seyidov. Sahibə xanım, çox qısa danışacağam. Sadəcə, birinci oxunuş və konsulluqlarla bağlı məsələ olduğunu nəzərə alaraq, Tahir müəllimə kömək kimi bizim komitə də bu məsələyə baxa bilərdi. Ümumiyyətlə, biz beynəlxalq əlaqələr komitəsində rüsumların götürülməsi ilə bağlı işlərlə məşğul olmuşuq. Yəni biz indiyədək baxmamışıq. Amma baxa bilərik. Birlikdə təklifləri müzakirə edib, qanun layihəsini daha mükəmməl şəkildə təqdim edə bilərik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Səməd müəllim, yaxşı təklifdir. Elə bilirəm, iki komitə birgə iclas da keçirə bilər. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, çıxış eləmək istəyən yoxdur. Ona görə də qanun layihəsini birinci oxunuşda səsə qoyuruq. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 15.49 dəq.)

Lehinə

89

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 13-cü məsələsinə keçirik. Bu məsələ Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində və “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Biz bunu birinci oxunuşda müzakirə edəcəyik. Əli müəllim, müzakirəyə Siz təqdim edirsiniz. Buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə təklif edilən dəyişiklik bir maddəyə bir neçə söz birləşməsinin əlavə olunmasından ibarətdir. Hüquqi şəxsin yenidən təşkil edilməsinin və ya ləğv olunmasının qadağan olunması barədə məhkəmə qərarının dərhal müvafiq icra hakimiyyəti orqanına göndərilməsi. Belə bir öhdəlik qoyulur. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı burada, bilirsiniz, Ədliyyə Nazirliyidir, Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətidir. Hesab edirəm ki, bu, çox əhəmiyyətli bir dəyişiklikdir.

Həmin bu ifadələr, təbii ki, eyni zamanda, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Qanunun müvafiq 12.8-ci maddəsində də öz əksini tapır. Qeyd olunur ki, dövlət reyestri hansı hallardan ibarətdir. O cümlədən məhkəmənin qərarı ilə yenidən təşkil edilməsinin, yaxud ləğv olunmasının qadağan edilməsi elementi də bu maddədə öz əksini tapır.

Səs verməyinizi xahiş edirəm və fürsətdən istifadə edib, bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm ki, biz son günlərdə Azərbaycanda Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən bir neçə siyasi partiyanın qeydiyyatını müşahidə elədik. Bizim hörmətli həmkarlar da siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bu məsələni dəstəklədilər. Doğrudan da, bu, çox mütərəqqi bir haldır. Bizim siyasi həyatımızda mütərəqqi bir haldır. Bu baxımdan, biz bu prosesi dəstəkləyirik və onun gələcəkdə də davam edəcəyi ümidindəyik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Çıxış eləmək istəyən yoxdur, ona görə də qanun layihəsini səsə qoyuruq. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.52 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin, buyurun.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə gündəliyin 14-cü məsələsinə keçirik. “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında”, “Heyvanlar aləmi haqqında”, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” və “Ətraf mühitə dair informasiya alma haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci

oxunuşudur. Layihəni Sadiq Qurbanov təqdim edir. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov. Çox sağ olun, xanım Sədr. Adıçəkilən “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında”, “Heyvanlar aləmi haqqında”, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” və “Ətraf mühitə dair informasiya alma haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə bu layihə uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Belə ki, qanun layihəsi “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 12 iyun tarixli Qanununa uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə göndərilmiş layihədir.

“Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanunda ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi tələb olunan fəaliyyət növlərinin siyahısı təsdiq edilmişdir. “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında” Qanunda təklif olunan dəyişiklik “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanuna uyğun olaraq, təhlükəli və təhlükəsiz tullantıların zərərsizləşdirilməsi, emalı müəssisələrindən, habelə bu məqsəd ilə qurğuların, poliqonların layihələrinə dair ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi sənədinin hazırlanmasını, həmin sənədin dövlət ekoloji ekspertizasının keçirilməsini və bununla bağlı digər prosedurları müəyyən edir.

İkinci, “Heyvanlar aləmi haqqında” Qanunda təklif olunan dəyişiklikdə heyvanlar aləminin vəziyyətinə təsir edə bilən obyektlərin dövlət ekoloji ekspertizası və ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi ilə bağlı digər mexanizmlər müəyyən edilir. Üçüncü, “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında” və eyni zamanda, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında” qanunlarda dəyişiklikdə isə, bu

sahədə alına biləcək məlumatların açıqlanmasının zəruriliyi ifadə edilir.

Nəhayət, beşinci, “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” Qanuna təklif olunan dəyişikliyə əsasən bələdiyyələrin su təsərrüfatı müəssisələri üzərinə yeni bir vəzifə – tullantı sularını təmizləyərək təkrar dövriyyə yaratmaq, bu mümkün olmadıqda zərərsizləşdirərək istehsal sahələrindən, şəhər və qəsəbələrdən kənara axıtılmasını təşkil etmək vəzifəsi qoyulur. Layihə sizə paylanmışdır. Birinci oxunuşdur. Xahiş edirəm, nəzərə alın və səsə qoyun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sadiq müəllim. Layihəyə həm Aqrar siyasət komitəsində, həm də Regional məsələlər komitəsində baxılmışdır. Tahir müəllim, Siyavuş müəllim, sözünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Çox sağ olun. Ona görə müzakirəyə keçirik. Kamran Bayramov. Buyurun, Kamran müəllim.

K.Bayramov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar, mən müzakirəmizə təqdim olunmuş “Bələdiyyələrin su təsərrüfatı haqqında” Qanunda edilən dəyişikliklərlə bağlı ilk növbədə bildirmək istərdim ki, ona səs verəcəyəm. Amma, sadəcə olaraq, bu qanunun icra perspektivləri ilə bağlı fikir söyləmək istərdim.

Hörmətli Sadiq müəllim də qeyd elədi, burada bələdiyyələrin üzərinə yeni vəzifə qoyulur. Lakin burada məsələ ondadır ki, çox təəssüflər olsun, bələdiyyələr həmin vəzifələrin icrasını yerli büdcələrdə vəsait çatışmazlığı səbəbindən həyata keçirmək iqtidarında deyillər. Bu məsələ xüsusi ilə də hazırkı dövrə aiddir. Məlum olduğu kimi, ölkəmizə də təsir göstərmiş koronavirus pandemiyası dövründə bir çox bələdiyyə sədrləri ilə

əlaqədə oluruq, vəziyyəti öyrənirik. Çox böyük təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, bu ağır dövəmdə bələdiyyələr çox acınacaqlı vəziyyət yaşayırlar. Artıq onların vəziyyəti böhran xarakteri alıb. Belə deyək, iflicə doğru gedirlər.

Mən sizin üçün bir misal gətirim. Elə bu vəziyyətdə son bir ayda bələdiyyələr tərəfindən yığılan yerli vergi və ödənişlər üzrə daxilolmaların səviyyəsi kəskin sürətdə azalmışdır. Bir misal olaraq deyim, bələdiyyə büdcələrinin əsasını təşkil edən əmlak vergisi üzrə daxilolmalar 77,3 faiz azalmışdır. Digərlərini mən vaxt aparmamaq üçün demirəm. Amma, məsələn, vaxtı ilə dayanıqlı gəlir mənbəyi olan, özünü saxlamaq iqtidarında olan böyük şəhər və qəsəbə bələdiyyələrinin bu gün daimi əsaslarla fəaliyyət göstərən bələdiyyə üzvlərinin və bələdiyyə qulluqçularının əmək haqqını belə verməyə imkanları yoxdur. Mən bir çox bələdiyyə sədrləri ilə danışdım, mart ayı üzrə nə bələdiyyə üzvlərinin, nə bələdiyyə qulluqçularının maaşı verilməyib.

Amma buna baxmayaraq, bizim bələdiyyələr cənab Prezidentin çağırışına qoşularaq ərazidə çox işlər görürlər, maddi yardım göstəriirlər. Eyni zamanda, maarifləndirmə işləri aparır, dezinfeksiya işlərinə cəlb olunurlar. Təbii ki, buna görə də bunların xərcləri artır, amma gəlirlər azalmaq üzrədir. Bununla əlaqədar, mən xahiş etmək istərdim.

Hamımıza məlumdur ki, hər il bələdiyyələrə dotasiyalar verilir. Bu il də verilməlidir, artıq vaxtıdır. Məndə olan məlumata görə, həm Nazirlər Kabineti, həm də Maliyyə Nazirliyi bu dotasiyaların bölgüsünü aparıb. Lakin hazırda hələ bu vəsaitlər bələdiyyələrə verilməyib. Ona görə də bu qurumlardan xahiş etmək istərdim ki, bu məsələni

tezləşdirsinlər, bələdiyyələrin fəaliyyəti, heç olmasa, müvəqqəti də olsa qısa müddətli canlansın.

Eyni zamanda, mən çox böyük təəssüf hissi ilə qeyd edirəm ki, ölkəmizdə bu vəziyyətlə əlaqədar yaranmış dörd işçi qrupu dövlət dəstək proqramlarını işləyir, amma heç bir proqramda nə bələdiyyə üzvləri, nə bələdiyyə qulluqçuları əhatə olunmayıb. Cəmi 9 min nəfərdir. Mən İqtisadiyyat Nazirliyindən də, Ədliyyə Nazirliyindən də xahiş edərdim, bir təşəbbüs kimi bu məsələni qaldırsınlar. Cəmi 9 min nəfərdirilər. Mən düşünürəm ki, bələdiyyə üzvlərinin, qulluqçularının da əmək haqlarının müəyyən bir hissəsini bu karantin dövründə həll etmiş olsaq, bizim bələdiyyələr üçün böyük bir dəstək olardı. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Kamran müəllim. Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, qısa deyəcəyəm. Kamran müəllim o məsələni qaldırdı. Bizdə həm kənd, həm də qəsəbə və şəhər bələdiyyələrinin assosiasiyaları fəaliyyət göstərir. Onlar da müraciət ediblər. Onların işçiləri əmək haqqı ilə təmin etmək imkanları məhdudlaşmışdır. Bu, onunla əlaqədardır ki, hər bir yerdə vergilərin yığılması dayandırılıb, o səbəbdən bələdiyyələr də müəyyən müddət ərzində, əmlak vergisidir, digər vergilərdir, onları yığa bilmirlər. Necə ki, “Azərişiq”da, “Azəriqaz”da, başqalarında müəyyən fasilələr verilib, o cümlədən də burada verilib. Amma onlar dövlət büdcəsindən maliyyələşdirildiyi üçün işçilərinin əmək haqqını saxlaya bilirlər. Bələdiyyələr isə dövlət büdcəsindən maliyyələşmir. Burada dotasiya məsələsinə toxunuldu, dotasiya ünvanlı şəkildə verilir. Yəni bunu hara sərf eləyə bilərsən? Ünvanıdan kənara çıxanda

sonradan yoxlama nəticəsində artıq onların məsuliyyət məsələsi qoyulur və 2019-cu ildə 150-dən artıq bələdiyyə sədri dotasiyaların düzgün istifadə olunmamasına görə məsuliyyətə cəlb edilib.

Odur ki, biz müraciətləri operativ qərargaha da göndərmək istəyirik ki, bələdiyyələrin maliyyələşməsi ilə bağlı hansısa bir forma düşünülsün. Axı orada çalışanlar da insandır. Bunlar nə yardım ala bilirlər, çünki işləyirlər, nə də işlədiyi yerdən əmək haqqı ala bilirlər, çünki əmək haqqını verməyə vəsait yoxdur. Bilirsiniz ki, Azərbaycanda xeyli sayda, 600-ə yaxın bələdiyyə var və bunların hər birində də təsəvvür edin, orta hesabla 3–5 nəfər işləsə, bu 1000-ə yaxın insan eləyir ki, bunlar vəsaitsiz qalıb, bu gün bu vəsaiti ala bilmirlər. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim.

Səsə qoyuruq, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.02 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir. Əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Sağ olun. Beləliklə, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Keçirik 15-ci məsələyə. “Təhsil haqqında” və “Dövlət rüsumu haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə

qanun layihəsi birinci oxunuşda təqdim edilir. Bəxtiyar müəllim, buyurun, söz Sizindir. Sizin komitə baxıb. Buyurun.

B.Əliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar, “Təhsil haqqında” və “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi Elm və təhsil komitəsində müzakirə edilmiş və plenar iclasa tövsiyə edilmişdir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Prezidentinin 2019-cu il 29 dekabr tarixli 907 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq, Təhsil Nazirliyinin tabeliyində publik hüquqi şəxs statusu olan Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi yaradılmış və onun Nizamnaməsi təsdiq edilmişdir. “Təhsil haqqında” Qanunda da vaxtı ilə nəzərdə tutulmuşdu ki, akkreditasiya, ratifikasiya məsələləri ilə bağlı təhsildə keyfiyyətə nəzarət ayrıca bir qurum kimi yaradılmalıdır. Bu qurum artıq yaradılıbdır. Qanunda edilən dəyişiklik də bu qurumun yaradılması zərurətindən irəli gəlir.

Belə ki, təhsilin keyfiyyətinə nəzarət vaxtı ilə qanunda yazıldığı kimi, akkreditasiya xidməti tərəfindən həyata keçirilirdi. Artıq yeni bir qurum yaradıldığına görə, bu funksiyanı müvafiq olaraq həmin maddədə və digər maddələrdə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan, yəni adını çəkdiyim həmin agentlik həyata keçirəcəkdir.

Eyni zamanda, vaxtı ilə biz təhsil müəssisələrinin akkreditasiyası üçün dövlət rüsumunun tutulması ilə bağlı qanun layihəsini müzakirə etmişdik. Deputat həmkarlarımızın bununla bağlı çoxlu fikirləri olmuşdu. Qanunvericiliyin subyektii ilə biz müzakirələr apardıq və o dövlət rüsumunun məbləğlərində də müəyyən dəyişikliklər

edildi. Artıq orada akkreditasiyaya görə 8 istiqamət üzrə dövlət rüsumları nəzərdə tutulubdur. Amma Agentlik yaradıldığına görə, – bu, publik hüquqi şəxsdir, özünü maliyyələşdirəcəkdir, – digər funksiyaların həyata keçirilməsi üçün xidmətə görə haqq onlara ödəniləcəkdir. Qanunda bu dəyişiklik ona görə edilir ki, göstəriləcək xidmətlərə görə haqları bu qurum müəyyənləşdirəcək və həmin dövlət qurumunun əməkdaşlarının sosial müdafiəsinin təmin olunmasında istifadə üçün onun hesabına köçürüləcəkdir.

Eyni zamanda, “Təhsil haqqında” Qanunda dəyişikliklə bərabər “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda da dəyişiklik edilir. Müvafiq olaraq artıq dövlət rüsumu deyil, xidmət haqqı tutulduğuna görə, bu məbləğin iki dəfə ödənilməsi məqbul deyil. Dövlət rüsumundan bunlar çıxarılır və artıq Agentliyə xidmət haqqı kimi ödəniləcəkdir. Deputat həmkarlarımdan bu qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Hörmətli həmkarlar, bu layihəyə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində də baxılmışdır. Əli müəllim, sözünüz var? Buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Təklif edilən Qanunda dəyişikliyin məğzi ondan ibarətdir ki, təhsil müəssisələrinin akkreditasiyasına görə “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunla müəyyən edilmiş rüsum ləğv edilir, həmin rüsumun əvəzinə bilavasitə xidmət haqqı tətbiq edilir. Bu da, – Bəxtiyar müəllimin çıxışında öz əksini tapdı, – Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin publik şəxs olması ilə bağlıdır. Məsələ ondadır ki, publik şəxs büdcədən maliyyələşmir, əgər büdcədən maliyyələşmirsə, – onun həyata keçirdiyi işlərdə həm özünün işçiləri iştirak

edir, həm də kənardan gələn ekspertlərə, müxtəlif texniki işçilərə, onlara pul vermək lazımdır, – pul verməkdən ötrü, özünü maliyyələşdirmə prinsipi ilə işləyən həmin qurumun əlində mütləq əlavə vəsait olmalıdır.

Burada bir sual ortaya çıxır ki, bu, rüsum formasında tətbiq olunanda həmin vəsait büdcəyə gəldi, indiki həssas bir dövrdə bu, büdcəyə mənfi təsir göstərməyəcək ki? Biz onun da hesablamasını apardıq, əgər bu maddə yerində qalsa, həmin rüsumlar 2020-ci ilin rüsumuna daxil olsa, o, 2020-ci il büdcə gəlirinin 0.00001 faizini təşkil edir. Yəni bu rəqəm o qədər kiçikdir ki, büdcəyə bir isti-soyuğu yoxdur, amma həmin vəsait publik hüquqi şəxs olan Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin fəaliyyətinin maliyyə təminatını gücləndirmək üçün çox vacib olduğuna görə, belə maraqlı bir dəyişikliyin edilməsini vacib hesab edirik. Həm də hesab edirik ki, belə bir dəyişikliyin həyata keçirilməsi bu sahədə şəffaflığın da təmin olunmasına müsbət təsir göstərəcək. Ona görə deputat həmkarlarımı maraqlı dəyişikliyə səs verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Azay Quliyev.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar! Mən bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Düzdür, bu məsələ, bilavasitə qanunun predmeti olmasa da, amma dolayısı ilə aidiyyəti var. Həm də düşünürəm ki, qaldıracağım bu məsələnin kifayət qədər aktualıq dərəcəsi də var. Dəfələrlə seçicilər tərəfindən bu barədə məsələ qaldırmağım xahiş olunub və həmkarlarımla keçirdiyim görüşlər, apardığım müzakirələr də onu deməyə əsas verir ki, bu gün bu məsələ, doğrudan da, aktualdır. Söhbət nədən gedir?

Rusiyanın tibb universitetlərində təhsil almış Azərbaycan həkimləri, azərbaycanlılar orada baza təhsili, eyni zamanda, iki illik ordinatura təhsili aldıqdan sonra vətənə dönür və vətənə dönəndən sonra bizim Səhiyyə Nazirliyi həmin həkimlərin mütəxəssis sertifikatlarını tanımır. Bunu da onunla əsaslandırır ki, 2010-cu ildə Nazirlər Kabinetinin 50 sayılı qərarı var və bu qərara əsasən ordinaturanı bitirən bizim azərbaycanlı vətəndaşlarımız gəlib burada təzədən, mütləq şəkildə rezidenturayı da bitirməlidirlər. Əlbəttə, biz başa düşürük ki, rezidentura sistemi çox vacib, çox önəmlidir. Ancaq burada müəyyən suallar və narazılıqlar var. O nədən ibarətdir?

Birinci sual ondan ibarətdir ki, əgər bizim vətəndaşlarımız orada 6 il baza təhsili alıb, iki il ordinatura təhsili aldıqdan sonra başqa Avropa və Yaxın Şərq ölkələrində olduğu kimi, gəlib burada nədən sertifikat imtahanı verərək mütəxəssislik dərəcəsini müəyyənləşdirməsin? Ancaq bizdə indiki vəziyyət belədir ki, bu vətəndaş 8 il Rusiyada oxumalıdır, burada da gəlib ixtisasının növündən asılı olaraq 2–5 il, yəni 13 il təhsil almalıdır ki, ixtisas dərəcəsini alsın və Azərbaycanda həkim kimi fəaliyyətini qursun.

Hörmətli xanım Sədr, digər tərəfdən, burada bizi rahat edən məsələ ondan ibarət idi ki, Nazirlər Kabinetinin 2010-cu ildə qəbul olunan qərarı 2011-ci ildə dərhal qüvvəyə mindi. Yəni vətəndaşlar üçün hər hansı aralıq, keçid müddət tanınmadı. Tutaq ki, 2004-cü ildə, 2005-ci ildə Rusiyada həmin tibb universitetlərinə daxil olan Azərbaycan vətəndaşları bilmirdilər ki, 6–7 ildən sonra onları hansı sürpriz gözləyir. Gəlirdilər Azərbaycana, gö-rürdülər ki, onların sertifikatı, mütəxəssis sənədi tanınmır.

Ona görə mən düşünürəm ki, ən azı qanunların qüvvəsinin geriyyə şamil olunmaması adlı bir prinsip var. Bu nöqteyi-nəzərdən, heç olmasa, bu məhdudiyət 2012-ci ildən sonrakı müddətə tətbiq edilsəydi, yaxşı olardı. Ancaq indiki vəziyyət, əlbəttə, belə bir nəticəyə gətirib çıxarıb ki, yüzlərcə həkimimiz bu gün ixtisası üzrə işləmək üçün, dediyim kimi, rezidenturaya təkrar qəbul olunmalıdırlar. Rezidenturaya qəbul olunmaq da bilirsiniz, mütəxəssislər daha yaxşı bilir, – bunu hörmətli Əhliman müəllimlə müzakirə etmişəm, – orada yerlər məhduddur, kifayət qədər də rəqabət var. Nəticədə bizim həkimlərimiz ya ixtisasları üzrə işləyə bilmir, ya da başqa ölkələrə getmək məcburiyyətində qalırlar. Ona görə, hörmətli xanım Sədr, mən təklif edərdim ki, biz bu məsələni qaldıraq və bunun 3 həlli mümkündür.

Birinci, ən azı bu qərar 2012-ci ilə qədər Rusiyada oxumuş tələbələrə şamil edilməsin. İkinci, bizim buradakı mütəxəssislər və aidliyyəti qurumlar şərait yaratsın ki, dünya praktikasına uyğun olaraq, Rusiyada ordinatura bitirənlər sertifikat imtahanlarına buraxılsın və onlara imtahan yolu ilə mütəxəssis dərəcəsi müəyyən edilsin. Yaxud da Rusiyada ordinatura ilə Azərbaycandakı rezidentura təhsili arasında saat fərqi varsa, heç olmasa, bu saat fərqi ödəmək şərti ilə rezidenturada onlara müvafiq şərait yaradılsın ki, onlar təhsil alsınlar.

Mən Sizi inandırım ki, bununla bağlı çoxlu sayda təkliflər, narazılıqlar var. Çox yaxşı olardı ki, bizim Milli Məclis bu məsələyə diqqət ayırsın və imkan daxilində Təhsil Nazirliyi, yaxud Səhiyyə Nazirliyi ilə bu məsələni müzakirə eləsin. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azay müəllim. Məlahət İbrahimqızı. Məlahət xanım, buyurun.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım Sədr, təşəkkür edirəm. Mən, sözsüz ki, bu dəyişikliyə səs verəcəyəm. Bu qanun layihələrini evdə oxuyarkən fikirləşdim ki, təhsildə keyfiyyəti qiymətləndirən bu agentlik başqa ölkələrdə necə fəaliyyət göstərir? Ölkəmizdə təhsil sahəsində çox böyük nailiyyətlər əldə olunub, amma bir reallığın şahidi oldum ki, Baltikyanı ölkələrin üçündə – Estoniya, Litva və Latviyada, eləcə də Rusiyada, Türkiyədə, Qazaxıstanda, qonşu respublikalarda bu qurum müstəqildir.

Sadəcə, bu, çıxış deyil, çox hörmətli Bəxtiyar müəllimə sualımdır. Qazaxıstan, Belarus, bu ölkələrdə həmin qurum tamamilə müstəqildir və Təhsil Nazirliyinə heç bir tabeçiliyi yoxdur. Əksər ölkələrdə dövlət başçısı, yaxud Baş nazir tərəfindən yaradılır. Arqument də budur ki, təhsili təşkil eləsin və təhsilin keyfiyyətinə də nəzarət eləsin. Bu qurumların da hamısı təhsildə keyfiyyətə zəmanət üzrə Avropa Birliyində NK deyilən bir təşkilat var, onun üzvüdür.

Hörmətli Bəxtiyar müəllimə sual vermək istəyirəm ki, bizdə bu qurum Təhsil Nazirliyinin balansında, tabeliyində, yaxud belə deyək, patronajlığında yaradılıb? Bu təhsildə keyfiyyətə nə dərəcədə obyektiv nəzarət edə və qiymətləndirə bilər? Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Mələhət xanım. Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov. Çox hörmətli Sahibə xanım, mən də bu dəyişikliklərə səs verəcəyəm. Mən Azay müəllimin qaldırdığı məsələ ilə bağlı bir neçə kəlmə demək istəyirəm. Bu, yeni bir məsələ deyil, bu məsələlər bir neçə ildir, ölkəmizdə müzakirə olunur.

Bilirsiniz ki, bizdə artıq 7–8 ildir, rezidentura sisteminə keçirilib. Tibb Universitetini bitirən həkimlər diplomunu

alandan sonra ixtisaslaşma keçirlər və buna biz uzun illər hazırlıqdan sonra gəlib çatdıq. Bu rezidenturanın da müddəti 5, uzağı 6 ildir. Bəzən belə olur ki, bizdə, Azərbaycanda tibb universitetini bitirmiş insanlar gedirlər, Rusiyada bir illik internatura keçirlər. Rusiyada, yaxud MDB dövlətlərinin çoxunda bu gün rezidentura sistemi yoxdur. Bizdə isə artıq rezidentura sisteminə keçmişik.

Bəzən də elə olur ki, Azərbaycanda stomatoloji fakültəni, tibbi profilaktika fakültəsini bitirmiş tələbə gedir, bir il, yaxud iki il internatura keçir və ya ordinatura keçir, gəlir, deyir, mən neyro-cərrah olmaq istəyirəm. Neyro-cərrahiyyə, ginekologiya, onkologiya üzrə işləmək istəyir, ona görə də biz onları qəbul eləyə bilmərik. Çünki biz bir tərəfdən çox ciddi imtahan aparırıq, seçim edirik ki, universiteti bitirəndən sonra rezidenturaya ən yüksək savadlı həkimlərimiz gəlsin və 5–6 il ərzində onları hazırlayırıq. Ancaq bu halda gedib bir il ərzində internaturanı, yaxud iki il ərzində ordinaturanı keçirlər, gəlirlər ki, artıq biz hazır mütəxəssisik. Şübhəsiz ki, bunları belə qəbul eləmək olmaz. Əgər biz, doğrudan, istəyiriksə, əhalimizə göstərilən tibbi xidmətin səviyyəsini qaldıraaq, həkimlərimizin keyfiyyəti yüksək olsun, onda bu işlərə getmək olmaz.

Ancaq Azay müəllimin dediyi bir şərtlə razıyam ki, 2012-ci ilədək bitirənlər bəlkə nəzərə alınsın, çünki onda hələ rezidenturaya yeni keçilmək dövrü olubdur. Amma bu insanların sayı kifayət qədər çoxdur. Mən hesab edirəm ki, Rusiyada və digər MDB ölkələrində həm bir illik rezidenturanı, həm də iki illik ordinaturanı qurtaran həkimlər gəlib burada yenidən rezidentura yolu ilə yüksək mütəxəssis kimi hazırlanmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim. Bəxtiyar müəllim, buyurun, Mələhət xanımın sualı var idi.

B.Əliyev. Çox sağ olun, xanım Sədr. Bizim ölkəmizin bu sahədə çox böyük təcrübəsi var və hesab edirəm ki, burada heç bir narahatlığa səbəb yoxdur. Bu gün Dövlət İmtahan Mərkəzi var və bizim orta məktəbləri bitirən şagirdlərimizin abituriyent kimi biliyinin qiymətləndirilməsini həmin müstəqil qurum həyata keçirir. Təhsil Nazirliyinin təhsildə keyfiyyətlə bağlı fəaliyyətinin nəticəsinin qiymətləndirilməsini bu qurum həyata keçirir. Burada akkreditasiya məsələsi bilavasitə təhsil siyasətini həyata keçirən icra orqanı kimi Təhsil Nazirliyinin funksiyasıdır. Təhsil Nazirliyi yanında belə bir agentliyin yaradılması, əlbəttə, təhsilin keyfiyyətinə nəzarətin gücləndirilməsinə və islahatların tələblərinə tam uyğun qurulmasına xidmət edən bir siyasətdir. Ona görə hesab edirəm ki, bu alətlərdən, vasitələrdən istifadə olunması ölkənin həyata keçirdiyi siyasətə tam uyğundur. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Etibar müəllim çıxış etmək istəyir. Etibar müəllim, buyurun.

E.Əliyev. Mələhət xanımın qaldırdığı məsələ, həqiqətən, çox aktualdır. Azərbaycan, daha doğrusu, Azərbaycan universitetləri 2005-ci ildən Bolonya bəyannaməsinə qoşulub və həmin Bolonya bəyannaməsində konkret olaraq müstəqil akkreditasiya bürolarının yaradılması nəzərdə tutulur. Yəni akkreditasiyanın iki növü mövcuddur. Daxili akkreditasiya, xarici akkreditasiya. Daxili akkreditasiyanı məhz müstəqil akkreditasiya büroları həyata keçirir. Xarici akkreditasiyanı isə xaricdə tanınmış akkreditasiya büroları daxili akkreditasiyaya istinad edərək həyata keçirirlər və buna uyğun olaraq, təhsil müəssisələrini ak-

kreditasiyadan keçmiş hesab edirlər. Bu da ali məktəblərin reytinginə müsbət təsir göstərir.

Digər bir məsələyə, Ali Attestasiya Komissiyasının elm müəssisələrini akkreditasiyadan keçirməsi məsələsinə toxunmaq istəyirəm. Mən hesab edirəm ki, Ali Attestasiya Komissiyasının buna imkanları yoxdur, məhduddur. Əgər elm müəssisələrində təhsilin keyfiyyətinə təminat bürosu yaradılıbsa, ona həvalə edilməsi daha yaxşı olardı. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, indi qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.20 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 16 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf olanı yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Beləliklə, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, gündəliyin 16-cı məsələsinə keçirik. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi birinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır və məsələ barəsində Nurlan Həsənov məruzə edir. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, dəyərli millət vəkilləri! Bu gün yükdaşıma dəyəri aşağı olduğu üçün dünya ticarətinin təxminən 80 faizdən artıq hissəsi dəniz nəqliyyatı ilə həyata keçirilir. Ölkəmizin yerləşdiyi coğrafi mövqe dünya ticarətində Azərbaycanın tranzit ölkə kimi dəniz nəqliyyatındakı əhəmiyyətini artırır. 2019-cu il mayın 17-də Mülki Məcəllədə dəyişiklik edilməsi haqqında Qanun qəbul edilmişdir. Bu Qanunun məqsədi yük daşınması müqaviləsi şərtlərinin təkmilləşdirilməsi, müqavilədə subyekt qismində çıxış edən “yükgöndərən”, “daşıyıcı”, “yükalan” anlayışlarının konkretləşdirilməsi və tərəflərin məsuliyyətinin artırılması olmuşdur.

Təklif olunan layihədə ilk öncə Mülki Məcəllədə dəqiqləşdirmə xarakterli düzəliş edilir. Yəni 853.1-1-ci maddədə yükün daşınması müqaviləsinin lazımınca icrası üçün yükgöndərənə yükə aid sənədləri və digər məlumatları daşıyıcıya təqdim etməsi nəzərdə tutulduğundan 853.2-ci maddədə “məlumatların” sözündən sonra “və sənədlərin” ifadəsi əlavə edilir.

İkinci, layihə ilə Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsində, sadəcə, uyğunlaşdırmalar aparılması nəzərdə tutulur. Beləliklə, Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsində “dənizlə yük daşınması müqaviləsinin” anlayışı yeni redaksiyada verilir, “daşıyıcı və yükgöndərən” anlayışları və subyektlərin statusları dəqiqləşdirilir, Məcəlləyə “ekspeditor” anlayışı daxil edilir. Təklif edilən layihə dənizlə yük daşınmasında daşımaların daha dürüst aparılmasına, yarana biləcək mübahisələrin maksimum aradan qaldırılmasına və bu mübahisələrin hüquqi müstəvidə daha operativ şəkildə həll edilməsinə kömək edəcəkdir.

Qanun layihəsi dəqiqləşdirmə və uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və onun üç oxunuşda qəbul edilməsi nəzərdə tutulur. Deputat həmkarlarımdan qanun layihəsinə dəstək olmalarını xahiş edirəm. Təşəkkürlər, sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim. Tahir müəllim, bu qanun layihəsinə Sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz yoxdur?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Çıxış eləmək istəyən var? Azər Kərimli, buyurun.

A.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Aydındır ki, bu qanun layihəsi birinci oxunuşda konseptual baxımdan müzakirə olunmalıdır. Amma Mülki Məcəllədə cəmi bir dəyişiklik təklif olunduğundan və fikrimcə, bu dəyişiklikdə uyğunsuzluq olduğundan, fikirlərimi söyləmək qərarına gəldim. Diqqətinizi 853.2-ci maddəyə yönəltmək istəyirdim. Burada “yükgöndərən bu məlumatların və sənədlərin olmaması və dəqiqsizliyi nəticəsində dəyən zərərin əvəzini ödəyir” yazılır.

Biz Mülki Məcəllədə bu bəndi belə yazmaqla, faktiki olaraq yük daşıyana sənədsiz yükdaşıma hüququ veririk. Mən hesab edirəm ki, yükgöndərən məlumatların olmasına və ya dəqiq olmamasına, sənədlərin vaxtında daşıyıcıya təqdim edilməməsinə görə məsuliyyət daşıya və zərərin əvəzini ödəyə bilər. Ümumiyyətlə, sənədlər olmadan, yükü daşıyan yükü daşımağa almalı, götürməli deyil. Bununla bağlı Ticarət Gəmiçiliyi Məcəlləsinin əvvəlki redaksiyada olan 108-ci maddəsinə göstərmək istəyirəm. Burada həmin maddədə sənədlərin olmaması məsələsi göstərilir və hesab edirəm, tamamilə düzgün yazılıb. Yazılır ki, “tələb olunan bütün sənədləri vaxtında daşıyıcıya verməlidir və belə sənədlərin vaxtında verilmə-

məsi, düzgün olmaması və ya tam tərtib edilməməsi nəticəsində vurulan zərərə görə daşıyıcı qarşısında məsuliyyət daşıyır”.

Yəni bu halda yükçöndərən məsuliyyət daşıyır. Hesab edirəm ki, “sənədlərin olmaması” ifadəsi hazırkı Məcəllənin 852-ci maddəsindən götürülməlidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Azər müəllim. Çıxış etmək istəyən yoxdursa, xahiş edirəm, qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.26 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Yetərsay yoxdur.

Yenidən səsə qoyuruq. Xahiş edirəm, hamı səs verəndə diqqətli olsun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs verib. Sahibə xanım, üstünə gələndə kifayət qədərdir.

Sədrlik edən. Yuxarıda, lojada oturanları da nəzərə alsaq, olar. Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, 17-ci məsələyə keçirik. Bu 2 məsələ cənab Prezidentin bir məktubu ilə daxil olub. Gündəliyin 17-ci məsələsi “Yol hərəkəti haqqında”, “Sosial sığorta haqqında”, “Tibbi sığorta haqqında”, “İşsizlikdən sığorta haqqında”, “Məşğulluq haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında”, “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Fitosanitar nəzarəti haqqında” və “Yeyinti məhsulları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 2009-cu il 4 dekabr tarixli 930-IIIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Miqrasiya orqanlarında qulluq keçmə haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Layihə ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Məsələ barəsində hörmətli Əli müəllim məruzə edir. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Bilirsiniz ki, birinci oxunuş zamanı həm 17-ci, həm də 18-ci məsələ ilə bağlı mən geniş məlumat verdim. Bir daha qısa xatırlatma etmək istəyirəm ki, qanun layihəsi əmək haqqına büdcədən kənar vəsaitlər hesabına əlavələrin verilməsinin bir sıra orqanlar üzrə məhdudlaşdırılması, bu vəsaitlərin dövlət büdcəsinə yönəldilməsi və işçilərin gələcəkdə yalnız büdcə hesabına əmək haqqı alması istiqamətində atılan mühüm addımdır. Bir sıra millət vəkilləri mövcud problemlə bağlı fikirlər söyləmişdilər. Biz o fikirləri bölüşürük.

Məlumat üçün qeyd etmək istəyirəm ki, əlbəttə, elə dövlət orqanları var ki, onlarda əməyin stimullaşdırılması sistemi yoxdur. Burada bir ədalətsizlik yaranır. Bu

baxımdan, bu təkliflər hökumətin diqqətinə çatdırılıb. Məlumat üçün deyə bilərəm ki, gələcəkdə hökumətimiz də məhz vahid bir sistemin yaradılması üzərində işlər görür. Bu layihə isə bu qəbildən atılan ilkin və mütərəqqi bir addımdır. Ona görə səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, hörmətli Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuş olduğu üçün qanun layihəsini əvvəlcə əsas kimi qəbul etməliyik. Xahiş edirəm, layihənin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Qəbul olundu, çox sağ olun. Nədir, Musa müəllim?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyən yoxdur. Ona görə də biz ikinci oxunuşda qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Layihə 13 maddədən ibarətdir. Əgər etiraz etmirsinizsə, mən maddələri üç-üç səsə qoyacağam. Ona görə də, xahiş edirəm, 1–3-cü maddələrin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.31 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə 4–6-cı maddələrə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.32 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

7–9-cu maddələri səsə qoyuruq. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.33 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

83

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Nəhayət, 10–13-cü maddələrə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.34 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, layihəni ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.34 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 18-ci məsələsi Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, Torpaq Məcəlləsində, Vergi Məcəlləsində, Gömrük Məcəlləsində və Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşudur. Layihəni Əli Hüseynli təqdim edir. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, bu da söylədiyim kimi, eyni qəbildən olan məsələdir, əməyin stimullaşdırılması ilə bağlıdır. Burada da məqsəd büdcə vəsaitlərinin daha da gücləndirilməsi, tutulan bütün vəsaitlərin daha çox büdcəyə yönəldilməsi və əmək haqqının büdcə vasitəsi ilə paylanması ilə bağlıdır. Səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, yenə də, xahiş edirəm, qanun layihəsini ikinci oxunuşda əvvəlcə əsas kimi qəbul edək. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 16.36 dəq.)

Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdursa, hörmətli həmkarlar, biz qanun layihəsini maddələr üzrə səsə qoyacağıq. Layihə 6 maddədən ibarətdir. Etiraz etmirsinizsə, üç-üç səsə qoyaq. Xahiş edirəm, 1–3-cü maddələrin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.37 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, 4–6-cı maddələrə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.38 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.39 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, 19–20-ci məsələlərə birlikdə keçirik. Çünki bu məsələlər cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Gündəliyin 19-cu məsələsi Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşudur. Məsələ barəsində Əli müəllim məlumat verəcək. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, birinci oxunuş zamanı geniş məlumat vermişdim. Bu layihə çox mütərəqqidir. Mahiyyətcə, vizaların verilməsinin əhatəsi genişləndirilir və müddəti 2 dəfə qısaldılır. Yəni faktiki olaraq, konsulluqlarda verilən vizalar 15 günlük idisə, indi azaldılır, elektron imzalarda olduğu kimi, 3 gün olacaq.

Digər qanun layihəsinə görə, “Dövlət rüsumu haqqında” Qanuna isə sadəcə, Miqrasiya Məcəlləsində etdiyimiz dəyişiklik – “peşə təhsili və ümumtəhsil” sözləri əlavə olunur. Həmkarlarımdan hər iki qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, bilirsiniz ki, ikinci oxunuşda biz qanun layihəsinin əvvəlcə əsas kimi qəbul edilməsinə səs verməliyik. Ona görə, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.40 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Müzakirəyə yazılanlar yoxdursa, biz qanun layihəsinə maddələr üzrə səs verməliyik. 2 maddədən ibarətdir. 1-ci maddəni səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.41 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi.

Xahiş edirəm, 2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.42 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs verib, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Oldu. 2-ci maddə də qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə layihəyə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirək. Xahiş edirəm, Miqrasiya Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə səs verin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.43 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə biz 20-ci məsələni müzakirə edəcəyik. “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Məsələ barəsində Tahir Mirkişili məruzə edir. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Əslində, bu qanun layihəsinə olan dəyişiklik bundan əvvəl Miqrasiya Məcəlləsində edilmiş dəyişiklik ilə sıx bağlıdır. Hörmətli Əli müəllim burada kifayət qədər informasiya verdi. Mənim əlavə etməyə bir sözümlə yoxdur. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Yazılan yoxdur. Xahiş edirəm, əvvəlcə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.44 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, xahiş edirəm.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Hörmətli həmkarlar...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Üzr istəyirəm, Vahid müəllim, nə isə Sizin soyadınız sonra çıxır. Buyurun, Vahid müəllim.

V.Əhmədov. Sağ olun. Mənim bir xahişim var, özünüz də müzakirə edin. Səsverməni biz 20 saniyə etmişik. İndi çoxlu səsvermə gedir. Əvvəllər bizdə praktika var idi ki, belə hallarda biz onu 10 saniyə edirdik. Xahiş edirəm, belə məsələlərdə, çoxlu səsvermələr olanda, onu keçirək 10 saniyəyə. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vahid müəllim, nəzərə alırıq. Ancaq prosedür necə var idisə, elə də qalır. Təbii

ki, biz işlərimizdə də, məsələlərimizdə də gərək bunları nəzərə alağ. Nəzərə alarıq.

Hörmətli həmkarlar, indi zəhmət olmasa, qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirək. Bu, çox kiçik bir layihədir. Xahiş edirəm, səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.46 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, layihəyə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.46 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

İndi isə xahiş edirəm, “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.47 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 21-ci məsələsinə keçirik. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşudur. Layihəni Tahir Mirkişili təqdim edəcək. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Qeyd etdiyiniz kimi, qanun layihəsi ikinci oxunuşdadır. Burada əsas məsələ, birinci oxunuşda dediyim kimi, yerli istehsalın bir mərhələsinin Azərbaycanda həyata keçirildiyi mallara da dövlət satınalmalarında 20 faiz güzəştin tətbiq olunmasıdır. Birinci oxunuşda deputat həmkarım Vahid Əhmədov tərəfindən qaldırılan məsələ komitədə müzakirə olunmuş və bu məsələyə aydınlıq gətirilmişdir.

Məlumat üçün deyim ki, qanun layihəsində iki mühüm istiqamət ondan ibarətdir ki, birincisi, bu, yalnız qeyri-neft sektoru məhsullarına aiddir, ikincisi, hansı məhsula aid olması müvafiq icra orqanının direktivi əsasında müəyyən olunacaqdır. Qanun layihəsinə səs verməyinizi xahiş edərdim. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə səs verək. Deyim ki, artıq 10 saniyəyə keçdik. Vahid müəllim, 10 saniyəyə keçmişik, xahiş edirəm, nəzərə alın.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.49 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Qanun layihəsinin müzakirəsinə heç kəs yazılmayıb. Ona görə də maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Bu da kiçik bir dəyişiklikdir. Ona görə də, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.49 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.50 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 22-ci məsələsinə keçirik. Azərbaycan Respublikasının 2001-ci il 12 iyun tarixli 141-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Layihəni Tahir Mirkişili təqdim edəcək. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Qeyd etdiyiniz kimi, birinci oxunuşda olduğu kimi, ikinci oxunuşda da eyni məzmun saxlanılmışdır. Yəni vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə xidmət illərinə görə əlavə olunmuş əlavələr “Dövlət qulluğu haqqında” Qanundakı müddəalar ilə eyniləşdirilmiş və bu, bütöv-

lükdə, standartlaşdırmaya xidmət etmişdir. Keçən dövr ərzində, birinci oxunuşdan sonra həmkarlarım tərəfindən komitəmizə heç bir təklif daxil olmamışdır. Ona görə olduğu formada səsə qoymağınızı xahiş edərdim. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun. Bildiyiniz kimi, biz ikinci oxunuşda qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.51 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, müzakirəyə yazılanlar yoxdur. Ona görə də prosedura görə biz qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Bu da çox kiçik bir dəyişiklikdir. Ona görə xahiş edirəm, səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.52 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 19 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə layihəyə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirək.

Vahid müəllim, neçə ildir, niyə susurdunuz? İndi yaxşı ki, Sizin yadınıza düşdü. Sizin dediklərinizi eşidirəm, ona görə reaksiya verirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.53 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi gündəliyin 23-cü məsələsinə keçirik. “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşudur. Tahir Mirkişili, Siz məlumat verirsiniz. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Bu qanun layihəsi, “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Qanunda edilən dəyişiklik xüsusilə kənd təsərrüfatı sahəsində mövsümi işlərə cəlb olunan işçilərə nağd qaydada 20 manat gündəlik ödənişin həyata

keçirilməsinə və bunun mülki müqavilə əsasında olmasına icazə verir.

Birinci oxunuşda deputat həmkarım Siyavuş Novruzov tərəfindən qaldırılmış məsələ, – gündəlik ödənişin məbləğinin 20 manat, yaxud daha çox olması ilə bağlı sual, – tərəfimizdən araşdırılmış, ümumilikdə, orqanın bizə verdiyi arayışa görə, orta aylıq əmək haqqının bir günlük miqdarı 20 manatdan aşağı olduğu üçün kənd təsərrüfatı sahəsində gündəlik ödənişin 20 manat saxlanması tövsiyə olunmuş və məqsədəuyğun sayılmışdır. Xahiş edirəm, səsə qoyasınız.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsi lazımdır. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.54 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən yoxdur, ona görə də biz qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirəcəyik. Çox kiçik layihədir, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.55 dəq.)
Lehinə	90

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.55 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli deputatlar, gündəliyin 24-cü, 25-ci və 26-cı məsələləri cənab Prezidentin bir məktubu ilə daxil olub. Hər 3 layihə məhkəmə-hüquq sistemində həyata keçirilən islahatlar məcrasında cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi tədbirlərinin davamıdır. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində, İnzibati Xətalər Məcəlləsində və "Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələri

ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Etiraz etmirsinizsə, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Kamal Cəfərov bu 3 məsələ barəsində ümumi məruzə etsin. Müzakirəni və səsverməni isə həmişə olduğu kimi, ayrılıqda aparacağıq. Kamal müəllim, buyurun.

K.Cəfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bildiyiniz kimi, ikinci oxunuşda müzakirəmizə təqdim edilən qanun layihələri cənab Prezidentin 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanının icrası məqsədi ilə hazırlanıb. Qanun layihələrinin məqsədi cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəzaların dekriminallaşdırılması sahəsində ölkəmizdə həyata keçirilən islahatların davam etdirilməsidir. Qanun layihələrinin birinci oxunuşu zamanı plenar iclasda səsləndirilən suallar, eyni zamanda, Milli Məclisin Sədr müavini hörmətli Adil müəllim tərəfindən təqdim edilən təkliflər paketi Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində geniş müzakirə olunmuşdur.

Qeyd etməliyəm ki, bir sıra təkliflər oldu ki, bəlkə bəzi əlavə maddələr də dekriminallaşdırıla bilər. Eyni zamanda, müəyyən fikirlər mövcud idi ki, bəzi məsələlərlə bağlı humanistləşdirmə tezdir. Yekun rəy isə ondan ibarət idi ki, cənab Prezident tərəfindən bu mərhələdə belə bir layihənin təqdim edilməsi çox böyük humanist addımdır. Çünki qeyd edilən qanun layihələrinin qəbulu və tətbiqi nəticəsində minlərcə şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad ediləcəyi və cəzasının yüngülləşdiriləcəyi proqnozlaşdırılır. Eyni zamanda, birinci oxunuşdan sonra qanun layihələrinə ictimaiyyətdən də ciddi dəstək gəldi.

Hörmətli millət vəkilləri, məruzə etmək istəyirəm ki, bir sıra təkliflərimiz qanunvericilik təşəbbüsü subyekti

tərəfindən qəbul edilib, bəziləri də baxılma mərhələsindədir. Bir sıra təkliflər isə yeni cinayət tərkibinin Cinayət Məcəlləsinə daxil edilməsi və cəzaların sərtləşdirilməsi ilə bağlı idi. Həmin təkliflər isə, ümumilikdə, bu qanun layihələrinin konsepsiyasına, yəni cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi konsepsiyasına zidd olduğundan məqsədəuyğun müvafiq hesab edilməmişdir. Lakin gələcəkdə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi zamanı nəzərə alınə bilər.

Qanun layihələrinin birinci oxunuşda müzakirəsi zamanı verilmiş bəzi təkliflər və suallarla bağlı bir sıra məsələləri diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Bildiyiniz kimi, qanun layihələrinin özündə qanunların qüvvəyə minmə müddəti 2020-ci il 1 may tarixi göstərilir. Həmin müddətə çox az vaxt qaldığından, eyni zamanda, cinayət təqibi həyata keçirən orqanların, məhkəmələrin yeni dəyişikliklərlə ətraflı tanış olması üçün həmin müddətin 2020-ci il 1 iyun tarixinə dəyişdirilməsi təklif edilmişdir. Əlbəttə ki, bizim təklifimiz qanunvericilik təşəbbüsü subyektivi tərəfindən qəbul edilmişdir.

Tibb işçilərinin xidməti vəzifəsini yerinə yetirərkən sağlamlığına zərər yetirilməsi ilə əlaqədar Cinayət Məcəlləsinə yeni cinayət tərkibinin daxil edilməsi məsələsi də müzakirə edilmişdir. Bildirməliyəm ki, həkimlərin xidməti vəzifəsini yerinə yetirərkən onların sağlamlığına xəsarət yetirmə, zərər vurma Cinayət Məcəlləsinin 126.2.2, 127.2.1-ci maddələri ilə tənzimləndiyindən, əlavə dəyişikliklərə zərurət yoxdur. Bununla yanaşı, bizim hörmətli həkimlərimizə olan həssas münasibəti də bölüşürəm. Koronavirusla mübarizə çərçivəsində həkimlərimizin fədakarlığını yüksək qiymətləndirirəm.

Cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmə müddəti ilə bağlı isə həmin müddətlərin azaldılmasına dair qeyd də qanunvericilik təşəbbüsü subyektinə çatdırılmışdır. Qeyd edilmişdir ki, bu məsələ Cinayət Məcəlləsinin ümumi hissəsi ilə tənzimlənir, ümumi hissə ilə müəyyən edilə bilər. Beynəlxalq təcrübədə də həmin müddətlər hərbi xidmət əleyhinə və ya başqa ictimai münasibətlərə qarşı törədilmə meyarına görə deyil, cinayətin ağırlıq dərəcəsinə görə müəyyən edilir. Bildiyiniz kimi, Cinayət Məcəlləsində məsuliyyət yaradan hədlər manatla ifadə olunur. Gələcəkdə manatın dəyər itirməsi ehtimalı, hüquq normalarının tətbiqində problem yaratmaq riski ilə əlaqədar qeydimizlə bağlı bizə məlumat verilmişdir ki, hazırda bu, layihənin predmeti deyil, lakin gələcəkdə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi zamanı nəzərə alın bilər.

Həmkarım Bəhruz müəllim bildirmişdir ki, kompüter məlumatlarını qanunsuz ələ keçirmə və kompüter sistemlərinə qanunsuz müdaxilə ilə bağlı normalara humanistləşdirmə siyasətinin tətbiqi tez ola bilər. Lakin bildirməliyəm, həmin maddələrin sanksiyalarında azadlıqdan məhrum etmənin yuxarı həddi azaldılmayıb. Əksinə, alternativ cəzanın daxil edilməsi təklif edilir. Yəni humanistləşdirmə siyasəti təkcə cəzaların azaldılmasında və ya cinayət əməllərinin Cinayət Məcəlləsindən çıxarılmasında deyil, eyni zamanda, alternativ cəzaların əlavə edilməsində öz təzahürünü tapır.

Bəhruz müəllimin qaldırdığı ikinci məsələ isə əmlakı ehtiyatsızlıqdan məhv etmə və ya zədələmə maddəsinin Cinayət Məcəlləsindən çıxarılmasıdır. Qeyd etməliyəm ki, bu tərkib o halda cinayət məsuliyyətinə səbəb olur ki, özgənin əmlakına yalnız odla və ya başqa təhlükə mənbəyi ilə ehtiyatsız davranmaq üzərindən 5 min manatdan yuxarı

ziyan vurmaqla törədilsin. Bununla əlaqədar olaraq, bu təklif qanunvericilik təşəbbüsü subyekti tərəfindən məqsədə müvafiq hesab edilməmişdir.

Digər məsələ isə hərbi xidmət əleyhinə olan cinayətlərlə bağlıdır. Belə ki, tabeçilik münasibətlərində olmayan, yəni əsgərlərin öz aralarında və tabeçilik münasibətləri olan, yəni rəisin əsgərə qarşı törətdiyi eyni əmələ görə rəisə münasibətdə daha ağır cəzalar müəyyən edilir. Birincisi, hazırda qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsində də bu normalar bu formada müəyyən edilib. Sadəcə, yeni dəyişikliklərdə qeyd edilən maddələr təkmilləşdirilərək, yeni redaksiyada təqdim edilir. Digər tərəfdən də, Cinayət Məcəlləsinin ümumi normaları, təqsirkardan asılılıq münasibətini ağırlaşdırıcı hal kimi müəyyən edir. Ona görə də eyni əmələ görə rəisin daha ağır cəza alması cinayət hüququnun ümumi prinsiplərinin tələbidir.

Hörmətli millət vəkilləri, bildiyiniz kimi, layihədə nəzərdə tutulan dəyişikliklərin sayı 200-dən çoxdur. Bununla əlaqədar olaraq, hazırda bəzi təkliflərə baxılmaqdadır. Eyni zamanda, vaxtımızın məhdud olduğunu nəzərə alaraq, hər birinizdən xahiş edirəm ki, təkliflərinizi yazılı və ya elektron formada komitəyə təqdim edin. Söz verirəm ki, nəticəsi ilə bağlı məlumatları sizə məruzə edəcəyəm.

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, yekun olaraq bildirməliyəm ki, cənab Prezident tərəfindən təqdim edilən qanun layihələrinin humanizm çəkisini, vətəndaşlar tərəfindən tam dəstək almasını və belə bir mərhələdə xüsusi əhəmiyyətini nəzərə alaraq, hər birinizi qanun layihələrinin lehinə səs verməyə çağırıram. Çünki bu qanun layihələrinin qəbulu və tətbiqi nəticəsində

minlərcə seçicimizi və onların ailələrini sevindirə bilərik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Kamal müəllim. Hörmətli həmkarlar, indi isə biz müzakirələrə keçməliyik. Müzakirəni Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi ilə başlamalıyıq. Xahiş edirəm, əvvəlcə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.04 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 15 deputat lehinə səs vermişdir, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Deməli, qəbul edildi, sağ olun.

İndi isə müzakirələrə keçirik. 6 nəfər yazılıb. Yazılan 6 nəfər üç qanun haqqında, yoxsa birinci qanun haqqında danışacaq?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Üç qanun haqqında. Buyurun, Fazil Mustafa.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Konkret maddələr üzrə fikrimi deyib, sonra bu Məcəllə ilə, yaxud cəzanın humanistləşdirilməsi ilə bağlı vacib bir məsələyə toxunacağam. 332-1.1-ci maddədə müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları və

kursantlar arasında olan qarşılıqlı münasibətlərin nizamnamə qaydalarının pozulması ilə bağlı bir müddəa var ki, “hədə-qorxu tətbiq etməklə özgənin xeyli miqdarda əmlakını və ya əmlak xarakteri daşıyan digər hərəkətlər edilməsini tələb etmə” məsuliyyət yaradır. Məncə, “tələb etmə” cinayət məsuliyyəti yaratmır, burada məcbur etmə məsuliyyət yarada bilər. Çünki tələb hələ onun icra olunması mənasına gəlmir. Ona görə də burada sözün dəyişməsi mahiyyətə daha uğun olar.

Bir də 240-cı maddə ilə bağlı bir şeyi qeyd etmək istəyirəm. Burada, qeyd hissəsində, yenə də düşünürəm ki, bu maddənin dispozisiyası düzgün qurulmayıbdır. Düzgün qurulmamaq odur ki, cinayət törədilməsində heç bir rolu olmayan, əmlakın tapılmasında fəal iştirak etmiş şəxs cinayət məsuliyyətindən azad edilir. Faktik olaraq, iştirak etməyibsə, o, niyə cinayət məsuliyyəti daşmalıdır? Amma burada söhbət cəzanın humanistləşməsindən gedirsə, məhz bu maddənin prizmasından məsələyə müdaxilə edərək, nəyi demək istəyirəm? Xatırlayırsınızsa, çox hörmətli Əli müəllim, 2017-ci ilin 20 oktyabr tarixli Qanuna əsasən Cinayət Məcəlləsinə 74-1-ci, narkomaniya xəstəliyi ilə əlaqədar cinayət məsuliyyətindən azad etmə maddəsi əlavə edilmişdir. 234-1-ci maddədə nəzərdə tutulan cinayəti törətmiş şəxs narkotik xəstəsi olarsa, ona stasionar qaydada tibbi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edilirdi. Tam sağalırdısa, cinayət məsuliyyətindən azad olunurdu. Yalnız müalicədən yayınanlar üçün cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə nəzərdə tutulur.

Sonradan ölkə Prezidentinin 2017-ci il 7 oktyabr tarixli Fərmanı ilə müvafiq icra orqanına tapşırıldı ki, bununla bağlı müəssisə yaradılsın. Qanunda da biz göstərdik ki, bu müddəalar müəssisə fəaliyyətə başlayandan sonra tətbiq

olunacaqdır. Baxın, 3 il keçibdir, müəssisə yoxdur. Bu və ya digər səbəbdən, bilmirəm, büdcədən vəsait ayrılıb-ayrılmayıbdır. Biz cəzanı humanistləşdiririk, ya bu gün də bunu davam ediriksə, hələ birini yekunlaşdırmamış bu problemləri saxlayaraq, bizim irəli getməyimizin bir mənasını mən istəyirəm ki, özümüz üçün aydınlaşdıraq.

Demək, 3 il keçəndən sonra mən statistik göstəriciləri əldə etdim və statistik nəticələrə diqqət yetirəndə baxdım ki, Dövlət Statistika Komitəsinin 2018-ci ilə olan məlumatına əsasən narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə məhkum olunmuş adamların sayı belədir. Söhbət Penitensiar Xidmətin cəzaçəkmə müəssisələrindəki məhkumlardan gedir. 2014-cü ildə 2386, 2015-ci ildə 2489, 2016-cı ildə 2115, 2017-ci ildə 2545, 2018-ci ildə isə 2431 nəfər məhbusdur. Yəni əgər biz belə qanunlar qəbul ediriksə, birinci, real vəziyyəti düşünməliyik ki, bunun icrası bu qədər gecikdirilə bilməz, axı. Biz bunun yolunu tapmalıyıq ki, narkomaniya ilə bağlı problemi çözək.

Siz təsəvvür edin ki, indi də qəbul etdiyimiz məsələlərdə dinamikanın dəyişəcəyinə ümid böyük deyil. Onda nə etmək olar? Məsələn, təsəvvür edin, həmin cəzaçəkmə müəssisələrinə sağlam düşən adamlar bu qədər narkoman olan mühitdə özləri də narkomana çevrilməlidirlər. Demək, biz bunun yolunu tapmalıyıq ki, bu bəla digər insanlara yoluxmasın. O baxımdan da, mən düşünürəm, bu cür dəyişikliklər edəndə keçmişdə elədiyimiz dəyişiklərin icrası ilə bağlı məsələyə bir də diqqət yetirək ki, bu, səmərəli olsun.

Buna mən səs verəcəyəm, müsbət dəyişikliklərdir. Amma səmərəliliyi baxımından, şübhəmi dilə gətirdim ki, necə olur, hətta 3 ildir, artıq Prezident fərman da veribdir,

bu müəssisə tikilmirsə, büdcədən ya vəsait ayrılır, ya da nə məsələdir, bunun izahı da verilsə, mənə, yaxşı olar. Bunu təcili etməliyik ki, narkomanlar həbsxanadan müalicə müəssisələrinə yönəldilsin ki, bu bəlanın çox da yayılması mümkün olmasın. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

Hörmətli həmkarlar, saat 5-dir, artıq 6-ya işləyib, etiraz etmirsinizsə, hələ 5 nəfər çıxış edən var və sonra...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yox, söhbət səsə qoymaqdan getmir. Söhbət gedir ki, biz iclasımızı bir az uzadacağıq. Bizdə iclas saat 5-də qurtarırdı, ona görə. Razısınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Qüdrət Həsənquliyev, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən Kamal müəllimə də təşəkkür edirəm, məruzəyə görə. Əlbəttə, komitə iclaslarında birinci oxunuşda mən bəzi fikirlərimi söyləmişəm, təəssüf ki, bəziləri nəzərə alınmadı.

Hörmətli Sahibə xanım, mən hesab edirəm ki, doğrudan da, biz Prezident Administrasiyası ilə müəyyən danışıqlar aparmalıyıq. İndi oraya, Administrasiyaya yeni rəhbər gəlib, Samir müəllim, gənc adamdır, müasir düşüncəli insandır. Düşünürəm, o bizi başa düşər. Yəni Prezident Administrasiyasında qanunvericilik işləri ilə məşğul olan şəxslərdə köhnədən qalma belə bir təsəvvür formalaşmış ki, əgər Milli Məclisdən hansı isə məsələ ilə bağlı bir təklif getsə, düşünürlər, bu, onların işinin üzərinə kölgə salır. Niyə həmin məsələ onların diqqətindən yayınıb, ya onlar peşəkar deyildirlər, ya da, ümumiyyətlə, hüquqi savadları aşağıdır. Bu, çox yanlış yanaşmadır və bu kollegial orqan ona görədir ki, burada 250 adam oturub. Bu 250 adamın hərəsi müxtəlif ixtisas sahibidir, hərəsi ayrı-ayrı

hadisələrlə rastlaşır, təcrübədən çox şeyi bilirlər. Yəni bir insanın ağına gəlməyən başqa bir insanın ağına gəlir. Birinin diqqətindən yayınan başqa birinin diqqətini cəlb edir. Amma onlarda təsəvvür belədir ki, əgər bu məsələni artıq Prezident imzalayıbsa, ondan sonra dəyişiklik etmək çox problematik bir məsələdir. Bu, onların peşəkarlığının üzərinə kölgə salacaq. Yəni bu məsələ aradan qaldırılmalıdır.

Mənim indi əsas diqqət cəkəcəyim məsələ başqa bir məsələdir. Bu məsələ onunla bağlıdır ki, doğrudan da, bizim bu dekriminallaşdırma və cəzanın humanistləşdirilməsi siyasəti dövlətin cəza siyasətinə ziyan vurmamalıdır. Bax, bizdə faktiki surətdə elə sahələr var ki, o sahələrdə latent cinayətkarlıq çox geniş yayılıb. Mən keçən dəfə danışdım. Məsələn, rüşvətvermə cəmiyyətdə kifayət qədər geniş yayılıb. Bax, Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti 3 icra başçısını, Daxili İşlər Nazirliyi o gün bələdiyyə sədrini tutdu. Bəlli oldu ki, 300-dən artıq adama rüşvət müqabilində saxta arayışlar veriblər. Demək, camaat böyük məmnuniyyətlə rüşvət verir, saxta sənəd alır. Yəni o problemlər ki, cəmiyyətdə var, bax, gərək biz o məsələləri qanunvericiliklə elə tənzimləyək ki, bununla o problemlər öz həllini tapmış olsun.

Neçə müddətdir, cənab Prezident kölgə iqtisadiyyatı haqqında danışır ki, ölkədə kölgə iqtisadiyyatı var, qanunsuz sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olurlar, vətəndaşları qeydə almırlar və sair və ilaxır. İndi, bax, 192-ci maddə qanunsuz sahibkarlıqdır. Biz burada buna qarşı mübarizəni sərtləşdirmək əvəzinə, məsələn, cəzanı yüngülləşdiririk. 192-ci maddə, eyni zamanda, 197-ci maddə. O da birbaşa kölgə iqtisadiyyatı ilə bağlı olan məsələdir. Əmtəə nişanlarını qanunsuz istifadə etmək. Yəni özü mal istehsal

edir, amma başqa şirkətin əmtəə nişanını vurur üzərinə və çıxarır satışa. Beləliklə, əvvəllər, tutaq ki, bu norma xeyli miqdarda ziyan vurmağa görə məsuliyyət yaradırdısa, indi külli miqdarda ziyana görə yaradır. Yəni 200 mindən az ziyan vurdunsa, sən cinayət məsuliyyətindən azadsan.

Mən hesab edirəm ki, bunlar heç olmasa, Prezidentin çıxışlarına qulaq asmırlar, ya oxumurlar. Yəni belə deyək ki, bir çox hallarda bizim burada dediklərimizə diqqət yetirilməlidir. Kriminologiya elmi öyrədir ki, hər hansı bir sahədə qanun pozuntularının sayı artırsa, ictimai münasibətlər çoxlu sayda pozulursa, bu halda ilk növbədə ona qarşı səmərəli mübarizə üçün cəza sərtləşdirilməlidir. Sonra isə həmin cinayəti doğuran səbəb və şərait araşdırılmalı və aradan qaldırılmalıdır. Amma birinci növbədə cəza sərtləşdirilməlidir. Ona görə də mən hesab edirəm, bizim bu dediyimiz məsələlər də olmaq şərti ilə yəqin ki, üçüncü oxunuşda bunları nəzərə alırlar. Ümumiyyətlə isə, bir sözlə, bu münasibət dəyişilməlidir. Yəni oradan göndərilən sənədlərə bizim burada dəyişiklik etmək imkanlarımız olmalıdır. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Sadiq müəllim, suala yazılmışsınız? Hələlik sual qabaqda gedir, sadəcə, sual olsun, yaxşı?

S.Qurbanov. Çox sağ olun. Sadəcə olaraq, çıxışçılara baxırıq və danışanlar, komitədə müzakirələrdə iştirak edənlər yenə burada da danışırırlar. Yəni bununla bağlı istəyirəm ki, bir nəzərə alasınız.

Sədrlik edən. Sadiq müəllim, sadəcə, hamı deputatdır, hamının da iclasda danışmağa ixtiyarı var, ona görə. Tahir müəllim Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Məsələ ilə bağlı danışımdan əvvəl hörmətli Sədr, mən rəyasət heyətindən, deputatlardan, burada olanların hamısından üzr istəyirəm. Qüdrət müəllimin haqlı iradını qəbul edirəm. Görünür, duyğusal olmuşam, nə vaxt Qarabağdan söhbət düşürsə, bu məsələnin təsir altında oluram. Amma deyirəm, bəlkə məni bağışlayasınız. Çünki mən hər dəfə bura gələndə Şəhidlər Xiyabanının yanından gəlirəm və Qarabağ deyəndə, həmişə orada şəhid kimi yatan bacım oğlu yadıma düşür. Babamın qardaşı Əliqulu Dursunəlioğlu da 1918-ci ildə şəhid olub, orada adı var. Ermənilərlə bağlı həmişə belə olur. Amma yenə üzr istəyirəm və hörmətli Sədr, İntizam komissiyasının, Sizin nə cəzanız olsa, onu qəbul etməyə hazırım. Təşəkkür edirəm. O rəhmətlik Şahini Fazil bəy, Sadiq müəllim yaxşı tanıyırdı, bəlkə Qüdrət müəllim də tanıyırdı. Alim oğlu idi, könüllü getdi, şəhid oldu.

İndi konkret məsələ ilə bağlı. Bizdə onlayn müzakirələr gedirdi və 47-ci maddəyə, ictimai işlər məsələsinə toxunuldu. Bir məsələ cavabsız qaldı ki, bu işlər hərbi qulluqçulara ona görə tətbiq olunmamalıdır, yəni düzəlişə görə, bu, şəxsi ləyaqət hissini aşağılamaq deməkdir. Mən bunu qəbul etmirəm, bu ifadə düzgün deyil. Çünki belə çıxır ki, bizim fəhlələrimiz, xadimlərimiz ləyaqəti alçaldılmış iş ilə məşğuldurlar. Eyni işləri görürlər. Bu, sadəcə olaraq, cəzadır və onu da elə biz xarici nümunələrdə görmüşük, bəziləri onu könüllü qəbul edir.

İkinci məsələ. Bu məsələni qaldırmışdım, islah işləri ilə bağlı, 49-cu maddə. Burada islah işlərini azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə əvəz edən zaman əvvəl 3 gün idi, indi bir gün artırılır, 4 günlük islah işləri cəzası ilə əvəz olunur. Mən bildirmişdim, Cinayət Məcəlləsinin 77-ci

maddəsi var, bu, ağır cəzanı az ciddi cəza ilə əvəz etməkdir və orada birbaşa göstərilir ki, Cinayət Məcəlləsinin 42-ci maddəsi burada tam əhatə olunur. Yəni o deməkdir ki, ağır cəza yüngül cəza ilə əvəz olunan zaman azadlıqdan məhrumetmə cəzası islah işləri ilə də əvəz oluna bilər və bu, praktikada hədsiz dərəcədə çox tətbiq olunan bir cəzadır. Əfv fərmanlarında, məhkəmə qərarlarında ən çox yayılan bir məsələdir. Ona görə də əgər 4 gün olarsa, bu, çox əziyyətli bir məsələyə çevrilir. Təsəvvür edin ki, 6 ay azadlıqdan məhrumetmə cəzası qalıb, biz bunu əvəz etmək, bu adamı buraxmaq istəyirik, deyək ki, məhkəmə buraxmaq istəyir. İndi biz əvvəllər 6 aylıq azadlıqdan məhrumetmə cəzasını əvəz edirdik il yarımliq islah işləri ilə, indi əvəz edəcəyik iki illə, yəni ağırlaşdırıcı haldır. Mən xahiş edirəm, bu nəzərə alınsın. Mən bununla bağlı demişdim. Yəni 77-ci maddənin də tələbi gözlənilsin.

Növbəti məsələ ilə bağlı. Yenə də xuliqanlıq ilə bağlı məsələlər qaldırıldı. Mən başa düşürəm, bunu qaldıran həmkarlar, ümumiyyətlə, xuliqanlıq ilə bağlı maddənin Cinayət Məcəlləsindən çıxarılmasını təklif edirlər. Deyirlər ki, əgər xəsarətlə bağlıdırsa, bu, İnzibati Xətalar Məcəlləsinə keçsin və sair. Amma bununla bağlı Ali Məhkəmənin Plenumunun bir neçə qərarı var. Yəni xuliqanlıq cinayətində əsas məsələ xəsarət yetirilməsi deyil, ictimai qaydanın kobud şəkildə pozulmasıdır. Təsəvvür elə ki, bir metronun ağızında insanlar dava salır, gələnləri, gedənləri qoymur, bəlkə də ağır xəsarət alan yoxdur, onlarca insan bütün ictimai qaydanı kütləvi şəkildə pozur, deyək ki, heç bir ağır xəsarət də olmur. Yəni bunu hansı maddə ilə əvəz etmək olar? Ona görə də xuliqanlıq cinayətinin qalmasınının tərəfdarıyam.

Sonrakı məsələ. Rəis məsələsi qaldırılmışdı burada, nə bilim, general ayrı, çavuş ayrı bir rəisdir. Mən hesab etmirəm, əməlin ictimai təhlükəliliyi var. Ola bilər, çavuş deyər ki, sən bu postda dur, düşmənlə üz-üzə, oranı tərkmək daha ictimai təhlükəli nəticələrə səbəb ola bilər. Yəni bu rəislərin əvəz olunması, təsnif edilməsi düzgün deyildir. Mən belə hesab edirəm. Yəni bunun təsnifatına yol vermək olmaz. Vaxtım qurtardı, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın Hüseynov, buyurun.

A.Hüseynov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri! Mən müzakirə etdiyimiz Cinayət Məcəllənin 195-ci, 195.1-ci və 213-cü maddələri barədə fikirlərimi bölüşmək istərdim. Hesab edirəm ki, bu maddələri çıxartmaq olar. Nə üçün? Məsələn, burada yazılır, “qanunsuz kredit alma və ya kreditdən təyinatı üzrə istifadə etməmə” və sonra belə bir ifadə də gedir, “maliyyə vəziyyəti barədə bilə-bilə yalan məlumatlar verməklə”. Yəni bu halların qarşısının alınması mümkündür. Çünki müasir maliyyə və bank sisteminin ən müasir innovativ texnologiyası ona imkan verir ki, bu hallar, ümumiyyətlə, baş verməsin. Digər tərəfdən, yalan məlumat verilməməsi barədə və bütövlükdə, kredit götürən tərəflə – hüquqi və ya fiziki şəxs ilə bağlı, bu işlərin tənzimlənməsi ilə bağlı “Kredit büroları haqqında” Qanun qəbul olunub. O qanun əgər tətbiq olunarsa, bax, bu məsələlərin analoji olaraq aradan qaldırılması mümkündür və istərdim ki, bir misal çəkim.

Əvvəllər bizim hər birimiz əmək haqqını alarkən uzun bir cədvəl tutulurdu, biz o cədvələ imza atırdıq və bir kassir və ya xəzinədar deyilən bir ştat da var idi. Ən çox maliyyə pozuntularına həmin o xəzinədar yol verirdi. İndi isə həmin əmək haqları kart sisteminə keçdiyinə görə, o xəzinədar ştatı yoxdur. Dediyim kimi, ən çox həbs

olunanlar da onlar idi. Yəni bunun texniki və ya digər tərəfləri ilə bağlı, əlbəttə, Sizin də tövsiyəiniz var. Hörmətli Əli Hüseynli də səhifədə müraciət edib ki, biz öz konkret təkliflərimizi və onun mexanizmini görürüksə, komitə ilə məsləhətləşək. Həmin o mexanizm ilə bağlı, əlbəttə, çalışacağıq ki, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi olaraq öz fikrimizi orada ifadə edək.

Digər maddələr, hansını görürəm. Dövlət borcundan və ya dövlət zəmanəti ilə alınmış borcdan istifadə qaydalarını pozma. Mən hesab edirəm ki, dövlət zəmanəti ilə alınmış borc birbaşa Maliyyə Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən dövlət xəzinədarlığı orqanı vasitəsi ilə xərclənməlidir. Çünki qayıtmadığı halda bu vəsaitin bütün riskləri dövlətin üzərindədir. Ona görə də onun xərc mexanizminə bu tərzdə nəzarət olunsa, heç bir yayınma halları mümkün deyil. Eyni qaydada, bu, vergi və sosial sığorta haqlarının ödənilməsi ilə bağlı da mümkündür. Yəni fikrimi ümumiləşdirim. Bunların qarşısını müasir şəkildə almaq və bunu etmək mümkündürsə, qanunda öz əksini tapmasa, daha yaxşıdır. Bir daha hansı səbəbə görə? Çünki kreditor, eləcə də, deyək ki, investor, xüsusi ilə xarici kreditor və xarici investor hər hansı bir maliyyə yatırımı edərkən birinci növbədə qanunvericiliyə baxır ki, orada hansı maddələr var və necə tənzimlənir. Bu kimi halların bizim qanunvericilikdə olması, – halbuki qarşısını almaq mümkündür və bu, çox asan bir məsələdir, – nə dərəcədə düzgündür? Mən bu məntiqə görə fikrimi bildirdim.

Bir də çox qıscaca deyəcəyəm, “xeyli miqdarda”, “külli miqdarda” və “xüsusilə külli miqdarda” ifadələrinin yerinə konkret məbləğləri yazmaq daha düzgündür. Nə üçün? Elə “Gömrük ödənişlərinin ödənilməsindən yayınma”

maddəsini götürək, “xeyli” sözü miqdarı dəqiq ifadə etmir. Ona görə də xeyli, yaxud külli miqdarda və xüsusilə külli miqdarda nə qədərdir? Hər hansı qanunda axtarıb tapmaq lazım deyil ki, bu nə qədər edir.

Digər bir fikrim də ondan ibarətdir ki, əgər dövlət büdcəsinə vergilərin gizlədilməsi ilə bağlı mənimsəmə varsa, burada, deməli, əslində, onu 4 mislinə vururlar, tutaq ki, 500 mini 4 mislinə vurur, bu da edir 2 milyon manat. Bu 2 milyon manatın əvəzində isə deyir, ya 2 milyon manatı ödəməlisən, ya 5 il, ya da 7 il həbs olunmalısən. Əlbəttə, o, 7 ili seçir. Ona görə də cərimə azaldılmalıdır, həmin dövrdə baş verən inflyasiya həcmində ödəniş aparılmalıdır, il isə artırılmalıdır.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aydın müəllim. Erkin Qədirli, buyurun.

E.Qədirli. Çox sağ olun, xanım Sədr. Hər kəsdən üzr istəyirəm, bilirəm, gecdir. Sadəcə olaraq, xahiş edirəm, burada oturan hər kəs bu karantin rejimini anlayışla qarşıladığı kimi, Siz də burada oturanları anlayışla qarşılayın. Çünki buradan söz istəmək asan olmur. Bizim əlimizin altında öz düyməmiz yoxdur. Hörmətli Katibliyin işçilərinin yardımından yararlanmağa çalışırıq. O da hər zaman alınmır. Çıxışlara yazılanların sayı daha çox olur. Biz axıra düşürük, müzakirə də kəsiləndə bizə söz qalmır. Xahiş edirəm, yanlış anlamayın. Bu, irad deyil, gileydir. Sadəcə olaraq, yaranmış vəziyyətdən doğan texniki bir problemdir.

Mən çox qısa danışacağam. Komitədə bu haqda çox danışmışam. Komitə üzvləri mövqeyimi bilir. Sadəcə olaraq, istəyirəm, plenar iclasda da onu səsəndirirəm. Mənim yeganə iradım bu təkliflərdə olan xuliqanlıq cinayətlərinin hələ də Cinayət Məcəlləsində saxlanmasına-

dır. Mənim prinsiplial mövqeyim budur ki, xuliqanlıq cinayət sayılmamalıdır.

Amma onu da anlayıram ki, hüquq mühafizə sistemi və qanunvericilik təşəbbüsü hüququna malik olan subyekt, indiki halda Prezident, ola bilsin, bu maddənin doğru saydıqları səbəblərdən götürülməsini önəmli saymırlar. Ancaq komitədə bu fikir də səsləndi. Bilirsiniz ki, Cinayət Məcəlləsində bir sıra maddələrdə xuliqanlıq niyyəti ağırlaşdırıcı hal sayılır. Bu, özü də bir problemdir. Çünki xuliqanlıq niyyəti olmayan bir cinayət motivsiz cinayətdir. Lakin özlüyündə niyyəti olmayan cinayət, yəni başqa cinayətlər xuliqanlıq niyyəti ilə törədilirsə, biz o cinayətlərə belə bir tərif veririksə, bu, ən azından çox yumşaq desək, anlaşılmazdır. Ona görə ilkin mərhələdə xuliqanlıq niyyəti ağırlaşdırıcı hal kimi digər maddələrdən götürülməlidir. Əgər xuliqanlıq maddəsi indiki halda Məcəllədən götürülmürsə, bu təklifi irəli sürürəm. Mən də kompromis olaraq deyirəm, xuliqanlıq qalırsa, tamam. Amma o zaman digər maddələrdən xuliqanlıq niyyəti ağırlaşdırıcı hal kimi götürülsün.

Hörmətli Tahir bəy komitədə də bunu demişdi. Bəli, bilirəm, əlbəttə ki, Ali Məhkəmə Plenumunun xuliqanlıqla bağlı qərarı, izahı var. Yalnız biz Milli Məclis olaraq Ali Məhkəmənin qərarına bağlı deyilik. Onu da bilirik ki, Ali Məhkəmə indiki, qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsinə görə qərar verib. Əgər biz o maddəni götürmüş olsaq, o zaman Ali Məhkəmənin o qərarı da aktuallığını itirəcək. Yəni mən bu ardıcılığını belə görürəm. Komitədə bu müzakirəyə qayıdandan sonra, təbii ki, bu məsələni bir daha qaldıracağam. Amma istəyirəm ki, plenar iclasın iştirakçıları da bunu bilsinlər. Hesab edirəm ki, bu, həqiqətən, çox prinsiplial bir məsələdir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Rəşad Mahmudov, buyurun.

R.Mahmudov. Hörmətli Sədr, çox dəyərli həmkarlarım! Əlbəttə ki, əslində, danışmayacaqdım. Amma keçən dəfə qaldırılan konkret mövzu ilə əlaqədar fikir söylənildiyinə görə, əvvəlki çıxışında da təklif elədiyim bir məsələ var idi, çox yaxşı olar, məsələ ekspertlərin iştirakı ilə müzakirəyə açılsın. Çünki bir az əvvəl deyilən arqumentlə bağlı bir daha Cinayət Məcəlləsindəki maddələrə baxdığımız zaman yəqin ki, qarşılıqlı olaraq istəklərin anlaşılması ilə əlaqədar problemimiz olub, deyə düşünürəm. Ola bilər, biz istəyimizi bəlkə doğru bir şəkildə ortaya qoya bilməmişik. Amma məsələyə yanaşmanın daha fərqli olmasına ehtiyac var, deyə düşünürəm. Əmin olun, bayaq dediyiniz arqumentlərə qarşılıq onlarca yeni arqument qoyula bilər ki, nə üçün buna ehtiyac var. Həssas bir mövzudur. Hadisə ilə bağlı nə qədər qısa bir müddət içərisində, olmaz və yaxud buna uyğun şəkildə, qanunvericiliyimizdə bu haqlar müdafiə olunur dediyimiz zaman suallar çıxır. Dünyada, Avropa ölkələrində, uzağa getməyə, Türkiyədə bir həftə bundan qabaq verilən qanunvericilik aktı nəyə görə qəbul olundu? Bəlkə onlarda səhv var? Biz onları düzəldib onlara məlumat versək, bəlkə daha məntiqli olar?

Mən nə üçün bu həssas mövzuya dönərək, yenidən ən azından üçüncü oxunuş qabağı bunun müzakirəyə çıxarılmasının, ekspertlərin rəyinin alınmasının vacibliyini bildirirəm. Çünki hamımız bilir ki, bu gün danışdığımız insan hüquqları içərisində ən ali hüquq insanın yaşamaq hüququdur. Yaşamaq hüququ olmadıqdan sonra digər məsələlər ikinci plana keçir. Yaşamaq hüququnun dövlət tərəfindən təminatı səhiyyə işçiləri tərəfindən verilir. Yəni subyektlər olaraq səhiyyə işçiləridir.

Əmin olun ki, vətəndaşlarımızın yaşamaq hüququnun gələcəkdə yüksək səviyyədə təminatı üçün onu təmin edən subyektlərin hüquqlarının müdafiəsinin normal bir səviyyəyə gətirilməsindən ötrü lazım olan hüquqi aktlara yenidən baxmaq ehtiyacımız var. Əlbəttə ki, bu gün səhiyyə işçilərinin hüquq mühafizə orqanları tərəfindən bəlkə də ciddi bir problemi yoxdur. Bilirik ki, cəmiyyət içində hər hansı, ciddi bir şəkildə sıxıntı da yaşanmır. Amma hüquqi tərəfdən biz səhiyyə işçilərini nə qədər yola versək, əmin olun ki, uzun illər səhiyyə işçiləri də tibbi tərəfdən bizi yola verəcəklər.

Xülasə olaraq, dünyada mövcud nümunələrlə bağlı bir fikri demək və əmin etmək istəyirəm. Bu gün kiçik bir problemlərimizdə canımızı əmanət elədiyimiz, yaxud ümidlə Avropa, digər inkişaf eləmiş ölkələrin tibbi təcürbəsinə də baxdığımız zaman qanunvericilik aktlarında səhiyyə işçilərinin sosial və hüquqi bazada qorunmasının artırıldığı ölkələrdə səhiyyə xidmətini də daha yüksək səviyyəyə gətirmək mümkün olur. Ona görə mən çox xahiş edirəm, ola bilər, hüquqi tərəfdən mübahisəli bir məsələdir, amma düşünürəm, bütün millət vəkilləri, sizlər də bu məsələyə daha ciddi şəkildə bir daha baxılmasına, bu layihəyə uyğun deyilsə, başqa müstəvidə müzakirəsinin aparılmasına və bu həssas məsələnin həll yolunun tapılmasına müsbət rəyinizi verəcəksiniz. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Arzu Nağıyev, buyurun.

A.Nağıyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Söz verdiniz üçün minnətdaram. Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında layihəyə mən də müsbət fikir bildirəcəyəm. Eyni zamanda, bir neçə məsələyə toxunmaq istəyirəm. Deməli, Kamran müəllim əsgəri xidmətlə əlaqəli cinayətlərlə bağlı

müəyyən məsələlərə dəqiq toxundu. Ümumiyyətlə, mütəmadi olaraq narkotik maddələr qəbul edən şəxslərin əsgəri xidmətə çağırılması heç də məqsədmüvafiq deyil. Ona görə də, düşünürəm ki, o, gedib əsgərlikdə hansısa narkotikdən müalicə almayacaq, əksinə, orada yayacaq və özünün taylarını tapacaqdır. Buna görə də bu məsələdə bir az diqqətli olmaq lazımdır.

Eyni zamanda, son vaxtlar narkotik vasitələr qəbul edənlərin yaş həddinin azalmasını nəzərə alaraq, – bu, məktəblərdə də artıq yayılmağa başlamışdır, – profilaktik tədbir kimi tək azyaşlı şagirdlər deyil, hətta müəllimlər arasında 6 aydan, 7 aydan bir, düşünürəm ki, test yoxlamalarının keçirilməsi çox məqsədmüvafiq olardı. Çünki bəzi kütləvi informasiya vasitələrindən də, bizim əvvəlki praktik işimizdən də məlumdur, bəzi bədən tərbiyə müəllimləri və sairə, mən konkret demək istəmirəm, bunlar maraqlıdır ki, məktəbdə bu maddələr yayılsın.

Üçüncü, Fazil müəllim cəzaçəkmə müəssisələri ilə bağlı qeyd elədi. Düşünürəm ki, cəzaçəkmə müəssisələrində narkotik çöldən keçir. İçəridə narkotik yoxdur ki, içəridə yayılsın. Ona görə də bunu daha çox keçirən növbə nədir, hansı növbədədir, bunu bilənlər də var, bunun qarşısının alınması üçün nəzarət daha da güclənməlidir ki, orada o cinayət fəaliyyəti daha da artmasın.

Dördüncü məsələ. Narkotik maddələrin istifadəçiləri ilə bağlı cəzanın yüngülləşdirilməsi çox mühüm məsələdir. Mən buna, eyni zamanda, digər aspektdən baxmaq istəyirəm. Kuryer, topdan satan və bunlara nəzarət edənlər və digərlərinin cəzası, əksinə daha da artmalıdır ki, narkotik vasitələr gedib istifadəçiyə çatmasın. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mən 2 təklif vermək istəyirəm. Birinci, bu müzakirələr göstərir ki, bu iki komissiyaya hansısa məsələlər, qanunlar tapşırılır və 3 oxunuşda eyni adamlar həmin bu məsələlərə, bu qanunlara baxır. Təklifim odur ki, mən, ümumiyyətlə, öz payıma götürürəm, bizim komitəmizin burada səsələnən bir çox məsələlərdə fikirləri də belə düşünürəm, komitənin üzvlərinə çox maraqlı olar. Onda da biz öz təkliflərimizi də əvvəlcədən hazırlasaq, versək, bu müzakirədə iştirak eləsək, ola bilsin, Milli Məclisdə, bax, bu böyük, ətraflı müzakirələrə heç ehtiyac da olmayacaq.

İkinci, bu gün birinci hissədə mən Sizin böyük bir tolerantlığınızı gördüm ki, Siz bir çox insanlara imkan verdiniz, onlar gündəliklə bağlı çıxışlar eləsin. Əslində, bu, düzgün deyil. Ona görə ki, Milli Məclisin komitə sədrləri, əlbəttə, Sədri, Aparatın rəhbərləri ilə də və sair bu müzakirələri edirlər və onlar sonradan həmin o məsələləri gərək öz komitələrində müzakirəyə qoysunlar. Hansısa bir vacib məsələ varsa, bunlar müraciət eləməlidir rəhbərliyə ki, biz istəyerdik, bu məsələlər gündəlikdə olsun. Bunlara bir belə vaxt sərf eləmək, mənə, o qədər də düzgün deyil.

Üçüncü, mənim təklif kimi yox, hörmətli həmkarlarımıza belə bir çağırışım var. Bu gün burada bir çox fikirlər səsələnir, xüsusi ilə də bir çox insanlar belə düşünür, bəlkə bu Qarabağ məsələləri ilə bağlı onların ürəyi daha çox yanır? Mən düşünürəm ki, bu, düzgün deyil. Ən çox ürəyi yanan insan bizim hörmətli Prezidentimizdir. Onun siyasi mədəniyyətinə baxaq, bir az da hamımız düşünək, o, beynəlxalq platformalarda necə yüksək səviyyədə çıxış edir. Məgər onun ürəyi bizdən az yanır ki, ermənilər ilə üzbəüz oturub hansı səviyyədə çıxış edir.

Beynəlxalq səhnədə ölkəmizin rüporu olan Xarici İşlər Nazirliyinin ünvanına belə sözlər yazmaq, sonra hansısa saytlarda mənfi fikirlər yaymaq, siz düşünürsünüz ki, müharibə şəraitində olan ölkənin, bizim düşmənlərimizi daha da sevindirən belə imkanlar yaratmaq. Məncə, burada bir az da mədəniyyətimizi göstərməliyik, hamımız həmrəy olmalıyıq. Xarici işlər naziri heç zaman özbaşına çıxış eləmir, onu da düşünmək lazımdır. O, Azərbaycanın siyasətini hansı formada çatdırır və hansı formada beynəlxalq səviyyədə çıxış edirsə, o deməkdir ki, buna xüsusi münasibət var. Bunu da düşünmək lazımdır. Ona görə mən hamınızdan xahiş edirəm, biz də Şəhidlər Xiyabanının yanından keçirik. Mənim də orada qardaşlarım var. Nə deyim, indi mən sizə deyim ki, bu məsələlərə mənim ürəyim sizdən az yanır? Burada bir az mədəniyyətimizi saxlayaq. Mən başa düşürəm ki, bizim çox hörmətli sədarətimiz çox böyük tolerantlıq göstərir. Amma bura qanunvericilik orqanıdır. Burada meydan deyil ki, hamı özünü göstərsin. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Hicran xanım. Bəli, mən tolerant insanam. Ancaq Nizamnamədə gündəliyin müzakirəsi mütləq var. Mən neçə iclasdır, koronavirus situasiyası ilə bağlı ona vaxt ayırmırdım. Bu gün isə Səməd müəllimin bir az gec gəlməsi və gec çıxış elməsi onu uzatdı. O ki qaldı biz bunu keçirək-keçirməyək, xeyr, biz bunu keçirməliyik. Gündəlik ətrafında müzakirə mütləq olmalıdır. *(Alqışlar.)*

Əhliman müəllim, buyurun. Siz söz almısınız.

Ə.Əmiraslanov. Hörmətli Sahibə xanım, mən bir kəlmə deyəcəyəm. Rəşad müəllimin tibb işçilərinin və həkimlərin hüquqlarının qorunması barəsində qaldırdığı məsələ, doğrudan, vacib məsələdir. Bu, ikinci dəfədir,

Rəşad müəllim çıxış eləyir. Bu, komitələrdə də müzakirə olunub. İstərdim, millət vəkillərimizin nəzərinə çatdırım ki, Səhiyyə komitəsində həkimlərin və pasiyentlərin hüquqlarının qorunması haqqında qanun hazırlanır. Təklif olunan dəyişikliklərlə bağlı mən Əli müəllimlə də danışmışam. Mənə belə gəlir ki, biz o qanunu müzakirə edəndə, orada öz əksini tapsa, daha yaxşı olar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Fəzail Ağamalı. Buyurun, Fəzail müəllim.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Qısa danışacağam. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən, təbii ki, çıxış etmək niyyətində deyiləm. Lakin şəxsiyyətinə hörmət elədiyim və kifayət qədər yaxşı münasibətdə olduğum Hicran xanımın çıxışına istər-istəməz fikir ifadə eləməliyəm, çünki mətbuatda, saytlarda Xarici İşlər Nazirliyinin dişsiz və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin hücum diplomatiyası ilə uyğun gəlməyən və müəyyən dərəcədə qorxaq fikirlərini tənqid edənlərdən biri mənəm. Bu, mənim vətəndaşlıq mövqeyimdir. Buna görə də necə biz bir-birimizə hörmət ediriksə, burada insanların hər biri Qarabağla bağlı öz fikirlərini, təbii ki, yüksək siyasi, mədəniyyət və etika nümayiş etdirməklə, Milli Məclisin Nizamnaməsinin şərtlərinə və heç şübhəsiz, ölkə Prezidentinin bu baxımdan həyata keçirmiş olduğu siyasətin məntiqinə uyğun ifadə etməlidir. İllərdir ki, biz bu məsələni Milli Məclisdə dəfələrlə müzakirə etmişik.

Mən bir daha təkrar edirəm, bu gün Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri ilə Ermənistanın, düşmən ölkənin xarici işlər nazirini müqayisə etmək belə mümkün deyil. Halbuki bizim xarici işlər naziri daha cəsarətli, daha qətiyyətli olmalıdır, daha radikal çıxışlarla

erməni xarici işlər nazirini yerində oturtmalıdır. Onlar Azərbaycan torpaqlarını işğal etmişlər və torpaqları azad etmək istəməzlər. Biz də susaqmı? Nəyə görə xarici işlər naziri bu məsələ ilə bağlı öz fikrini çox yüngül şəkildə ifadə edib? Səməd müəllim, bizim dəyərli həmkarımız, çox arqumentli, çox ciddi, olduqca doğru bir yanaşma etdi. Bizim hamımızın ürəyindən oldu. Ona görə mən xahiş edirəm, Qarabağ məsələsi başda Prezident olmaqla bizim hər birimizin bir nömrəli problemimizdir. Mən, çox xahiş edirəm, burada, Milli Məclisdə və ya bizim mətbuatda gedən fikirlərimizə də dəyərli həmkarlarımız hörmətlə yanaşsınlar. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Tahir müəllim, sualınız var Sizin? Amma xahiş edirəm, biz gündəliyə qayıtmalıyıq. Çünki biz qanun layihəsini müzakirə edirik. Mənə elə gəlir ki, Siz hansısa ayrı bir məsələ ilə bağlı çıxış edəcəksiniz. Xahiş edirəm, çox qısa.

T.Kərimli. Çox qısa danışacağam. Üçüncü dəfədir, mən deputat seçilirəm, kimsə bizə burada deputat olmağın qayda-qanununu öyrədə bilməz. Bu dövlətin altında bizim imzamız var, ilk qanunlarını da yaratmışıq. Edirik. O adamlar gəlib deyirlər, burada söz demə, get meydana de. Məni təzədən meydana çağırırlar. Mən meydana çox çıxışlar eləmişəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Razi Nurullayev. Buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Müzakirə olunan hər 3 qanuna dair hörmətli, dəyərli millət vəkilləri tərəfindən təkliflər edildi. Belə gördüm ki, doğrudan da, kifayət qədər mənalı, məntiqli təkliflər var. Onun üçün də belə bir təklif irəli sürmək istəyirəm ki, ümumiyyətlə, bundan sonra, xanım Sədr, nəzərdən keçirin, bu tipli, bir platformada olmayan

məsələləri bir platformada yerləşdirib vətəndaşların, professional hüquqşünasların da fikrini almaq olar. Bu, həm də parlamentlə vətəndaşlar arasında bir körpü yaratmağa səbəb olar. Bu, mənim bir təklifimdir.

Xanım Sədr, icazənizlə, mənim Sizə də bir təklifim var. Biz bu tribunadan həm həkimləri, həm də polisləri alqışlamışıq. Xanım Sədr, mən istərdim ki, bu təklifi Siz bizə verəsiniz və biz də onları alqışlayaq. Mənim demək istədiyim şəxslər televiziya işçiləridir və jurnalistlərdir. Onlar bunun qarşısını almaq üçün gecə-gündüz yazır, təbliğat aparırlar. Bunu mənim təklif etməyim düzgün olmaz. Bunu təqdim edə biləcək, təklif edə biləcək şəxs Sizsiniz. Siz bu təklifi edin, biz də alqışlayaq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Razi müəllim.

Hörmətli həmkarlar, indi isə biz Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Birinci qanun layihəsindən söhbət gedir. Layihə 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.45 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.45 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.46 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Növbəti layihə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Əvvəlcə qanun layihəsini ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edək. Buyurun, səs verin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.46 dəq.)
-------------------------------	-------------------

Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Layihə iki maddədən ibarətdir və biz gərək həmin layihənin 1-ci maddəsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.47 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.47 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.48 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Nəhayət, sonuncu layihə. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul olunmasına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.49 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Layihədə çox kiçik bir dəyişiklik nəzərdə tutulur və xahiş edirəm, səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.49 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.50 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Əli müəllim, mən Sizdən xahiş edirəm, bəzi məsələlərə münasibət bildirin.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar, Cinayət Məcəlləsində və İnzibati Xətalər Məcəlləsində təklif olunan əlavə və dəyişiklərin millət vəkillərində belə maraq doğurması təbiidir. Məlumat üçün demək istəyirəm ki, 2017-ci ildə də böyük bir layihə təqdim olunmuş və komitədə geniş ictimai müzakirəsi keçirilmiş, müzakirədə qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin, həmçinin işçi qrupunun, Ali Məhkəmənin, prokurorluğun və digər hüquq mühafizə orqanlarının nümayəndələri də iştirak etmişdilər.

Əlbəttə, indiki karantin rejimi bizə imkan vermir ki, biz belə geniş bir müzakirə keçirək. Bugünkü suallar, təkliflər onu göstərir ki, yəqin buna ehtiyac var. Gələn həftə bizim komitə bunu təşkil edəcək. Mən burada çıxış etmiş, maraq göstərən millət vəkillərini də dəvət edəcəyəm və əmin olacaqsınız ki, bir sıra məsələlər var, onlarla bağlı, sadəcə, fikir mübadiləsi tam aydınlıq gətirəcək, onların bir çoxunun hüquqi cavabları var. Elə məsələlər var ki, sadəcə, ilk baxışda belə görünür. Məsələn, bizə elə gəlir ki, islah işlərinin 4 günə əvəz olunması daha ağırlaşdırıcı haldır. Amma əslində, 4 gün 1 gün azadlıqdan məhrum etməklə əvəz olunur və əslində, daha müsbət bir pozisiyadır.

Hörmətli Rəşad müəllim həkimlərlə bağlı məsələni qaldırdı. Rəşad müəllim, bütün peşə sahələrini qanun qoruyur, o cümlədən həkimləri və həkimlərlə bağlı belə bir sual yaransa, qanun tətbiq edən orqan Cinayət Məcəlləsində kifayət qədər maddələr tapacaq ki, həkimləri də qorusun. Kənardan, sadəcə, bu, belə görünür və mən başa düşürəm ki, istisna hal kimi yanaşmaq istəyirsiniz, amma hüquqi baxımdan biz bunu həll edə bilmirik.

Daha global məsələlərsə bizim komitədə fikir ayrılığına səbəb olmuşdu. Misal üçün, xuliqanlıqla bağlı Erkin müllim təklif edir ki, o çıxarılsın. Öz baxışıdır. Bu maddə bir sıra dövlətlərdə var, mövcuddur. Tahir müəllimin isə öz arqumentləri var, Plenumun qərarına istinad elədi. Amma mən onu söyləmək istəyirəm, hətta mən də komitə sədri kimi bu gün söyləsəm ki, bu maddə çıxarılmalıdır, bu, heç nəyi həll etmir. Çünki bu məsələ ilə bağlı qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin razılığı olmalıdır. Demək istəyirəm ki, bəzən hətta fikir ayrılığının özünə də dözümlə yanaşmaq lazımdır. Ola bilər ki, bir məsələ ilə bağlı sizin bir qənaətiniz, inamınız var, hüquqi düşüncəniz və yanaşmanız belədir, amma onun həlli yolu olmayacaq. Ona görə ki, qanunvericilik təşəbbüsünün subyektini ilə razılaşdırılmalıdır.

Hörmətli Sahibə xanım, bütün bunlara baxmayaraq, düşünürəm ki, ikinci oxunuşdan sonra, üçüncü oxunuş ərafəsində həm işçi qrupunun üzvlərinin – hüquq mühafizə, məhkəmə orqanlarının, həm də qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin nümayəndəsinin iştirakı ilə geniş ictimai müzakirə meydana çıxmış bir sıra fikir ayrılıqlarını əsas etibarlı ilə aradan qaldıracaq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Hörmətli həmkarlar, indi gündəliyimizin sonuncu, 27-ci məsələsinə gəlirik. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisin parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında Milli Məclisin qərarının layihəsi. 82 qrupun rəhbəri seçilməlidir. Layihə sizdə var və nəzərinizə çatdırım ki, sizə paylanan sənəddə dəyişiklik edilmişdir. 56-cı bənddə Meksika ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunda deputat Ülvi Quliyev deputat Jalə Əliyeva ilə əvəz olunmuşdur və onu da qeyd edim ki,

52-ci bənddə “Makedoniya” sözü “Şimali Makedoniya” kimi oxunmalıdır. Səhv gedib. Əgər heç kəsin ayrı bir fikri yoxdursa, xahiş edirəm, səsə qoyaq. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.54 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. 18 deputat lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, mən sizə bir məlumatı da deyim. Deməli, keçən dəfə deputat köməkçiləri haqqında burada məsələ qaldırılmışdı ki, hələ onlar təsdiq olunmayıb. Amma çox təəssüf ki, əksər deputatlarımız sənədləri təqdim eləməmişdilər, elə deputatlar var idi, təqdimatlarını heç yazmamışdılar. Ancaq artıq cəmi 3 nəfər təqdim eləməyib. Bunlardan biri Cəbi Quliyev, Naxçıvandan olan bizim hörmətli deputatımızdır, burada yoxdur. Ülvi müəllim, Siz, deyəsən, hazırlamısınız, sadəcə, çatdırmalısınız? Elədirmi?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, onu çatdırın. Aydın müəllim Hüseynov, Siz verdiniz?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çünki gərək onlar hamısı toplansın, verilsin ki, o birilər də təsdiq olunsun.

Oldu, bununla da iclasımız sona çatdı. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

24 aprel 2020-ci il

Jalə Əliyeva. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. İlk öncə hörmətli Səbinə xanıma zəhmət çəkib bu məruzəni hazırladığına və yüksək səviyyədə təqdim etməsinə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Etiraf edirəm ki, kompakt şəkildə tərtib olunmasına baxmayaraq, ölkəmizdə insan hüquqlarının demək olar ki, bütün istiqamətləri üzrə fəaliyyəti əks elətdirən bu məruzə qənaətbəxş hesab olunmalıdır. Müvəkkil tərəfindən bizə təqdim olunmuş məruzənin yazılı mətni ilə tanış olduqda ötən il ərzində ombudsman və onun Aparatının, Milli Preventiv Qrupun nə qədər məhsuldar və səmərəli fəaliyyət göstərdiyi çox aydın şəkildə nəzərə çarpır. Məruzədən də görüldüyü kimi, 2019-cu il ərzində ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərin ümumi sayı 25.500 (əvvəlki illə müqayisədə 25 faiz çox) civarındadır. Təkcə bu rəqəmdə göstərilən müraciətlərin say çoxluğu və onlara baxılması və cavablandırılması böyük iş yükünün göstəricisi, ombudsmanın fəaliyyətindəki aktivliyin əsas indekslərindən biri kimi də qəbul edilə bilər. Ombudsman və Aparatın əməkdaşları tərəfindən Aparatda və regionlarda qəbul edilmiş şəxslərin ümumi sayınının 3013 nəfər olması da qeyd etdiyim fikri bir daha təsdiq edir.

Ombudsman və onun Milli Preventiv Qrupu tərəfindən saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi yerlərə başçəkmələrin olması, bir daha sübut edir ki, Milli Məclis tərəfindən ombudsmanın fəaliyyətini tənzimləyən Konstitusiyaya Qanununa preventiv qrupla bağlı illər əvvəl etdiyimiz dəyişiklik və bu mexanizmin Azərbaycan hüquq

sisteminə gətirilməsi doğru və yerində qəbul edilmiş qərar idi. Saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərki edə bilmədiyi yerlərdə çalışan 400 əməkdaşla məlumatlılığın artırılması məqsədilə maarifləndirici müzakirələrin aparılması, başçəkmələr, qəbullar və bu fəaliyyət istiqaməti ilə bağlı məlumatların da məruzədə öz əksini tapması bu qrupun fəaliyyətinin səmərəliliyinin əsas göstəricisidir.

Qeyd olunanlarla bərabər, məruzə ilə bağlı bir təklifim də hörmətli Səbinə xanımın və onunla bərabər iclasımızda iştirak edən həmkarlarının nəzərinə çatdırmaq istəyirəm. Bu təklifim könüllülərin ombudsmanın və onun Aparatının fəaliyyətinə cəlb edilməsi ilə bağlıdır. Çünki məlum olduğu kimi, cənab Prezident müvafiq sərəncamla 2020-ci ili Azərbaycanda “Könüllülər ili” elan etmişdir. Həmçinin o, bütün dövlət strukturları yanında könüllü qruplarının yaradılmasını da öz çıxışlarında tövsiyə etmişdir. Bunu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, Milli Məclis tərəfindən 2009-cu ildə “Könüllü fəaliyyət haqqında” Qanun da qəbul edilmişdir. Bu qeyd olunanların əsasında ombudsmanın fəaliyyətinə könüllülərin də cəlb olunması, onlarla əməkdaşlığın məruzədə geniş əks olunması, hesab edirəm ki, yerinə düşərdi.

Nəticə və tövsiyələrdə əks olunmuş fikirlərlə bağlı qıscaca və ümumi olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, əvvəlki məruzələrdə irəli sürülmüş təklif və tövsiyələrin Milli Məclisin səlahiyyətlərinə aid olan qisminin əksəriyyəti ötən illərdəki fəaliyyətimiz zamanı nəzərə alınmış, normativ aktlarda müvafiq dəyişikliklər edilmiş, bir çox konvensiyalar ratifikasiya olunaraq qanunvericilik sistemimizə daxil olmuşdur. Ümid edirəm ki, icra strukturlarının səlahiyyətinə aid olan təklif və tövsiyələr də yaxın zamanlarda həmin subyektlər tərəfindən nəzərə alınacaqdır.

Mən xanım müvəkkilin builki hesabatda irəli sürdüyü bir sıra təklif və tövsiyələri, xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Bunlar, uşağın saxlanması üçün məhkəmə tərəfindən təyin edilən alimentin ödənilməsi məqsədilə dövlət tərəfindən maliyyələşən xüsusi aliment fondunun yaradılması; qeyri-rəsmi məşğulluğun qarşısının alınması üçün işəgötürənlər tərəfindən işçilərə görə ödənilən sosial ödəniş faizinin aşağı salınması; mənzilə real ehtiyacı olan güzəştli qrupa daxil şəxslərin sosial mənzil əldə etməsində imkanların artırılması məqsədilə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi tərəfindən satışa çıxarılan sosial mənzillərin yalnız güzəştli ipoteka krediti vasitəsi ilə satılması və kredit ödənişinin azı 5 il müəyyən edilməsi; zorakılıq qurbanı olan qadınlar üçün regional sığınacaqların sayının ehtiyaca uyğun artırılması və sair təklif və tövsiyələrdir. Bu təklif və tövsiyələrin nəzərə alınması cəmiyyətin ayrı-ayrı fərdlərinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edir və ölkədə həyata keçirilən uğurlu sosial siyasətə dəstək kimi qiymətləndirilməlidir.

Yekun olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Milli Məclis tərəfindən qəbul edilmiş “İnsan hüquqları üzrə müvəkkil (ombudsman) haqqında” Konstitusiyaya Qanunu əsasında təsis olunmuş və 20 ilə yaxındır fəaliyyət göstərən bu institutun fəaliyyətini məhsuldar hesab etmək olar. Həm ötən illərdəki, həm indi müzakirə olunan məruzədən, həm də ombudsmanla olan təmaslarımızdan və keçirilən tədbirlərdən görünür ki, ombudsmanla Milli Məclis və Milli Məclisin Aparatı arasında yüksək səviyyəli əməkdaşlıq qurulmuş, müvafiq istiqamətlər üzrə qarşılıqlı və faydalı işbirliyi həyata keçirilmişdir. Buraya hörmətli ombudsmanın şəxsi keyfiyyətlərini də – insanları dinləmək bacarığını, həssaslığını, səmimiyyətini və əlbəttə ki,

peşəkarlığını da əlavə etmək istəyirəm. Səbinə xanıma və Ombudsman Aparatında çalışan hər bir əməkdaşa 2020-ci ildə uğurlar arzu edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram. Sağ olun.

Afət Həsənova. Hər birinizi dərin hörmət və ehtiram hissi ilə salamlayır, fürsətdən istifadə edib, mən də seçicilərimizi, bütün vətəndaşlarımızı epidemiya ilə əlaqədar yaşamaqda olduğumuz vəziyyətdən minimum zərərle çıxmaq üçün dövlətimizin qərar və tövsiyələrinə ciddi əməl etməklə sağlamlıqlarının qeydinə qalmalarına, bu istiqamətdə hər kəsi bir nəfər kimi öz dəstəyini göstərməyə çağırıram.

Bu gün Milli Məclisdə “Azərbaycanda insan hüquqlarının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsman) 2019-cu il üzrə illik məruzəsi dinlənilir.

Müvəkkilin dövlət və yerli özünüidarə orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən pozulan insan hüquqları və azadlıqlarının bərpası, insan hüquqlarının müdafiəsi və pozulmasının qarşısının alınması, habelə insan hüquqlarının təmin edilməsi, hüquqi maarifləndirmə və bu kimi digər sahələrdə fəaliyyəti hüquqi dövlətin ən vacib amillərindəndir.

2019-cu il üzrə bu sahədə müvəkkilinin fəaliyyətinə dair məruzədən də göründüyü kimi, müraciətlərin ötən ilə nisbətən 25 faiz artımı bunun bariz nümunəsi, fəaliyyətin səmərəliliyinin göstəricisidir. Mən bu fəaliyyəti yüksək qiymətləndirir, ombudsmana və Aparatının əməkdaşlarına işlərində uğurlar arzu edirəm.

Eyni zamanda, Milli Məclisin bu gün gündəliyində olan digər məsələlərə də ümumi münasibət bildirərək, qeyd etmək istəyirəm ki, təklif olunan qanun layihələri istər

mülki, istərsə də cinayət sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsinə, müəyyən mənada təkrarçılığın və ya boşluqların aradan qaldırılmasına, günün tələblərinə uyğunlaşdırılmasına, işçilərin sosial rifahının yaxşılaşdırılmasına, eyni zamanda, əhalinin maraqlarına xidmət etdiyi üçün bu layihələri dəstəkləyirəm.

Lakin Aqrar siyasət komitəsi və İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi tərəfindən təqdim edilmiş “Torpaq icarəsi haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə uyğunlaşdırma məqsədli Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsinin 1-ci maddəsində fitosanitar və baytarlıq xidmətlərinin müstəqil qurum kimi ləğvi səbəbindən Azərbaycan Respublikasının “Torpaq icarəsi haqqında” Qanunun 5-ci maddəsində dəyişiklik edilərək icarəyə verilən dövlət mülkiyyətindəki torpaqların sırasından “baytarlıq, fitosanitar nəzarəti xidmətlərinin” sözlərinin çıxarılması nəzərdə tutulsa da, hesab edirəm ki, həmin torpaqlardan istifadə mexanizmi qanunvericilikdə aydın şəkildə və konkret ifadə formasında öz əksini tapmalıdır.

Eyni zamanda, Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsi tərəfindən təqdim edilmiş “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” və “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə layihənin 1-ci maddəsində “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə “Azərbaycan Respublikasının” sözlərindən əvvəl “İctimai iştirakçılıq haqqında” sözlərinin əlavə edilməsi təklif olunur. Təbii ki, bu, ictimai iştirakçılığın təmin edilməsinə

hüquqi əsasların yaradılması istiqamətində təqdirəlayiq haldır.

Amma “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 6-cı maddəsində bu sahədə vətəndaşların 10 bənddən ibarət hüquqları və vəzifələri təsbit edilmiş, sonda ətraf mühiti qorumaq hər bir kəsin qarşısında vəzifə kimi qoyulmuş olsa da, təəssüf ki, bu sahədə vətəndaşların mövqeyi, əsasən, passiv xarakter daşmışdır. Düşünürəm ki, Qanunun işlək olması onun mükəmməlliyyənin göstəricisidir.

Mən 32 sayılı Suraxanı üçüncü seçki dairəsindən Milli Məclisə seçilmiş deputat kimi, bu rayonun timsalında Bakının əksər rayonları üçün ekoloji sahədə xarakterik olan bəzi halları nəzərinizə çatdırmaq istərdim. Yaşayış məntəqələrindən Xəzər dənizinə, həmçinin Suraxanı və Sabunçu rayonlarının sərhədində yerləşən Bülbülə gölünə çirkab sularının axıdılması, qonşu rayon ərazisində müəyyən edilməmiş yerlərə bərk və ya iri qabaritli məişət tullantılarının boşaldılması və yandırılması, neftlə çirklənmiş ərazilər, yamac hissələrdəki yaşayış massivlərində, əsasən, şambo üsulundan istifadə nəticəsində torpaq sürüşmələri və nəticədə sakinlərə dolayısı ilə dövlətə dəyən maddi zərər və sair.

Bakı şəhərinin çirkab sularının 60 faizinin Hövsan Aerasiya Stansiyasında təmizlənərək dənizə axıdılmasına baxmayaraq, mərkəzləşmiş kanalizasiya şəbəkəsi olmaması səbəbindən rayonun Hövsan qəsəbəsinin on beş mindən çox sakini olan Hövsan kəndinin sahilboyu hissəyə yaxın ərazisindən birbaşa axıdılan çirkab suların Xəzər dənizini çirkləndirməsi kimi ekoloji, eyni zamanda, turizm sahəsində ciddi problemlərlə nəticələnir. Nəzərə alınmalı-

dır ki, bu hal yalnız Xəzərin ətrafında olan Hövsan qəsəbəsi üçün xarakterik deyil.

Həmçinin məlumat üçün bildirim ki, Suraxanı rayonunun Zığ qəsəbəsində mərkəzləşmiş kanalizasiya şəbəkəsi olmayan sahəsi 56 hektar olan “Zığ-1” sürüşmə sahəsində, əsasən, şambo üsulundan istifadə edilən, uzun illər öncə inşa edilmiş 640-dan çox fərdi yaşayış evi, eləcə də çoxmənzilli yaşayış binaları yerləşir ki, bunlara sakinlərin müraciətləri əsasında baxış keçirilmiş 130-dan artıq fərdi evdə ciddi deformasiyalar olduğu və evlərin qəzalılıq vəziyyətdə düşdüyü müəyyən edilmişdir. Nazirlər Kabinetinin müvafiq sərəncamları ilə ilkin mərhələdə 59 zərərçəkmiş ailəyə əvəzsiz olaraq torpaq sahələri ayrılaraq həmin sakinlərin köçürülməsi məqsədi ilə, ümumilikdə, iki milyon səkkiz yüz doxsan bir min doqquz yüz altmış manat vəsait ayrılmışdır.

Lakin, hazırda bu geoloji proseslərin davam etməsi qəzalılıq vəziyyətdə düşən evlərin, istinad divarlarının və çoxmənzilli yaşayış binalarının vəziyyətinin gərginləşməsinə münbit şərait yaradır, dəyən ziyanın məbləği durmadan artır. Belə ki, hazırda daha 56 fərdi yaşayış evi Fövqəladə Hallar Nazirliyinin mütəxəssisləri tərəfindən qəzalılıq olaraq qiymətləndirilmişdir. Bunlar, əsasən, kanalizasiya sularının idarə olunmaması nəticəsində yaranan və davam edən ekoloji problemlərdir.

Sevindirici haldır ki, “2019–2023-cü illərdə Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramı”nda mərkəzləşdirilmiş kanalizasiya xəttinin Suraxanı rayonu üzrə də yenidən qurulması nəzərdə tutulmuşdur. Hesab edirəm ki, bu işlərin görülməsinin hər hansı formada sürətləndirilməsi yuxarıda sadalanan problemlərin qarşısının alınmasına, eyni za-

manda, ardıcıl olaraq yolların çəkilməsi, küçələrin işıqlandırılması kimi görüləcək işlərin də icrasına əlverişli şəraitin yaranmasına xidmət edir.

Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev hələ 2013-cü il dekabrın 23-də “2011–2013-cü illərdə Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın icrasının yekunlarına həsr edilmiş konfransda yekun nitqində Bakının, xüsusilə onun qəsəbələrinin ən ciddi problemlərindən birinin yol təsərrüfatı olduğunu və bu məsələnin kanalizasiya və su xətlərinin çəkilişi ilə uzlaşmalı olduğunu vurğulamışdır.

Biz qanun layihələrini müzakirə edir, hüquqi baza, əsaslar yaradırıq. Mövcud problemlərin yaranması və ya qarşısının alınması, qanunların işləkliyinin təmin edilməsi üçün qanunvericilik fəaliyyətindən əlavə aidiyyəti qurumlar tərəfindən əməli tədbirlərin görülməsinin vacibliyini nəzərə alaraq, fürsətdən istifadə edib, həmin qurumları yuxarıda qeyd olunan problemlərin həllində daha fəal və həssas olmağa çağırıram.

Sonda keçirilən müzakirələrin faydalı olacağına ümid edir, hər birinizə uğurlar arzulayıram! Diqqətinizə görə çox sağ olun!

Tamam Cəfərova. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri! Mən də xanım ombudsmanın 2019-cu il üzrə illik məruzəsi ilə tanışam. Səbinə xanımın təqdim etdiyi məruzəni təqdirəlayiq hesab edirəm, bizə təqdim olunan hesabatı, irəli sürülən təklifləri, nəticələri də müsbət qiymətləndirirəm. Bu hesabat Səbinə xanım Əliyevanın ombudsman kimi ilk hesabatıdır. Firsətdən istifadə edərək, Səbinə xanıma ombudsman təyin olunması və ilk uğurlu hesabatı münasibəti ilə

təbrik edirəm.

Məruzədə öz əksini tapmış bir məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Məruzənin vətəndaşların mənzil hüquqlarından bəhs edən bölməsində, 35-ci səhifəsində keçən ilin fevral ayında Ağsu, İsmayıllı, Şamaxı rayonlarında baş verən zəlzələnin yaratdığı fəsadların aradan qaldırılması ilə bağlı görülən işlər və mövcüd problemlər öz əksini tapıb. Bildiyiniz kimi, zəlzələ 3 rayonda baş vermişdi. Bu gün koronavirus səbəbindən vaxtın məhdud olduğu üçün hörmətli həmkarlarım Tahir Kərimli və Novruz Aslanın təklifi ilə hər 3 rayon adından mənim çıxış etməyim məsləhət görüldü. Buna görə həmkarlarıma təşəkkür edirəm.

Bildiyiniz kimi, hadisədən dərhal sonra dövlətimizin başçısı zəlzələ baş verən ərazilərdə oldu, vəziyyətlə yerində tanış olaraq vətəndaşlarla görüşdü, təbii fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində göstərişlərini verdi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 7 fevral tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə ilkin olaraq iki milyon manat, 2019-cu il 7 mart tarixli Sərəncamına əsasən təbii fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması işlərinin davam etdirilməsinə, ümumilikdə, 11 milyon manat, o cümlədən yaşayış evlərinin, sosial və infrastruktur obyektlərinin tikintisi və onlarda bərpa-gücləndirmə işlərinin davam etdirilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə beş milyon manat, yaşayış evlərinin təmiri üçün Şamaxı, İsmayıllı, Ağsu rayon icra hakimiyyətlərinin hər birinə iki milyon manat, Şamaxı rayonunda yaşayış evlərinə dəymiş ziyanın aradan qaldırılması işlərinin davam etdirilməsi məqsədilə 2019-cu il 12 sentyabr və 15 noyabr sərəncamları ilə, ümumilikdə,

beş milyon manat ayrılmışdır. Qısa müddət ərzində fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində işlərə başlandı. Təbii fəlakət nəticəsində dağılan bir sıra evlər təxminən bir ay sonra əsaslı şəkildə təmir edilərək dövlətimizin başçısının və birinci xanımın iştirakı ilə sahiblərinə təqdim olundu. Əlbəttə, bu, Azərbaycan Prezidentinin, dövlətinin öz vətəndaşına göstərdiyi diqqətin bariz nümunəsidir.

Bir il müddətdə Prezident İlham Əliyevin tapşırıq və göstərişlərinə əsasən təbii fəlakətin törətdiyi fəsadlar demək olar ki, ardan qaldırılmışdır. Hər 3 rayonda sosial və infrastruktur obyektləri təmir edildi, yüzlərlə ev yenidən tikildi, yüzlərlə ev təmir olundu və vətəndaşların istifadəsinə verildi. Fürsətdən istifadə edərək, cənab Prezident İlham Əliyevə hər 3 rayonun zəlzələdən zərər çəkmiş vətəndaşlarının təşəkkürünü və sevgisini onların öz sözləri ilə çatdırmaq istəyirəm: “Biz Sizə arxalanırıq. Sağ olun ki, xalqa bu qədər dəstəksiniz. Dəstəyinizə görə minnətdarıq. Sizinlə qürur duyuruq. Prezidentimizin belə qayğıkeşliyi, xalqa xidməti ilə çox qürur duyuruq. Azərbaycan etibarlı əllərdədir. Nə yaxşı ki, varsınız. Xalqa göstərdiyiniz dəstəyə, köməyə görə Sizə həmişə minnətdarıq”.

Bunlarla yanaşı, zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılması ilə bağlı ombudsmanın da məruzəsində göstərilirdiyi kimi, bəzi problemləri də qeyd etmək istərdim. Müəyyən səbəblərdən, hər 3 rayonda zəlzələ nəticəsində ziyan görmüş bəzi vətəndaşların fərdi yaşayış evləri hələ də qəzalılıqla evlər siyahısına daxil edilməmiş, bəzilərinin isə tikinti və ya təmir işləri tamamlanmamışdır. İnanırıq ki, Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi yerli icra hakimiyyətləri ilə birgə bu istiqamətdə öz

fəaliyyətlərini daha da gücləndirəcək və vətəndaşların problemlərini vaxtında həll edəcəklər.

Hörmətli həmkarlar! Zəlzələdən ziyan çəkən vətəndaşlara dövlət başçımızın münasibətində biz Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin hər zaman xalqının yanında olduğunu, onların problemlərinin həllinə xüsusi həssaslıqla yanaşdığının bir daha şahidi olduq. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı da Prezidentinin, dövlətinin onun yanında olduğunu bilir, üzləşdiyi problemlərin ədalətli şəkildə, qısa müddət ərzində həll ediləcəyinə inanır. Zəlzələnin törətdiyi fəsadlardan əziyyət çəkən vətəndaşlar Prezidentin dar gündə onların yanında olmasından, göstərilən diqqət və qayğıdan razılıqlarını ifadə edirdilər: “Sizin gəlişinizi gözləyirdik. Əmin idik ki, gələcəksiniz. Biz Sizin gələcəyinizə inanırdıq. Çünki həmişə xalqının ağır günündə onun yanında olan, xalqına dəstək olan Prezidentin bu təbii fəlakət zamanı onun yanında olacağına çox-çox inanırdıq”.

Vətəndaşların Cənab Prezidentə bu münasibəti göstərməsi “İlham Əliyev hər bir azərbaycanlının Prezidentidir” fikrini təsdiq edir, ölkəmizdə xalq-iqtidar birliyini, xalqın Prezidentinə olan yüksək inamını əks etdirir. Bu amillər həm də Prezident və xalqın birliyi konsepsiyasının əsas qayəsini təşkil edir.

Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, vətəndaş-dövlət, xalq-iqtidar birliyi bu gün, koronavirusla mübarizədə də bir daha sınaqdan çıxdı. Cənab Prezident bir daha göstərdi ki, o, öz vətəndaşının yanındadır. Bütün dünyanın COVID-19-la mübarizədə çaş-baş qaldığı bir zamanda, cənab Prezident öz vətəndaşını seçdi, onun sağlamlığını qorumaq, virusun iqtisadi-sosial fəsadlarını azaltmaq üçün əlindən gələnə etdi və edir. Bütün vətəndaşlar, hər bir

aztəminatlı ailə cənab Prezidentin diqqətindədir. Bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan virusla ən uğurlu mübarizə aparən ölkələr siyahısındadır və ən az virusa yoluxma və ən az ölüm halları qeyd edilən ölkələrdəndir. Azərbaycan vətəndaşları bunu qiymətləndirir və hər gün ölkəmizin hər yerindən cənab Prezidentə minlərlə təşəkkür məktubları gəlir. Vətəndaşlar cənab Prezidentə təşəkkür edir, onun siyasətini dəstəklədiklərini və dövlət başçımızın yanında olduqlarını bəyan edirlər. Fərsətdən istifadə edərək, mən də bu təşəkkürlərə qoşuluram. Dövlət rəhbərimizə hər bir azərbaycanlının həyatını qoruduğu, hər bir vətəndaşın yanında olduğu üçün, qəhrəmanlığa bərabər olan titanik əməyinə görə bir daha təşəkkür edirəm. Biz birlikdə güclüyük!

Sədaqət Vəliyeva. Hörmətli həmkarlar! Ombudsmanın 2019-cu il üçün hesabatını qənaətbəxş hesab edirəm və yüksək dəyərləndirirəm. Çünki Azərbaycanda insan hüquqlarının təminatında və qorunmasında müstəsna rol oynayan ombudsman təsisatı, həqiqətən də, bu sahədə ola biləcək neqativ halları tez bir zamanda aradan qaldıran, problemlərə operativ və obyektiv reaksiya verən bir orqana çevrilib. Eyni zamanda, Azərbaycan dövlətinin, xüsusilə də cənab Prezident İlham Əliyevin insan hüquqları sahəsinə xüsusi diqqət ayırması da sözügedən sahədə uğurların əldə olunmasına səbəb olub.

Amma çox təəssüflər olsun ki, bir sıra qərəzli qüvvələr baş vermiş adi məişət problemlərini şişirdərək, fərqli prizmada təqdim etməyə çalışırlar. Xüsusilə də, bu işdə aktiv olan radikal müxalifətin nəzarətində olan QHT-lər və sosial şəbəkələrdəki səhifələrdə əsassız iddialar irəli sürülür, qeyri-obyektiv məlumatlar yaymaqla ictimai rəyi çaşdırmağa çalışırlar. Əlbəttə ki, Azərbaycan cəmiyyəti

yətində həmin təşkilatlarla və anti-milli ünsürlərlə bağlı formalaşmış obyektiv düşüncə var. Ona görə də, onların nə yazmasından asılı olmayaraq, ölkədə xalq-iqtidar birliyi güclüdür, bütün məsələlərdə də biz bunu görürük. Amma yaxşı olar ki, vaxtaşırı olaraq ombudsman Aparatı sözügedən məsələlərlə bağlı mətbuat konfransları keçirsin, vaxtında verilmiş reaksiya ilə beyinlərdə yarana biləcək sualları öncədən cavablandırın.

Bir daha Azərbaycanın insan hüquqlarının təmin edilməsi və qorunması sahəsində zəngin iş təcrübəsinə malik ombudsmanımıza fəaliyyətində uğurlar arzulayıram. Bu sahədə nə qədər qanunçuluq, şəffaflıq, qərəzsizlik və aşkarlıq əsasında iş aparılırsa, bir o qədər də ölkəmizdə vətəndaş cəmiyyətinin güclənməsinə, vətəşdan-dövlət münasibətlərinin möhkəmlənməsinə gətirib çıxaracaqdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Malik Həsənov. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Bu gün müzakirəmizə təqdim olunan Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin 2019-cu il üzrə fəaliyyətinə dair hesabat sənədi ilə tanış oldum. Hesabat olduqca geniş və əhatəli hazırlanmışdır. Seçilmiş təqdimat qaydası və sənədin tərtib olunmuş strukturu optimaldır və ombudsmanın 2019-cu ildəki fəaliyyətinə dair təsəvvürlərin formalaşmamasına yetərli dərəcədə imkan verir. Onu da qeyd edim ki, hörmətli Səbinə xanım da bu vəzifədə yeni, təcrübəsinin az olmasına, ombudsman kimi ilk dəfə parlamentdə hesabat məruzəsi ilə çıxış etməsinə baxmayaraq, məruzə olduqca uğurlu alınmışdır və bu münasibətlə Səbinə xanımı təbrik etmək istərdim. Onu da qeyd etmək istərdim ki, hamımıza məlum olduğu kimi, bu zalda keçmiş çağırışın deputatı olmuş və cari ilin fevral ayının

9-da yenidən xalqın etimadını qazanaraq seçilmiş deputat həmkarlarımızın iştirakı ilə ötən ilin noyabr ayının sonlarında Səbinə xanımı ombudsman vəzifəsinə seçmişik və deyərdim, əslində, bu hesabat Səbinə xanımın deyil, əvvəlki ombudsmanın və onun Aparatının hesabatıdır.

Səbinə xanımın təxminən son 5 aylıq fəaliyyətini təhlil etsək, bu qurumun işində əsaslı keyfiyyət dəyişikliklərinin olmasını görürük ki, bu da cənab Prezidentimiz tərəfindən başlatılmış və ardıcıl olaraq həyata keçirilən kadr siyasətinin hər bir sahədə olduğu kimi, bu sahə üzrə də uğur qazanmasının real təzahürlərindən biridir. Eyni zamanda, Səbinə xanımın peşəkar hüquqşünas olması və Konstitusiya Məhkəməsi kimi ölkənin Ali Məhkəmə orqanındakı iş təcrübəsi onun ombudsman kimi fəaliyyətində də əlindən tutacağına və daha böyük uğurlar qazanacağına əminliyimizi artıran məqamlardandır.

Hörmətli həmkarlar, qeyd etdiyim kimi, təqdim edilən hesabat genişdir və ölkəmizdə vətəndaş hüquq və azadlıqlarının qorunması və bərpası istiqamətində ombudsman Aparatı tərəfindən görülmüş işlərə işıq salmağa imkan verir. Son illər cəzaçəkmə müəssisələrində və müvəqqəti saxlanılma təcridxanalarında saxlanılan şəxslərlə Ombudsman Aparatının əməkdaşlarının təmaslarının sıxlaşdırılması və bu müəssisələrdə çalışan hüquq mühafizə orqanı əməkdaşlarına təcrübələrinin artırılmasına xidmət edən treninqlərin və kursların təşkili təqdirəlayiqdir və hesab edirəm ki, bu istiqamətli tədbirlərin genişlənməsinə ehtiyac vardır. Fikrimizcə, qeyd olunan müəssisələrdə saxlanılan şəxslərlə təmasların artırılması məqsədi ilə cəzaçəkmə müəssisələrində daimi fəaliyyət göstərən və hansısa vasitələrlə məhbusların və müvəqqəti saxlanılan şəxslərin Ombudsman Aparatının nümayəndələri ilə 24

saat ərzində maneəsiz əlaqə qurmalarına imkan verən rabitə xəttinin qurulması bu müəssisələrdə cəzalarını çəkən şəxslərin hüquqlarının qorunması, ən əsası isə daimi kənar alternativ nəzarətin olması, ümumiyyətlə, onların hüquqlarının pozulmamasına, eyni zamanda, işkəncə iddialarının ortadan qalxmasına imkan vermiş olar.

Toxunmaq istədiyim digər məsələ ombudsmanın respublikamızda qanunvericilik təşəbbüsünün subyektlərindən biri olaraq insan və vətəndaş hüquqlarının qorunması sahəsində hazırda qüvvədə olan milli qanunvericiliyimizin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı olaraq yeni təkliflərini qanunverici orqana təqdim etməsi ilə bağlıdır. Xatırlayırsınızsa, cari ilin mart ayının 10-da möhtərəm Prezidentimiz yeni çağırış Milli Məclisin açılışında etdiyi çıxışında qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və mövcud qanunvericiliyin təftişi istiqamətində tövsiyələrini verdi və hesab edirəm ki, bu tövsiyələrin ünvanlandığı əsas hədəf qanunverici hakimiyyət olmaqla yanaşı, digər hədəflər ölkəmizdəki bütün qanunvericilik təşəbbüsünün subyektləridir. Bu mənada arzu edərdim ki, gələcək fəaliyyətində hörmətli ombudsmanımız bu istiqamətə diqqətini bir qədər də artırsın.

Toxunmaq istədiyim digər məsələ ölkəmizdə son illər ərzində ən mənfi meyillərdən biri olan boşanmaların sayının durmadan artması ilə bağlıdır. Bildiyimiz kimi, boşanmalar tarixən bizi digər cəmiyyətlərdən üstün edən başlıca amil olan “möhkəm ailə” modelimizin zəiflədir. Bu da öz növbəsində multiplikativ effektlə digər sahələrə öz sarsıdıcı, mənfi təsirini göstərir, ailədaxili şiddətə, ən əsası isə uşaq hüquqlarının pozulmasına səbəb olur. Hesab edirəm ki, biz ailə cütlüklərinin hüquqlarının qorunması, onların boşandıqdan sonra hüquqlarının bərpasında daha çox bu gün

boşanmaların səbəblərini aradan qaldırmağa imkan verən sosial-iqtisadi problemlərin həllinə diqqətimizi artırmalıyıq, eyni zamanda, bu sahədə ailə cütlükləri arasında maarifləndirici işi gücləndirməliyik. Fikrimizcə, maarifləndirmə işinə Ombudsman Aparatının daha yaxından cəlb olunması, burada ailə psixoloqu və s. kimi ştatın yaradılması, məhkəmələrin boşanmaq arzusunu bildirən cütlüklərə verdiyi möhlət dövründə bu şəxslərin məhkəmə göndərişi ilə bu cütlüklər arasında ən azı bir və ya iki təmasın qurulması yaxşı olardı. Təcrübəmizdə görürük ki, ailələr ən sadə səbəblər üzündən dağılır. Məsələn araşdırdıqda isə görünür ki, kimsə kənardan onlara azacıq mənəvi dəstək olsaydı, yol göstərsəydi, bu ailəni xilas etmək olardı. Bir ailənin dağılması orta hesabla ən azı dörd nəfərin həyatını, gələcək taleyini mənfi istiqamətdə dəyişir. Ona görə, xahiş edirəm ki, bu məsələyə daha ciddi yanaşaq və yeni önleyici mexanizmlər düşünək.

Mənim parlamentdə təmsil etdiyim cənub bölgəsində mövcud olan problemlərdən biri də qız uşaqlarının vaxtından əvvəl ailə qurmağa sövq edilməsi, onların bu səbəbdən təhsildən yayındırılması ilə bağlıdır. Doğrudur, qədim adət-ənənənin təzahürü olan bu hal ölkəmizin digər bölgələrində də vardır. Lakin məsələyə orta statistik göstəricilərdən baxsaq, onda cənub bölgəsində bu kimi hallara geniş rast gəldiyini görürük. Təklif edirəm ki, Ombudsman Aparatında bu məsələ ilə məşğul olan xüsusi işçi qrupu yaradılsın və bu işçi qrupa qanunvericilər, icra strukturları, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri də daxil edilsin. Geniş, hərtərəfli tədqiqat aparılsın və bu halların aradan qaldırılmasını təmin etməyə imkan verən kompleks tədbirlər hazırlansın. Bu tədbirlər qanunvericilik aktlarının qəbulunu, onların icrasının təmin edilməsini və yeni, daha

təkmil icra mexanizmlərinin tapılmasını, nəhayət, cəmiyyətdə daha səmərəli maarifləndirmə işinin təşkilini özündə ehtiva etsin.

Hörmətli həmkarlar, mən də çıxış edən həmkarlarımla fikirlərinə qoşularaq, hörmətli ombudsmanımıza fəaliyyətində uğurlar diləyirəm və hesabatla müsbət səs verəcəyimi bildirirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Bu gün müzakirəmizə 2-ci oxunuşda təqdim edilən “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 23-cü maddəsinin 2-ci bəndinə təklif edilən düzəlişlə, eyni zamanda, digər qanunvericilik aktlarına eyni mahiyyətli “cərimələrin dövlət büdcəsinə yönəldilən faizinə” dəyişikliklə bağlı öz fikirlərimi bildirmək istərdim.

Ümumiyyətlə, artıq bir neçə ildir ki, ölkəmizdə vətəndaşları və hüquqi şəxsləri qanunvericiliyə uyğun qaydada cərimələmək səlahiyyəti olan müxtəlif müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının yazdıqları cərimələr həmin qurumların öz büdcələrinə mədaxil edilir və bu vəsaitlər həmin sturukturda çalışan, eləcə də ali hakimiyyət orqanlarının bəzilərinin əməkdaşlarına əməkhaqqına əlavə kimi ödənilir. Doğrudur, bu addımın atılmasını cərimə yazmaq səlahiyyəti olan orqanların əməkdaşlarının korrupsiyadan çəkəndirən amil, eyni zamanda, rüşvət əvəzinə qanunun yol verildiyi şəkildə cərimə yazmağa stimulyerici addım kimi dəyərləndirmək olar. Bu gün təqdim edilən əlavə təqdirəlayiqdir. Amma hesab edirəm ki, 7 faiz azdır. Yazılmış cərimələrin dövlət büdcəsinə yönəldilən hissəsinin 50, yaxud azı 25–30 faiz olmasını və bu vəsaitin də xüsusi

maddə ilə büdcədə qeyd edilərək yalnız dövlətin sosial siyasətinə, müavinətlərə, təqaüdlərə, bir sözlə sosial paket adlandırdığımız istiqamətə yönəldilməsini təklif edirəm. Bu halda vətəndaşlarımız görəcək ki, bu və ya digər qanunazidd əmələ görə cəza olaraq yazılan cərimələr yalnız digər vətəndaşların, bəlkə də onların özlərinin sosial müdafiəsinə yönəldilir. Bu halda “ictimai nəzarət” və “ictimai qınaq” prinsipləri cəmiyyətimizdə daha geniş yayılacaq və daha işlək formaya keçəcək.

Burada bir məqamı da fikrimcə, qeyd etmək yerinə düşərdi. Belə ki, son günlər karantin dönməndə karantin qaydalarını pozan şəxslərə münasibətdə müxtəlif cərimələr yazılır. Baş Dövlət Yol Polis İdarəsinin verdiyi son məlumatlara görə, karantin dövründə bu günə kimi təxminən 34 minə yaxın yol nəqliyyat iştirakçısı cərimə edilmişdi. Cərimə olunanların sayını 100 manata vursaq, təxminən 3,4 milyon manat vəsait edir ki, bu da, kifayət qədər böyük məbləğdir. Hesab edirəm, bu vəsaitin hamısının koronavirusla mübarizə fonduna köçürülməsi yaxşı olardı. Qoy koronavirusa görə elan edilmiş karantinın pozulmasına görə toplanmış vəsait məhz bu bələdan xilas olmağa dəstək üçün yaradılmış fonda köçürülsün və bu istiqamətdə xərclənsin. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Bu gün müzakirəmizə təqdim edilən “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında”, “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi aktualığı ilə seçilir. Ümumiyyətlə, son illər ərzində təhsil

müəssisələrində psixoloji xidmətin keyfiyyətinin artırılması və əhatə dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilmiş tədbirlər təqdirəlayiqdir. Düşünürəm ki, postpandemiya dönməndə psixoloqlara olan ehtiyacımız xeyli dərəcədə artacaqdır və təkçə təhsil müəssisələrində deyil, ixtisaslaşdırılmış psixoloji yardımın təşkili əksər qurum və təşkilatlarda da aktuallaşacaqdır.

Hesab edirəm ki, bütün qurumlarda belə bir xidmət mövcud olmalıdır və bu xidmətin qeyr-kommersiya təşkilatlarında dövlət vəsaiti hesabına təşkili məqsədəuyğun olardı. Bu baxımdan, düşünürəm ki, təqdim edilən layihədə psixoloji xidmətin pulsuz təşkili ən həssas sosial qruplara aid şəxslərin də bu kimi xidmətlərə əlyətənliyinin təminatı üçün əhəmiyyətlidir.

Məsələnin əhəmiyyətini və dünyadakı yeni çağırışlarda tutduğu önəmli mövqeni nəzərə alaraq, ixtisaslı psixoloq kadrların yetişməsi üçün ali məktəblərimizdə mövcud infrastrukturun təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, ixtisaslı psixoloq kadrların Avropanın qabaqcıl ölkələrində çalışan həmkarları ilə fəal təcrübə mübadiləsinin aparılmasına şərait yaradılmasını vacib hesab edirəm. Onu da nəzərə alaraq ki, pandemiya dönməndə məsafədən təmasların qurulmasında İKT-nin imkanlarından yararlanmaq istiqamətində xeyli təcrübə, bacarıq və vərdişlər əldə etmişik, onda həm ölkə psixoloqlarının öz aralarında, həm də müxtəlif ölkələrdə yaşayan həmkarları ilə məsafədən ünsiyyətin qurulması və təcrübə mübadiləsinin həyata keçirilməsi artıq xeyli asanlaşıb. Lakin təhsil müəssisələrimizdə uyğun infrastrukturun yaradılması, texniki təchizat məsələlərinin həll edilməsi lazımdır.

Psixoloji xidmətin təşkilindən söz düşmüşkən, onu da diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, bu gün bütün ümumtəhsil

məktəblərimizdə şagird və pedaqoji kontingentin sayından asılı olmayaraq, bir praktik psixoloq ştatı ayrılmışdır. Hesab edirik ki, məsələyə diferensial yanaşma tərzini ortaya qoyulmalı və say kvotasına əsasən praktik psixoloq ştatları ayrılmalıdır. Bu mənada, təxminən 1000 nəfər kontingenti olan təhsil müəssisəsi üçün 5 nəfər praktik psixoloqun ayrılması yaxşı olardı. Çünki əgər burada söhbət ixtisaslı və daimi psixoloji yardımdan gedirsə, bir nəfər maksimum bir kollektivdə 200 nəfərə ixtisaslaşmış və keyfiyyətli psixoloji xidmət göstərmək imkanında ola bilər. Onu da nəzərə alaq ki, təhsil müəssisələrində psixoloji xidmət dedikdə, təkcə öyrənənlərə yox, həmçinin pedaqoji kollektivə, bu müəssisələrdə çalışan texniki heyətə və nəhayət, valideynlərə xidmət nəzərdə tutulur ki, bütün bunları bir nəfərin icra edə bilməsi həm fiziki, həm də mənəvi baxımdan mümkünsüzdür. Çünki psixoloji xidmət geniş spektrli olub, özündə praktiki iş, diaqnostika, konsultativ iş və sair olmaqla 6 istiqaməti əhatə edir.

Mənim təmsil etdiyim Cəlilabad rayonunda ADPU-nun Cəlilabad filialı fəaliyyət göstərir. Həm ADPU-nun özündə, həm də onun filiallarında sosial psixoloji xidmət ixtisası mövcud olsa da, təəssüflər olsun ki, Cəlilabad filialında bu ixtisas yoxdur. Buradan həm Təhsil Nazirliyinə, həm də ADPU-nun rəhbərliyinə müraciət edərək bu ixtisasın bizim rayonda fəaliyyət göstərən filialda da yaradılmasına kömək göstərmələrini xahiş edirəm.

Psixoloji xidmətin təşkili ilə əlaqədar seçki dairəmizə olan müraciətlər içərisində rayonumuzda ümumtəhsil məktəblərində fəaliyyət göstərən praktik psixoloqların da müraciətləri yer almaqdadır. Həmin müraciətlərdə dövlətimizin son iki ildə müəllim əməyinin qiymətləndirilməsi və diaqnostik qiymətləndirmədən keçmiş müəllimlərin indi

kifayət qədər yaxşı əmək haqqı aldıqları qeyd olunur və bu tədbirlər alqışlanılır. Bununla belə, müraciət müəllifləri ümumtəhsil məktəblərində çalışan praktik psixoloqların çox aşağı əmək haqqı almalarından narahatlıqlarını da ifadə edir, onların əmək haqlarının artırılması barədə hökumət qarşısında məsələ qaldırmağımızı xahiş edirlər. Ona görə də fürsətdən istifadə edərək, bu məsələləri diqqətinizə çatdırmaq istərdim. İnanıram ki, Təhsil Nazirliyi və hökumətin aidiyyəti qurumları qeyd olunan problemlərin müsbət həlli istiqamətində lazımı addımlar atacaqlar.

Bəhrüz Məhərrəmov. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin illik məruzəsi zamanı iclasda əlavə vaxt aparmamaq üçün təklifi yazılı olaraq təqdim edirəm.

Bildiyiniz kimi, karantin tədbirləri çərçivəsində 40 min civarında şəxs barəsində haqlı olaraq inzibati tənbeh tədbiri kimi müvafiq rejimi pozduğuna görə cərimə tətbiq edilmişdir. Bir daha qeyd edirəm, cərimələri tam haqlı hesab edir və Azərbaycanın pandemiya şəraitində görünən uğurlarında inzibati tədbirlərin həlledici olduğu qənaətdəyəm.

Lakin nəzərə alaq ki, karantin rejimini pozanların bir qismi məsuliyyətsizlikdən deyil, ehtiyacdan küçəyə çıxmalı olmuşdur. Habelə maddi vəziyyətlərinin kəskin aşağı olmasını, eləcə də 190 manatlıq yardımdan sosial müdafiəyə həqiqi ehtiyacı olan bir qisim insanın faydalana bilmədiyini nəzərə alaraq, aztəminatlı şəxslərə tətbiq edilmiş cərimələrin bağışlanmasını təklif edir və məsələni gündəmə gətirməyi hörmətli müvəkkil Səbinə xanım Əliyevadan da xahiş edirəm.

Sonda qeyd edim ki, məruzəni müsbət dəyərləndirərək, lehinə səs verirəm.